

**Notulen van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht
gehouden op 3 februari 2014**

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht

Vergadering 3 februari 2014

BESTUUR, EUROPA en MIDDELEN

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 december 2013, dienst/sector BDO, nummer PS2014BEM04, inzake referendumverordening provincie Utrecht.

Daartoe besloten
PS2014BEM04

Amendement A1, ingediend door de fracties van de PvdA en SP, inzake referendumverordening provincie Utrecht (drempels).

Het amendement is aanvaard.
Daartoe besloten

Amendement A2, ingediend door de fracties van de PvdA en SP, inzake referendumverordening provincie Utrecht (afwijzen referendum).

Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Amendement A3, ingediend door de fracties van de PvdA en SP, inzake referendumverordening provincie Utrecht (geldigheidsdrempels)

Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Amendement A4, ingediend door de fractie van de PVV, inzake referendumverordening, uitsluiting van onderwerpen.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Amendement A5, ingediend door de fractie van de PVV, inzake referendumverordening, uitsluiting van onderwerpen (2).

Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Amendement A6, ingediend door de fractie van de PVV, inzake referendumverordening, verzoek tot referendum.

Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Amendement A7, ingediend door de fractie van de PVV, inzake referendumverordening, opkomst kiesgerechtigden.

Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Motie M1, ingediend door de fracties van de SP en PVV, inzake maak ook raadplegend referendum mogelijk.

De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 december 2013, dienst/sector BDO, nummer PS2014BEM03, inzake verordening systematische toezichtinformatie Provincie Utrecht.

Daartoe besloten
PS2014BEM03

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 december 2013, dienst/sector MAO, nummer PS2014BEM02, inzake regie op relatiemanagement en Wet Markt en Overheid.

Daartoe besloten
PS2014BEM02

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 3 december 2013, dienst/sector MAO, nummer PS2014BEM01, inzake nota reserves en voorzieningen 2013.

Daartoe besloten
PS2014BEM01

MILIEU, MOBILITEIT en ECONOMIE

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 december 2013, dienst/sector MEC, nummer PS2014MME01, inzake provinciale aanpak kantorenleegstand.
Daartoe besloten
PS2014MME01

RUIMTE, GROEN EN WATER

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 24 september 2013, dienst/sector FLO, nummer PS2014RGW01, inzake richtinggevende kaders nieuwe samenwerking Hart van de Heuvelrug.
Daartoe besloten
PS2014RGW01

STATEN (provinciale)
Vaststelling agenda.

Ingekomen stukken.

Vragenhalfuurtje.
Mondelinge vragen van de heer H.N. Scherer (PVV) over het voorbereidingsbesluit voor de windmolenlocatie Lage Weide.

Vaststellen van de notulen van 25 november 2013 en 9 december 2013 en de besluitenlijst van 9 december 2013.

In memoriam de heer J.D. Hoepelman.

Voorstel van gedeputeerde Staten van 7 januari 2014, dienst/sector Griffie, nummer PS2014PS01, inzake wijziging verordening rechtspositie gedeputeerden, staten- en commissieledenprovincie Utrecht.
Daartoe besloten
PS2014PS01

Interpellatie van de fractie van de PVV inzake windmolens locatie Houten.

Motie M2, ingediend door de fractie van de PVV, inzake windmolens Houten.
De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Interpellatie van de fractie van de PVV inzake buitenlandbeleid Vitens.

Motie M3, ingediend door de fracties van de PVV, SGP en ChristenUnie, inzake Vitens.
De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Stemverklaringen.

Stemmingen.

Presentielijst vergadering 3 februari 2014

Voorzitter: W.I.I. van Beek, commissaris van de Koning
E.R.M. Balemans, plaatsvervangend voorzitter
Griffier: L.C.A.W. Graafhuis

VVD mevr. drs. F.M. Alsem, Harmelen
E.R.M. Balemans, Utrecht
mr. R.N.S. Emons, Bilthoven
drs. J. Germs, Renswoude
W.J. Joustra, Langbroek
drs. A.H.L. Kocken
drs. J.A.J. Konings, Vleuten
mevr. Y. Smit, Maarssen
mr. D.S.L. Tuijnman, Utrecht
mevr. dr. A.J. Vlam, Nieuwegein
Z. el Yassini, Utrecht

PvdA drs. K.E. Driehuijs, De Meern
A. Essousi, Utrecht
ing. D. Kiliç, IJsselstein
drs. C. de Kruijf, Leusden
mevr. P.J. van Viegen MSc, Utrecht

CDA mr. E. de Vries, Amersfoort
mr. J.M. Buiting, Utrecht
mevr. P. Doornenbal-van der Vlist, Lopik
ir. H. Graaff, Amersfoort
mevr. H. Nap, Vleuten
T. van Oosterom, Woerden
C. Westerlaken, Willige Langerak

D66 drs. J.G. Boerkamp, Utrecht
ir. N.J.P. Hoefnagels, Bunnik
ir. J.P.M. Peters, Bilthoven
dr. I.Thonon, Utrecht
mevr. drs. J.C.M. Versteeg, Utrecht

PVV mevr. E.J. Broere, Soest
R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin
ir. H. IJssennagger, Bilthoven
ing. H.N. Scherer, Maartensdijk
drs. W.J. Ubaghs, Maarssen

GroenLinks drs. F.H.W. Bekkers, Utrecht
mevr. A.C. Boelhouwer, Wijk bij Duurstede
J. Fastl, Utrecht

SP drs. B. Nugteren, Utrecht
M.H.O. Boer, Bilthoven
ir. ing. Y.S. Lutfula, Utrecht
A.M. Meijer, Amersfoort
mevr. drs. A.M.C. Mineur, De Bilt

ChristenUnie drs. C. de Heer, Amersfoort
A.J. Schaddelee, Houten

SGP W. van Wikselaar, Driebergen
50Plus mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland
PvdD W. van der Steeg, De Meern

Afwezig: mevr. drs. U.P. Blom, Driebergen (PvdA)

Leden van Gedeputeerde Staten

drs. R.W. Krol, Soest

J.W.R. van Lunteren, Hoogland

mevr. A.M.A. Pennarts-Pouw, Montfoort

drs. R.E. de Vries, Hollandsche Rading

Opening.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik open de vergadering van uw Staten. Ik begin met een enkele mededeling.

U treft mij hier vanmiddag voorlopig even aan in deze stoel, omdat de commissaris een kennismakingsbezoek aflegt bij de Koning. U kunt zich voorstellen dat je een verzoek van de Koning niet zomaar naast je neerlegt. Naar verwachting is de heer Van Beek rond 15.00 uur weer in ons midden. Dat is tegelijkertijd de reden dat wij de herdenking van oud-gedeputeerde Hoepelman naar dat moment hebben verschoven. Wij vinden namelijk dat die door de commissaris zelve moet worden gedaan, in aanwezigheid van zijn weduwe. Tot die tijd moet u het met mij doen.

Vaststellen agenda.

De VOORZITTER: Ik heb één set gekregen voor het vragenhalfuurtje en twee verzoeken voor het houden van een interpellatiedebat. Ik stel u voor om de twee verzoeken voor het interpellatiedebat te verplaatsen naar het einde van de agenda. Dat worden dan respectievelijk de agendapunten 13a en 13b. Dan kunt u daarmee rekening houden. Er is dus een aanmelding voor het vragenhalfuurtje. Kunt u daarmee instemmen? Dat is het geval.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Een klein punt van orde. Als er mondelinge vragen zijn die al per mail verspreid zijn – een drietal is verspreid per mail – dan wil ik het stellen van de vragen uiteraard niet in de weg staan. Ik wil echter wel opmerken dat die vragen al beantwoord zijn tijdens de laatste commissie RGW, dan wel tijdens de behandeling in de Staten in december. De betreffende vragensteller zou ook de notulen van de beide vergaderingen kunnen nalezen om antwoord te krijgen op zijn vragen.

De VOORZITTER: Ik begrijp uw opmerking. Het gaat namelijk om een verkaptte vorm van de vraag waarom ze zijn goedgekeurd. Het antwoord daarop is heel duidelijk. Het is actueel. Het zijn vragen die terecht gesteld kunnen worden. Ik ben ook nog even in overleg getreden met de griffie, om te kijken hoe de notulen precies geconcipieerd hebben wat er gezegd is. Daaruit kun je afleiden dat sommige vragen niet zo expliciet zijn beantwoord als dat ze nu gesteld worden. Dat is de reden dat ik hen heb toegestaan in dit vragenhalfuurtje.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij willen graag agendapunt 11 bespreken. Dat staat geagendeerd als sterstuk, maar wij willen daarover toch graag iets zeggen. Dat heb ik ook aangegeven bij de griffie.

De VOORZITTER: Heeft u dat aangegeven als stemverklaring of als bespreekpunt?

Mevrouw MINEUR (SP): Als een bespreekpunt.

De VOORZITTER: Akkoord.

Mevrouw MINEUR (SP): De griffier heeft ook gereageerd op de mail.

De VOORZITTER: Het is heel simpel: Provinciale Staten's wil is wet. Als u het wilt bespreken, dan voegen wij het als een bespreekpunt toe aan de agenda. Het is goed dat u dat nu meldt, want dan kunnen de andere fracties afwegen of zij zich al dan niet willen mengen in het debat van u met GS.

Zijn er verder nog opmerkingen over de agenda? Dat is niet het geval.

Zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten de agenda aldus gewijzigd vast.

Ingekomen stukken.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig de voorgestelde wijzen van afdoening.

Vragenhalfuurtje.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Vorige week is in de gemeenteraad van Utrecht – we weten het allemaal – definitief besloten dat de windmolenlocatie Lage Weide vervalt. Ik wil toch de Staten niet onthouden dat alleen GroenLinks – dat was geen verrassing – en de ChristenUnie voor die windmolenlocatie waren en dat de PvdA, de VVD, het CDA, de SP en D66 tegen de windmolenlocatie waren. Het is inmiddels al weer ruim twee maanden geleden dat wij als Provinciale Staten een voorbereidingsbesluit hebben genomen, inhoudende dat een verordening wordt voorbereid, omdat de locatie Lage Weide niet langer als een geschikte locatie kon worden beschouwd.

Een belangrijke taak van gedeputeerden – het is een van hun belangrijke taken – is het voorbereiden en uitvoeren van besluiten. Besluiten zijn immers gericht op het tot stand brengen, op het doen intreden van een rechtsgevolg. Wanneer nu geen feitelijke uitvoeringshandelingen plaatsvinden, is er wat mij betreft sprake van nalatigheid. Nalatigheid in het openbaar bestuur is flagrant in strijd met onze algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Daarvan wil de gedeputeerde zeker niet beticht worden.

Dan kom ik bij de commissie waarover onze geachte collega de heer Bekkers al opmerkingen maakte. In de commissie kreeg ik hieromtrent antwoorden van de gedeputeerde, maar daaraan kon ik geen andere uitleg geven dan dat er nog geen enkele uitvoering aan het voorbereidingsbesluit is gegeven. Daarom willen wij van de gedeputeerde graag antwoord op drie vragen. Blijkbaar zijn ze rondgemaild. Ik lees ze echter toch even voor, want ik pas de derde vraag een beetje aan.

1. Welke voorbereidingen zijn tot nu toe getroffen ter uitvoering van het besluit van 25 november jongstleden?
2. Wanneer wordt aan PS de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) inzake Lage Weide voorgelegd?
3. Is de gedeputeerde bereid om ook de locatie Lage Weide uit de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) te verwijderen? Deze vraag wijkt wat af van de vraag die is gemaild.

De VOORZITTER: Wat telt zijn de vragen die u hier stelt.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Mooi. Dank u wel.

Ons bekruipt namelijk een beetje het gevoel dat de gedeputeerde met de vrienden van GroenLinks de gemeenteraadsverkiezingen wil afwachten en stilletjes hoopt dat er dan misschien toch draagvlak gloort aan de horizon. Zo'n houding is wat mij betreft in strijd met de strekking van ons besluit. Daarom richt ik mij ook tot de commissaris, maar hij is nu niet aanwezig. Ik verzoek de griffier daarom of hij aan de commissaris wil doorgeven welk verzoek ik tot hem wil richten. Het is namelijk een van de bevoegdheden en taken van de commissaris om toe te zien op tijdige voorbereiding en uitvoering van besluiten.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad, zoals al eerder geconstateerd in de Staten, gaat het om dezelfde vragen die in de commissie RGW zijn gesteld. Daarom krijgt u ook hetzelfde antwoord. Het antwoord is namelijk dat wij in Provinciale Staten, in elk geval bij meerderheid, een voorbereidingsbesluit hebben genomen. Dat voorbereidingsbesluit verloopt na zes maanden na inwerkingtreding. De dag van inwerkingtreding is na de dag van publicatie. Dat betekent dat op 27 mei 2014 het voorbereidingsbesluit verloopt. Dan zijn er twee, misschien wel drie, mogelijkheden.

Mogelijkheid 1 is dat wij ervoor zorgen dat wij voor die datum aan PS hebben voorgesteld een herziening van de PRV, waarbij de locatie Lage Weide uit de verordening wordt gehaald. Om gelijk

uw derde vraag te beantwoorden, mijnheer Scherer: ook de PRS zou je op dat punt moeten aanpassen, als je dat echt wilt. Op het moment dat je de locatie namelijk uit de verordening haalt, maar je hem als ruimtelijk gewenst, dan wel aanvaardbaar in je PRS laat zitten, dan is dat kwetsbaar. Dat lijkt mij niet de bedoeling.

Er is evenwel nog een andere mogelijkheid. Die houdt in dat wij voor de datum van 27 mei 2014 uw Staten een nieuw voorbereidingsbesluit voorleggen. Zo heb ik u dat ook in de vorige statenvergadering, waarin dit onderwerp aan de orde was, voorgelegd. Er zou een goede reden kunnen zijn om voor die 27^e mei te constateren dat het verstandig is om er nog even een paar maanden langer over na te denken.

Ik vond het alleen jammer in de toon van het over het algemeen keurige betoog van de heer Scherer alsof er een soort bewuste gedachte achter zit om er maar voor te zorgen dat het straks 27 mei is en wij allemaal op onze handen zitten en dat er dingen gebeuren als taakverwaarlozing, geen rechtmatig besluit en de commissaris die er dan nog eens achteraan moet met de zweep. Nee, op 27 mei verloopt het voorbereidingsbesluit. Ik heb u in het debat over windenergie op Lage Weide keer op keer in het openbaar herhaald dat wij u niet voor voldongen feiten zullen plaatsen. Het laten verlopen van het voorbereidingsbesluit zonder een herziening PRS/PRV aan u voor te leggen of een nieuw voorbereidingsbesluit voor te leggen, zou u voor voldongen feiten plaatsen. A: zit uw fractie niet zo in elkaar dat u dat dan rustig afwacht totdat het 27 mei is en B: mag u er ook van uitgaan dat als ik PS beloofd heb om het niet te doen, GS er alles aan zal doen om ervoor te zorgen dat zich dat niet voordoet.

Dus wij zullen ervoor zorgen dat er voor 27 mei 2014 een voorbereidingsbesluit voorligt, dan wel dat er een herziening PRS/PRV voorligt. Om daarbij niet in tijdnood te komen, zijn de voorbereidende werkzaamheden uiteraard gestart. U weet hoe het gaat in dit bedrijf: je moet wel beginnen met je werkzaamheden als je op 27 mei klaar wilt zijn. Overigens – dit is mijn laatste punt – heb ik ook geconstateerd dat een grote meerderheid van de gemeenteraad van Utrecht de locatie als niet gewenst heeft beschouwd. Dat feit is hier bekend. Wij zullen daarmee rekening houden bij onze voorbereidingen.

De VOORZITTER: Mijnheer Scherer, hebt u aanvullende vragen?

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Mijn aanvullende vraag is gewoon hetgeen ik heb gevraagd. Ik krijg nu het antwoord van de gedeputeerde. Hij complimenteert mij met mijn nette bijdrage. Hij zegt dat hij voor 27 mei met iets komt. Dat vind ik te laat. Dat is niet in lijn met de strekking van een besluit. Een besluit moet u onmiddellijk voorbereiden en uitvoeren. U koppelt dit overduidelijk aan de verwachtingen die u koestert voor wat betreft de gemeenteraadsverkiezingen van Utrecht. Ik vind dat teleurstellend. Ik vind dat geen adequaat bestuur. Het enige opwekkende in uw antwoord was dat u het met mij eens bent dat het ook uit de structuurvisie gehaald moet worden. Het is geen gewenste locatie. We hebben het draagvlakbeginsel ingesteld. U heeft daaraan uw ruimtelijke ordening beleid zelf ondergeschikt gemaakt. Dat is klasse. Nu lijkt het er echter toch wel heel erg op dat u anticipeert op ... nou, zeg het maar. In mijn beleving kunt u zo niet besturen.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik voer uit wat Provinciale Staten hebben uitgesproken toen zij het voorbereidingsbesluit vaststelden, namelijk dat ze niet voor voldongen feiten zouden willen worden geplaatst. In de tweede plaats betekent het besluit tot een voorbereidingsbesluit dat je voorbereidingen treft om je PRV aan te passen. Dat doe ik. Dat doe ik binnen de tijd die de wetgever daarvoor vastgesteld heeft. Dat doe ik op een dusdanige manier, dat Provinciale Staten op geen enkele wijze verrast kunnen worden door het verlopen van het voorbereidingsbesluit of welke andere ontwikkelingen dan ook. Dat doe ik echter ook op een manier die recht doet aan wat hier in Provinciale Staten, zowel bij onze structuurvisie en -verordening, als ook bijvoorbeeld bij het coalitieakkoord, expliciet is uitgesproken, namelijk dat de opvatting van het gemeentebestuur of er al dan niet sprake is van draagvlak altijd moet worden meegewogen in de besluitvorming. Dat betekent dat de opvatting van de gemeenteraad van Utrecht, die op dit moment luidt dat de raad het niet wil, morgen inderdaad een andere kan zijn en dat als dat een andere is, dit relevant is voor PS om dit te

laten meewegen in hun besluitvorming. Dan kunt u in alle vrijheid, ook u als PVV, zeggen dat u er niets mee te maken hebt hoe men erover denkt in de gemeenteraad van Utrecht en dat u er een andere opvatting over heeft. Die opvatting hoe u over dit onderwerp denkt, is bekend; dat weten we. Ik zorg er echter voor dat PS de gelegenheid hebben om rekening te houden met de opvatting die er lokaal leeft, die u niet voor voldongen feiten stelt en dus op tijd, voor 27 mei, de gelegenheid geeft om het voorbereidingsbesluit te verlengen, dan wel een aanpassing PRV en PRS met u te besluiten. Dat geef ik u als antwoord.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp het antwoord van de gedeputeerde. Uiterlijk voor 27 mei 2014. Het is mij ontzettend opgevallen dat toen ik de laatste keer een interpellatie hield over dit onderwerp, GS in no time met een voorbereidingsbesluit kwam. Nu heeft u opeens, vanaf 25 november, een half jaar nodig om ons een nieuw stuk voor te leggen. Dat vind ik teleurstellend. Ik ga geen veronderstellingen uiten, maar ik had het graag anders gezien.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Het is helder dat u het graag anders had gezien. Mijnheer Scherer, er is echter een vrij principiële verschil – ik hoef u de wet niet uit te leggen – tussen het nemen van een voorbereidingsbesluit, waarbij je op één A4-tje moet zeggen dat de Staten van Utrecht een voorbereidingsbesluit van toepassing verklaren, punt, of dat je een complete herziening van je PRV en PRS, inclusief inspraak, moet regelen, en dat allemaal voor 27 mei. Daar zit een totaal verschil in bij de tijdsplanning voor het nemen van een voorbereidingsbesluit. Ik doe dus wat ik heb beloofd. Ik doe het op een manier die u de vrijheid geeft om uw eigen afwegingen te maken. We doen het echter ook in het tempo dat de wetgever aan dit traject verbonden heeft.

De VOORZITTER: Daarmee zijn we gekomen aan het einde van het vragenhalfuurtje.

Vaststellen van de notulen van 25 november 2013 en 9 december 2013 en de besluitenlijst van 9 december 2013.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten de notulen van de vergaderingen van 25 november 2013 en 9 december 2013 en de besluitenlijst van de vergadering van 9 december 2013 ongewijzigd vast.

Statenvoorstel referendumverordening provincie Utrecht.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik blijf de vergadering voorzitten totdat de commissaris van de Koning terug is.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Vandaag gaat het inderdaad over de vaststelling van de verordening voor een raadgevend referendum. Ik kan hierover kort zijn. U weet dat de VVD vorig jaar februari tegen de motie over een raadgevend referendum heeft gestemd. Nu de verordening voor ons ligt, is het standpunt van de VVD nog steeds hetzelfde. Wij zullen het statenvoorstel daarom niet ondersteunen. Als een meerderheid van de Staten vandaag instemt met het voorstel, is dat natuurlijk een goed democratisch recht. Elke partij maakt haar eigen afweging. De VVD maakt de afweging om tegen het voorstel te stemmen.

Het voorstel is weliswaar niet op verzoek van de VVD gemaakt, maar wij vinden wel dat GS heeft gestreefd naar een zo evenwichtig mogelijk instrument, met zorgvuldig opgestelde voorwaarden. De VVD zal, als het voorstel in zijn huidige vorm wordt aangenomen, in de toekomst de uitkomst van een raadgevend referendum serieus bekijken en behandelen. De VVD vindt daarbij wel dat het voorstel van GS het uitgangspunt moet zijn. Verdere wijzigingen van de verordening wijst de VVD af.

Met het aannemen van de verordening nemen Provinciale Staten een grote verantwoordelijkheid op zich. Zeker voor wat betreft de kosten. Die zullen zeer aanzienlijk zijn. De VVD vraagt zich af of de kosten wel in verhouding staan tot het uiteindelijke doel. Ook het feit dat PS niet zomaar de uitkomsten van een raadgevend referendum naast zich kunnen neerleggen, legt een grote verantwoordelijkheid bij ons als Staten.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Zoals u weet of kunt weten, is de PvdA een heel groot voorstander van ons huidige systeem van indirecte representatieve democratie, omdat die naar ons gevoel bij uitstek de mogelijkheid biedt om belangen af te wegen en compromissen te sluiten. Tegelijkertijd, en aanvullend daarop, vinden wij het van groot belang dat burgers ruim de mogelijkheid krijgen om inbreng te hebben bij voor hen belangrijke concrete beleidsbeslissingen. Dat kan en dat gebeurt nu ook al. Op allerlei momenten, via gesprekken met fracties, via gesprekken met de statenleden, via hoorzittingen en soms zelfs via een peiling of een enquête. Ondanks de ook aanwezige nadelen, hoort een referendum daar naar onze opvatting nadrukkelijk bij. We zijn dan ook blij dat die verordening er nu ligt en hebben waardering voor de heldere opbouw en de compleetheid ervan. Evengoed stellen wij voor het voorstel op een aantal punten te wijzigen. Dat heeft te maken met de afweging – de gedeputeerde heeft daarover in de commissie al iets gezegd – tussen aan de ene kant het leggen van een gezonde drempel – dat geeft dan ook wel wat gedoe en heeft ook nadelen; het kost veel geld – en aan de andere kant het toch heel duidelijk scheppen van reële mogelijkheden tot het organiseren van zo'n referendum. In dit voorstel is die afweging volgens ons wel erg doorgeschooten naar de kant van het leggen van een stevige drempel, waardoor de mogelijkheid voor burgers om een referendum te organiseren formeel wel aanwezig is, maar feitelijk onmogelijk is gemaakt. Om die balans wat meer in evenwicht te brengen, hebben wij samen met de SP een aantal amendementen opgesteld die wij nu graag indienen en laten ronddelen. Deze amendementen maken het volgens ons gemakkelijker om daadwerkelijk zo'n referendum te organiseren.

Twee van de amendementen hebben te maken met de vereiste aantallen: 4.500 en 45.000. Wij willen die aantallen omlaag brengen. Ze hebben ook te maken met het percentage van 30% waarboven pas sprake is van een geldig referendum. Daarnaast zullen wij een amendement indienen en laten ronddelen waarbij we nog meer dan in het huidige voorstel ervoor willen zorgen dat aan burgers maximaal duidelijk wordt gemaakt wanneer er reëel sprake is van een mogelijkheid tot het houden van een referendum. Het gaat om artikel 2.1-1, waarin zonder verdere duiding aan deze Staten de mogelijkheid wordt gegeven om te zeggen dat zij toch liever geen referendum hebben. Dat is volgens ons niet verstandig. Dat geeft burgers volstrekte onduidelijkheid. Wij willen het in ons amendement onmogelijk maken dat die onduidelijkheid blijft bestaan.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag voor de heer De Kruijf over zijn amendement voor artikel 9.3 dat hij wil schrappen. Dat gaat over het opkomstpercentage. Daarin zegt hij eigenlijk vanzelfsprekend dat tal van aspecten een rol zullen spelen bij de beoordeling van het referendum. Daarmee laat u wat mij betreft echter in de lucht hangen of de PvdA dat referendum dan wel serieus neemt. Zult u een uitspraak van een referendum, een uitspraak van de burger, honoreren in het beleid? Of zegt u net als bij het referendum over de Grondwet van de EU dat u daaraan niet meedoet? Laat u die mogelijkheid open of zegt u dat u zich committeert aan de uitkomsten van het referendum?

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat bij dit schrappen niet zozeer om het serieus nemen van een referendum, maar het gaat erom dat je het zo mogelijk maakt als je voldoet aan de getalsvoorwaarden en dat je daarna altijd zo'n referendum serieus neemt en als belangrijke overweging meeneemt in je afwegingen. We hebben hier eerder een burgerinitiatief gehad over megastallen. In die orde van grootte moet je denken. Er waren toen 15.000 handtekeningen opgehaald. Daarover is buitengewoon serieus gesproken. Ik vind dat terecht. Hoe je dat verder echter weegt, is afhankelijk van de andere omstandigheden die in het geding zijn. Die afweging is er altijd, ook als je een opkomstpercentage van onder de 30% hebt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijn conclusie is dat u dan toch de handen wilt vrijhouden bij de uitkomst van een referendum. U zegt dat er allerlei andere omstandigheden kunnen zijn waardoor de fractie van de PvdA kan zeggen: "Leuk, dat referendum, € 1.800.000 is niet wat wij vinden; we doen het niet".

De heer DE KRUIJF (PvdA): Dat gaf ik aan in mijn openingszin. Wij denken dat het van groot belang is dat wij hier een integrale afweging kunnen maken, waarbij tal van belangen naast elkaar worden gelegd en waarbij hier uiteindelijk het besluit valt. Daarbij kan het niet zo zijn dat ergens tussentijds via een 'one issue discussie' hier de integrale afweging overruled wordt. Ja, het is waar: wij nemen de uitkomst van een referendum zeer serieus. Het zal er echter nooit toe leiden dat wij die een op een overnemen.

De amendementen overhandig ik hierbij en dien ik bij dezen in:

Amendement A1 (PvdA, SP): referendumverordening Provincie Utrecht (drempels)

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, aan de orde hebbende het statenvoorstel Referendumverordening Provincie Utrecht;

besluiten:

tot het aanpassen van artikel 1.2:

in die zin dat "vierduizendvijfhonderd" wordt veranderd in "tweeduizendvijfhonderd" en dat "vijfveertigduizend" wordt veranderd in "vijfentwintigduizend";

en de rest van de verordening hiermee in overeenstemming te brengen.

Toelichting.

Gedeputeerde Pennarts heeft in de commissievergadering terecht opgemerkt dat drempels altijd arbitrair zijn en dat het uiteindelijk gaat om de balans tussen het enerzijds stellen van een ondergrens en het anderzijds toch mogelijk maken van een referendum. Naar onze opvatting is de balans in dit voorstel teveel doorgeschoten naar het stellen van een stevige ondergrens. Wij zijn van mening dat met de in deze verordening genoemde grenzen, het organiseren van een Utrechts raadgevend referendum wel heel erg moeilijk wordt. Wij voelen ons in die opvatting overigens gesteund door de drempels die genoemd worden in het initiatiefvoorstel voor een landelijke referendumregeling die op dit moment ter behandeling bij de Eerste Kamer ligt. Daarnaast door de al bestaande referendumverordeningen in Limburg en Noord-Holland. Wij stellen voor aan te sluiten bij die lagere drempels en komen dan uit op de hierboven genoemde aantallen.

Amendement A2 (PvdA, SP): referendumverordening Provincie Utrecht (afwijzen referendum)

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, aan de orde hebbende het statenvoorstel Referendumverordening Provincie Utrecht;

besluiten:

tot het schrappen van artikel 2.-1.

Toelichting.

In deze referendumverordening wordt vastgelegd dat Utrechtse burgers zich onder bepaalde voorwaarden kunnen uitspreken over een voorgenomen besluit van Provinciale Staten. Het is daarbij heel goed dat in artikel 2 wordt aangegeven bij welke onderwerpen die mogelijkheid niet bestaat. Dat geeft burgers duidelijkheid en voorkomt teleurstelling. Een zeer algemeen geformuleerde bepaling als 2.1-1, waarmee door Provinciale Staten in principe elk onderwerp uitgesloten kan worden, past daar niet bij. Daarmee verdwijnt "aan de voorkant" elke duidelijkheid. De mogelijkheid van het houden van een raadgevend referendum wordt daarmee ook afhankelijk gemaakt van de "kleur" van de politieke meerderheid op enig moment. Zelfs de schijn daarvan al lijkt ons onwenselijk.

Amendement A3 (PvdA, SP): referendumverordening Provincie Utrecht (geldigheidsdrempels)

Provinciale Staten van Utrecht in, vergadering bijeen op 3 februari 2014, aan de orde hebbende het statenvoorstel Referendumverordening Provincie Utrecht;

besluiten:

tot het schrappen van artikel 9.3;

en de rest van de verordening hiermee in overeenstemming te brengen.

Toelichting.

Het gaat bij dit voorstel om het mogelijk maken van een raadgevend referendum. Daarbij kunnen Utrechtse burgers, voorafgaand aan besluitvorming over een bepaald onderwerp, advies geven aan Provinciale Staten. In de uiteindelijke besluitvorming zullen Provinciale Staten vanzelfsprekend tal van aspecten een rol laten spelen, waaronder de uitkomst van het referendum, met bijbehorend opkomstpercentage en uitslag van de stemming. De in dit artikelgenoemde geldigheidsdrempel is daarmee overbodig en onwenselijk.

De VOORZITTER: De amendementen A1, A2 en A3 zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. De amendementen kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De fractie van het CDA is geen voorstander van een raadgevend referendum en is daarvan ook nooit voorstander geweest. Voor de duidelijkheid: afgelopen jaar hebben wij bij hoge uitzondering gepleit voor een referendum om de Utrechtse bevolking te raadplegen over de existentiële vraag van het voortbestaan van de provincie in het licht van de herindelingsvoorstellen van minister Plasterk. Inmiddels heeft er op een andere wijze onderzoek plaatsgevonden naar de mening van de Utrechter in dezen en was er in dit huis geen meerderheid voor wat ik zojuist bedoelde. Dat betreuren wij, maar dat is op dit moment een gegeven. Overigens zal onze fractie vandaag ten principale dit voorstel niet steunen. Het geeft derhalve geen pas om inhoudelijk op het voorstel in te gaan.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! "Ik geloof in referenda. Niet om ons representatieve stelsel te vernietigen, maar om haar te corrigeren wanneer zij niet meer representatief is." Dit zijn de woorden van Theodore Roosevelt, Amerikaans president van 1900 tot 1909. Het zijn tevens de woorden waarmee de memorie van toelichting van een wetsvoorstel uit 2005 begint. Op dit wetsvoorstel is het huidige voorstel voor een raadgevend referendum gebaseerd, dat in april wordt behandeld in de Eerste Kamer. Het zijn ook de woorden die D66 onderschrijft. Of in onze eigen woorden: een referendum zien wij als een noodrem van burgers om volksvertegenwoordigers terug te fluiten op voorgenomen besluitvorming. We zien het vooral niet als een speeltje van politici om onwelgevallige besluiten, die democratisch tot stand zijn gekomen, tegen te houden.

Referenda, raadgevend, raadplegend, wel of niet collectief, zijn al decennia onderwerp van discussie. Tussen politieke partijen onderling, maar ook binnen politieke partijen zelf. Menig partij heeft in de afgelopen decennia haar visie hierop bijgesteld. Dat is eerder regel dan uitzondering. Dat geeft hoop. Zeker als wij kijken naar de uitspraken van CDA-leider Van Haersma Buma, die in de afgelopen week, op zaterdag, verkondigde dat het democratisch bestel moet worden hervormd. Ik spreek daarmee de hoop uit, dat de fractie van het CDA dit toch als een aanmoediging ziet om positiever te staan tegenover deze referendumverordening dan dat wij zojuist gehoord hebben. Ook deze verordening draagt namelijk bij aan wat hun politiek leider zaterdag zei: "We moeten democratie en samenleving dichter bij elkaar brengen."

D66 is blij met deze referendumverordening, die wij zien als een goede uitwerking van onze motie van vorig jaar. Een uitwerking die inwoners van onze provincie de mogelijkheid geeft om de politiek op voorgenomen besluitvorming terug te fluiten. Daarbij vindt mijn fractie dat het inbouwen van drempels voor het uitschrijven van en interpreteren van een uitslag van een referendum niet alleen redelijk, maar bovenal noodzakelijk is. Beide dienen immers een democratische afspiegeling te

blijven, ook omdat er hoge kosten mee zijn gemoeid, betaald van belastinggeld van alle inwoners. Of, zoals de memorie van toelichting van het wetsvoorstel van 2005 mooi zegt: "Het moet in alle redelijkheid een forse klus zijn om medeburgers te bewegen hun steun te geven aan een referendum, maar geen bijkans onmogelijke." Wij kunnen instemmen met de drempels zoals in dit voorstel opgenomen.

Gezien de discussie in de commissievergadering over uitsluiten van besluiten van onderwerpen van referenda, heeft ook D66 bedenkingen bij artikel 2, lid 1. Dit stelt dat besluiten waarvan Provinciale Staten van mening zijn dat andere dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden, tevens kunnen worden uitgesloten voor een referendum. We hebben om een nadere uitleg gevraagd, die wij wel goed begrijpen. Ik citeer uit het antwoord: "Provinciale Staten kunnen bij meerderheid besluiten om een referendum niet te houden in verband met een ongewenst gevolg van het houden van een referendum over het voorgenomen besluit." Het gaat hierbij bijvoorbeeld om bezwaar of beroep, het voeren van een rechtsgeding, het uitstel van een besluit dat mogelijk leidt tot grote financiële claims of om besluiten waarvan de inwerkingtreding of uitvoering niet kan worden uitgesteld vanwege de ermee gemoeide spoedeisende provinciale belangen. D66 zou graag deze uitleg voor alle transparantie in de toelichting opgenomen willen zien. Wij horen graag van Gedeputeerde Staten of zij hiertoe bereid zijn.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag over het uitsluiten van onderwerpen. We hadden het net over windmolens. De fractievoorzitter van D66 in de stad Utrecht heeft in het debat daarover gezegd dat het onderwerp windmolens nu precies een onderwerp is dat niet geschikt is voor een referendum. Daar zijn we weer. Mijn vragen aan de fractie van D66 zijn dan ook: waarover mogen wij van D66 referenda houden? Bent u bereid om zich aan het geluid van de burger te houden?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Als ik stel dat wij het eens zijn met deze referendumverordening, dan zou ik u graag willen verwijzen naar artikel 2.a tot en met 2.l. Wij kunnen ons daarachter scharen. Dan kunt u zelf beoordelen of een onderwerp er wel of niet in thuishoort.

De VOORZITTER: Dat lijkt mij helder. Mijnheer Dercksen, hebt u een aanvullende vraag?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het tweede deel van mijn vraag is nog niet beantwoord: legt de fractie van D66 zich dan neer bij de reactie van de burger op het referendum?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Als wij een referendum houden dat voldoet aan alle eisen die zijn gesteld en de opkomst is meer dan 30%, dan zullen wij de uitslag die de burgers geven heel serieus meewegen in wat wij hiermee verder doen. Dat is het antwoord. Het wordt serieus genomen. Punt.

De VOORZITTER: Volgens mij heeft u in het kader van het raadgevend referendum heel duidelijk aangegeven wat uw grenzen zijn.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Versteeg geeft aan dat zij de getallen die in deze verordening zijn opgenomen redelijk vindt: 4.500 en 45.000. Nu weet u ongetwijfeld ook dat in den lande – u noemde zelf het landelijke voorbeeld, maar er zijn ook provincies die al zo'n verordening kennen – men grenzen kiest die de helft van de getallen aangeven van de getallen die wij hier aangeven. Ik ben benieuwd naar uw overwegingen dat wij hier een dubbele toegangsdrempel hebben neergelegd en waarom die voor u redelijk is.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb ook gesnuffeld in allerlei documenten over die drempels. Zoals u weet, is er een tijdelijke referendumverordening ingesteld, naar aanleiding van het sneuvelen van het correctieve referendum in de beroemde Nacht van Wiegel. In die verordening staan percentages die heel dicht bij de percentages komen zoals wij die hier hebben opgenomen. Ik weet niet of het u ook is opgevallen, maar in de memorie van antwoord over het

referendumvoorstel dat in de Eerste Kamer wordt behandeld, heeft eerst een schriftelijke vragenronde plaatsgevonden. Daarbij heeft onze eigen D66 Eerste Kamer-fractie de initiatiefnemers van de referendumverordening gevraagd waarom zij gekozen hebben voor de drempels zoals die in het huidige initiatiefvoorstel zijn opgenomen en niet voor de drempels, zoals die in de tijdelijke referendumverordening worden gebruikt. Die zijn namelijk aanzienlijk hoger en die komen in de buurt van de 5% en de 0,5%. Een reden was onder meer dat in de tijden van social media het veel gemakkelijker is om steun te krijgen voor een inleidend verzoek, dan wel voor een definitief verzoek. Mijn fractie ondersteunt de onderbouwing voor de kritische bevraging van de drempels die zijn gehanteerd in het verzoek dat nu in de Eerste Kamer wordt behandeld. Wij steunen de zwaardere drempels, zeker met het oog op de andere communicatietechnieken die er inmiddels zijn en die het heel gemakkelijk maken om die drempels te halen. Zoals de gedeputeerde al zei: elke drempel die je stelt, is arbitrair en je kunt dit niet allemaal zomaar overal doorvertalen. Als wij namelijk de percentages nemen die ik hier heb horen noemen voor bijvoorbeeld een heel kleine gemeente als Bunnik, dan kom je op 50 mensen die een inleidend verzoek kunnen geven. Dan zal daar een referendum geen € 1.800.000 kosten, maar ik vind dat het altijd een behoorlijke inspanning moet zijn om je ook voor die 95% die niet hoeft in te stemmen met zo'n referendum te verantwoorden dat het echt gaat om een zwaar middel dat je inzet en waarbij je ook mag verwachten dat het om een zwaar onderwerp gaat waarvoor echt steun is. Er zijn ook volksvertegenwoordigers voor die 95% die niet instemmen met de referendumverordening. Het moet een democratische afspiegeling blijven. Dat vinden wij heel belangrijk. Daarnaast gaat het om het belastinggeld van alle inwoners. Nogmaals: wij vinden die drempel belangrijk. Het gaat erom waar je die balans gaat vinden. Die zal voor iedereen anders zijn. Dat is een politieke discussie die iedereen zelf moet voeren.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Jazeker, die voeren wij hier nu ook. Dat is de reden dat ik hier achter deze microfoon sta. Mijn vraag was vooral waarom, terwijl in twee andere provincies van gelijke omvang – van 1.100.000 burgers, Limburg en Overijssel – er gekozen is voor een veel lagere drempel die nog steeds een stevige inspanning vraagt, wil je eraan kunnen voldoen, u hebt gekozen voor of akkoord gaat met een twee keer zo hoge drempel. Hebt u dat gewogen? Wat zijn uw argumenten? Het lijkt er een beetje op dat u het formeel wel mogelijk maakt, maar feitelijk onmogelijk. Dat past toch niet bij uw partij en uw uitgangspunten?

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik ga mijn antwoorden herhalen. Ik denk zelf dat de referendumverordening in Limburg en de drempels die daar zijn gekozen vrij lichtzinnig zijn. Zoals ik al aangaf in mijn betoog is het een discussie tussen partijen onderling, maar zijn het ook discussies binnen partijen. Ook binnen mijn eigen partij is er een discussie over hoe hoog die drempels wel of niet moeten zijn. Dan ziet u ook dat tussen de Eerste Kamer en de Tweede Kamer – de initiatiefnemers zitten in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer heeft de schriftelijke vragenronde gedaan – ook een heel duidelijk verschil zit bij het kritisch onder de loep nemen van de drempels die zijn gevraagd. Ik herhaal mezelf als ik zeg waarom wij het wel eens zijn met de drempels die in deze verordening zijn gesteld. Als je met één druk op de knop zou kunnen zeggen: ben je als secretaris van een club die zich heeft georganiseerd in staat om alle leden te bereiken en alle leden te mobiliseren om een inleidend verzoek te ondertekenen? Ik denk dat in een tijd waarin het zo gemakkelijk is, je zelfs nog de discussie zou kunnen aangaan over de vraag of deze drempels niet relatief laag zijn als je kijkt naar de kosten die ermee zijn gemoeid, terwijl ze echt te nemen zijn, daar waar het een zwaar instrument betreft en ik echt vind dat het belangrijk is dat mensen die afweging echt heel zorgvuldig moeten maken.

Ik sluit af met het citaat van Roosevelt dat wij inderdaad geloven in de referenda, niet om ons representatieve stelsel te vernietigen, maar om haar te corrigeren, wanneer het niet meer representatief is. Wij zijn echter ook van mening dat dergelijke referenda altijd een democratische afspiegeling moeten blijven en dat daarom drempels gerechtvaardigd zijn, zoals deze ook in dit voorstel zijn opgenomen.

De commissaris van de Koning neemt het voorzitterschap over.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Terug naar 14 oktober 1966. D66 wordt opgericht in Amsterdam en Hans van Mierlo doet een appel op iedere Nederlander die – ik citeer – "ongerust is over de ernstige devaluatie van onze democratie". Hij pleitte voor een ongeclausuleerd referendum en meer invloed van de burger op de politieke besluitvorming. Een kleine 50 jaar later klinkt dat als een appel van Hans van Mierlo om op de PVV te stemmen. Het referendum brengt vele partijen in verwarring; dan zijn ze weer voor; dan zijn ze weer tegen. Vooral als dreigt dat de burgers er anders over denken dan de politieke partij, wordt een referendum afgewezen of worden de voorwaarden zo streng dat een referendum nagenoeg onmogelijk wordt.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil even checken of ik het goed gehoord heb. Meent de heer Dercksen nu dat in 1966 Van Mierlo pleitte voor een referendum? Waar heeft hij dat vandaan? Of heb ik het niet goed gehoord?

De heer DERCKSEN (PVV): Volgens mij moet u de analen van D66 eens bekijken. Op het eerste pamflet dat D66 uitbracht, stond vermeld dat D66 pleitte voor een referendum.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Ik zou dat heel graag zien.

De heer DERCKSEN (PVV): Ik heb hem bij me. U kunt hem straks krijgen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Ik wil hem graag zien. Een jaar geleden beschuldigde u D66 ook bijna van draaikonterij bij referenda. Toen heb ik ook gesteld dat u zelf de geschiedenisboeken maar eens moest nakijken, want als het om de PVV gaat, is er ook een behoorlijke draai gemaakt bij referenda. Ik zou het meer willen zien als voortschrijdend inzicht, zoals dat wel bij meer partijen het geval is, omdat het een heel politiek onderwerp is. Ik zou heel graag het citaat van zojuist onder ogen willen zien.

De heer DERCKSEN (PVV): Ja, zoals gezegd: ik heb hem bij me. Het was het eerste pamflet dat Hans van Mierlo ooit uitbracht.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag voor mevrouw Versteeg. Waar staat haar bron van geschiedenisboeken waarin de PVV al voorkomt? Ik heb dat nooit gehad op school. (Hilariteit)

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Geschiedenis is ook al wat gisteren was. Als we dus op internet neuzen, dan zie ik daar vaak hele verhalen over hoe alle partijen in de afgelopen decennia hun standpunten iets hebben gewijzigd, dan wel dat er discussies zijn binnen de partijen, dan wel in het publieke debat. Geschiedenis is ook al wat gisteren is geschreven.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het is in elk geval een feest om hier voor de PVV te staan. Geen gemarchandeer. Gewoon de burger meer inspraak geven in het bestuur van zijn land. De burger die meer geïnformeerd is dan ooit. Dat het goed functioneert, blijkt niet alleen in Zwitserland. Hoe blij zullen de Noren wel niet zijn dat zij de plannen van hun politieke elite om toe te treden tot de EU in 1972 en 1994 hebben afgewezen? Hoeveel bewijs wilt u hebben dat de burgers betere beslissingen nemen dan de politieke elite?

Dan de verordening zelf. De voorwaarden zijn streng, de drempels zijn hoog. Je hebt soms de indruk dat de verordening er is ter voorkoming van een referendum. Wij willen dan ook sleutelen aan die voorwaarden. We hebben daartoe diverse amendementen opgesteld.

4.500 initiatiefnemers, 45.000 ondersteuningsverklaringen, is wat ons betreft veel te veel. Wij zouden ons graag willen houden aan de getallen die in de provincie Limburg worden gehanteerd, met 1.000 initiatiefnemers en 20.000 ondersteuningsverklaringen. Misschien moeten wij daarover nog even spreken met de heer De Kruijf.

Een opkomstpercentage van 30% is ook nogal hoog. Ter vergelijking: bij de laatste verkiezingen voor het Europees Parlement was de opkomst met 36% nauwelijks hoger. Een mooi voorbeeld is ook nog steeds het referendum dat in Soest is gehouden, met toen nog wethouder Krol, waarbij 74% van de

mensen tegen het gooien van miljoenen naar ecoducten was. De opkomst was toen met 27% net te laag, dus ze deden het toch. Volgens ons moet dat niet kunnen. Het opkomstpercentage zou wat ons betreft naar beneden moeten worden bijgesteld tot een procent of 20. Dat zijn alsnog een heleboel mensen, maar het aantal is niet zo hoog dat je geakaapt kunt worden door een enkele actiegroep.

Volgens deze verordening kan er geen referendum worden gehouden over belastingzaken. Wij vinden dat echt onzin. Als je als bestuurder bang bent dat je niet uitgelegd krijgt dat je fatsoenlijk omgaat met belastinggeld, dan zit je niet op de goede stoel. Wij komen dan ook met een amendement om deze zinsnede te verwijderen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Ik zou graag aan de heer Dercksen willen vragen of hij ervan op de hoogte is dat in Californië ook bij referenda over belastingen mocht worden gestemd en dat Californië zo ongeveer aan de rand van een faillissement staat. Wat vindt u daarvan?

De heer DERCKSEN (PVV): Als de burger kiest voor lagere belastingen en als dat de consequenties zijn, dan moeten de burgers daarvoor natuurlijk zelf de consequenties dragen. Wij lopen niet weg voor referenda. Als de burger ergens voor kiest, dan dien je je daaraan te conformeren. U kiest nu het voorbeeld van Californië. Ik gaf u de voorbeelden uit Zwitserland. Daar ging het over het minarettenverbod, de immigratie. Er is daar elke week een referendum. Dat land is zeer goed in zijn economische ontwikkeling. Daaraan wil ik mij dus graag spiegelen.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Het mag duidelijk zijn dat wij er anders over denken en dat wij daarom ook die drempel willen. Nogmaals, je bent volksvertegenwoordiger, ook van al die mensen, in ons geval die 95%, die niet voor een dergelijk referendum zouden kiezen. Wij vinden dat je daarvoor als politiek ook verantwoordelijkheid moet nemen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ons probleem met deze situatie, die vertegenwoordigende democratie, is dat je bij verkiezingen moet kiezen voor een pakketje. De pakketjes worden nogal 'geframed' door de media. Zo was er bij de laatste verkiezingen ineens een strijd tussen de PvdA en de VVD. Dat leidde tot de uitslag die wij hebben. Als wij echter bijvoorbeeld de peiling die Maurice de Hond vandaag heeft bekendgemaakt over het toetreden tot of het uittreden uit de EU, dan zou ook D66 daarnaar moeten luisteren. Ook een meerderheid van zelfs uw partij is voor uittreding uit de EU als ons dat economisch gezien iets oplevert. Op 6 februari komt er weer een rapport van een gerenommeerd internationaal macro-economisch bureau uit. Het geheel heeft € 300.000 gekost. Mij dunkt dat wij erover nagedacht hebben.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben gewoon even nieuwsgierig. Als er ergens een moment is in onze cyclus waarbij sprake is van een integrale afweging van belangen, vaak nog tot op de laatste minuut, dan is dat wel de begrotingsbehandeling waarbij de belastingtarieven worden vastgesteld. Ik zie werkelijk niet voor ogen hoe daarvoor in de plaats of hoe dan een referendum een plek zou kunnen krijgen. Dan gooi je dat hele proces dus weg. Ik ben nieuwsgierig hoe de heer Dercksen daar tegenaan kijkt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Als de burgers zich zouden uitpreken voor lagere belastingen – ik kan mij niet voorstellen dat zij gaan pleiten voor nog hogere belastingen –, dan moet je alles in het werk stellen – in de politiek is het je taak – om te luisteren naar het volk. Een democratie: alleen de naam zegt het al, zou ik bijna zeggen. Dan moet je luisteren naar de mensen en ervoor zorgen dat die belastingen omlaag gaan en als het gevolg is om taken te schrappen of om ze minder intensief uit te voeren, dan zij dat zo. Dan moet je luisteren.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het punt is juist dat je in zo'n referendum nooit al die aspecten kunt meenemen die bij een begrotingsbehandeling wel een rol spelen. Daarom ben ik ook zo'n voorstander van die indirecte vorm van democratie. Daarbij kun je namelijk die belangen afwegen. Dat kun je nooit in een referendum. Je kunt van burgers niet vragen om een goed antwoord

te geven op de vraag of je alleen lagere belastingen wilt. Dat betekent dat er verschillende andere dingen zijn die je niet in die vraag kunt meenemen.

De heer DERCKSEN (PVV): Nee, maar u suggereert nu dat de burger dat niet begrijpt. Daarin verschillen wij van mening. Wij denken namelijk dat die burger niet dom is. Ik denk dat de burger best begrijpt dat als je de belastingen verlaagt, er dan iets geschrapt gaat worden. Of dat nu windmolens zijn of culturele feestjes, dat mogen ze zelf verzinnen. Die burger is niet dom. Die burger weet dat als je belastingen omlaag gaan, zij zelf meer te besteden hebben, maar dat de overheid dan minder te besteden heeft. Dat zou wel eens een goede keuze kunnen zijn.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Laat duidelijk zijn dat ook ik vind dat de burger zeker niet dom is. Ik denk dat die burger wel begrijpt dat dit soort afwegingen niet via een referendum geregeld kunnen worden. Laten wij het daarover dan maar oneens blijven.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! In de verordening staat ook dat PS een referendum kunnen schrappen als die hen niet aanstaat. Dat is volgens ons ook niet bestaanbaar. Als een meerderheid hier koude voeten krijgt over een referendum of over een onderwerp – bijvoorbeeld waarbij men net zo bang is als D66 ten aanzien van het referendum over de EU, om maar eens wat te noemen – kan daarvoor een referendumverordening niet bedoeld zijn. Wij willen dat ook graag geschrapt hebben uit deze verordening. Ik meen dat wij daarover straks samen met de SP een motie indienen.

Tot slot nog een verzoek aan de gedeputeerde. Een referendum is een dure zaak. Zoals u weet staan wij heel kritisch tegenover uitgaven in dit huis. Wij zouden dan ook graag een onderzoek willen laten doen naar de mogelijkheid om te komen tot een schriftelijk referendum, op de wijze waarop vroeger de waterschapsverkiezingen werden gehouden. Als het goed was voor waterschapsverkiezingen, dan toch ook voor een raadgevend referendum? Misschien is het niet 100% waterdicht. De vraag zal dan ook zijn hoe groot het fraudepercentage bij de waterschapsverkiezingen geweest is. Dan vermijden wij € 1.800.000 aan kosten. Wij denken dat de kosten minimaal gehalveerd zouden kunnen worden als wij op die manier de mening van de kiezer zouden peilen.

Amendement A4 (PVV): referendumverordening, uitsluiting van onderwerpen.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, ter bespreking van de referendumverordening;

constaterende:

dat de verordening bepaalt dat over de vaststelling van provinciale tarieven en belastingen geen referendum kan worden gehouden, zoals vastgelegd in 2.1.e;

overwegende:

dat er geen reden te bedenken is waarom de burger zich niet zou kunnen uitspreken in een raadgevend referendum over provinciale belastingen en tarieven;

besluiten:

deze uitsluiting zoals vermeld onder artikel 2.1.e te schrappen.

Amendement A5 (PVV): referendumverordening, uitsluiting van onderwerpen.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, ter bespreking van de referendumverordening;

constaterende:

dat de verordening bepaalt dat Provinciale Staten om dringende, maar niet verder omschreven en daardoor arbitraire, redenen een referendum kunnen blokkeren, zoals vastgelegd in artikel 2.1.1;

overwegende:

dat een referendumverordening bedoeld is om richtlijnen te geven om burgers de gelegenheid te bieden om een referendum te houden, niet om de burgers deze te ontzeggen;

besluiten:

de zinsnede zoals vermeld onder artikel 2.1.1 te schrappen.

Amendement A6 (PVV): referendumverordening, verzoek tot referendum.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, ter bespreking van de referendumverordening;

constaterende:

dat de verordening vereist dat er 4.500 initiatiefnemers een verzoek tot een referendum inleiden en dat vervolgens 45.000 ondersteuners nodig zijn;

overwegende:

- *dat dit een te hoge drempel legt om te komen tot een raadgevend referendum;*
- *dat in andere provincies referendumverordeningen zijn waarin lagere percentages ten opzichte van het aantal kiesgerechtigden worden gehanteerd;*

besluiten:

het aantal initiatiefnemers te wijzigen in 1.000 en het aantal ondersteuningsverklaringen vast te stellen op 20.000.

Amendement A7 (PVV): referendumverordening, opkomst kiesgerechtigden.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, ter bespreking van de referendumverordening;

constaterende:

dat de verordening vereist dat het raadgevende referendum slechts geldig is bij een opkomstpercentage van 30%;

overwegende:

- *dat bij de laatste verkiezingen voor het Europees Parlement de opkomst niet veel hoger was dan 30%;*
- *dat ook bij een lagere opkomst een uitstekend beeld gekregen kan worden van de raad die de burger aan het provinciebestuur wil geven;*

besluiten:

het opkomstpercentage van het aantal kiesgerechtigden om het referendum geldig te laten zijn, vast te stellen op 20%.

De VOORZITTER: De amendementen A4, A5, A6 en A7 zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. De amendementen kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Het is een goed en doordacht voorstel, in evenwicht. De kern van ons democratisch bestel is en blijft de gekozen volksvertegenwoordiging die alles afwegende, besluiten neemt, toezicht houdt en kaders aangeeft. Het referendum kan dit niet

vervangen en moet dit ook niet willen vervangen, maar kan bij gelegenheid zeker een eigen waarde hebben. Zo zien wij het voorstel, waarbij uitvoering wordt gegeven aan een indertijd door de Staten aangenomen motie.

Natuurlijk staan er bepalingen in die discussie kunnen oproepen. Ik was dan ook geheel niet verbaasd over de ingediende amendementen. Die tasten onzes inziens echter toch, althans nu, in samenhang, het voorstel aan. Het tast de mogelijkheid aan om afwegingen te maken. Daarbij wil ik graag aantekenen dat het altijd nog mogelijk is om een verordening aan te passen, mocht daartoe behoefte bestaan. Wij hebben daaraan nu evenwel geen behoefte en wel om verschillende redenen.

Allereerst zijn de drempels, die het meest genoemd zijn in de amendementen die zijn ingediend, niet zonder reden onderbouwd. Verwezen wordt naar de commissie Biesheuvel. Ik wil er ook nog wel aan toevoegen dat de tijdelijke referendumwet, die in 2001 is ingevoerd en overigens per 1 januari 2005 weer is afgevoerd, een noodzakelijke meerderheid van stemmen hanteert van 30% van de kiesgerechtigden. Dat is aanzienlijk meer dan de nu gehanteerde 30% opkomst. Wat betreft die 30% is het helemaal niet raar om een redelijke drempel in te voeren, aangezien er grote kosten gemoeid zijn met het referendum. Het bedrag is al genoemd. Die 30% blijkt in de praktijk geen grote hindernis. Van de ruim 140 referenda die in de laatste eeuw zijn gehouden, telden voor zover dit valt na te gaan er slechts acht een opkomst onder de 30%.

Ten tweede: de landelijke wetgeving over dit onderwerp is nog volop in beweging en kent een lange geschiedenis. Het begint in 1999 met de Nacht van Wiegel, toen het correctieve referendum werd verworpen. De tijdelijke referendumwet uit 2001 is teruggetrokken in 2004, zodat deze per 1 januari 2005 niet meer van kracht was. Het burgemeestersreferendum is ingetrokken in 2009. Het feit dat het voorstel van een raadgevend referendum nog de Eerste Kamer moet passeren, na sinds 2005 te hebben rondgezworven in de Tweede Kamer, zegt ook wel wat. Naar mijn idee moeten wij niet voor deze ontwikkelingen uit lopen, maar ze volgen.

Tot slot: het is altijd mogelijk om een verordening aan te passen. Daarbij is het altijd gemakkelijker om drempels te verlagen dan ze op te hogen. Dit laatste is altijd haast onmogelijk. Ook hier geldt dan dat het betere al gauw de vijand van het goede is. Wat ons betreft is dit voorstel een goed voorstel.

De heer LUTFULA (SP): Mijnheer de Voorzitter! We hebben er lang op gewacht. Eindelijk ligt er dan een voorstel en krijgen wij de gelegenheid om erover te discussiëren. Het referendum is een krachtig middel, waarmee de bestuurder de burger bij zijn beslissingen betreft. Ik had niet verwacht dat de criteria voor het behouden van een raadgevend referendum zo zwaar zouden zijn. De voorwaarde is zwaar en maakt het houden van een referendum te zwaar. De balans waar GS naar zoeken, is niet correct. Wat de SP betreft, zijn er vier punten die aanpassing behoeven.

1. Voor het definitieve verzoek aan Provinciale Staten zijn 45.000 personen nodig. Dat betekent dat alle inwoners van Soest een handtekening moeten zetten. 4.500 handtekeningen is een zeer groot aantal en een indiener heeft lange tijd nodig om zo'n groot aantal handtekeningen te verzamelen. Dat is een te hoge drempel voor de burgers om een referendum te houden.
2. Dit betreft artikel 2.1.1. Hierin staat: "waarvan Provinciale Staten van mening zijn dat andere dringende redenen aanleiding zijn om geen referendum te houden". Dat kan van alles zijn en zo geven wij PS de mogelijkheid om de inzet van de burger teniet te doen. Ik vind dat we met dit artikel de burger te kort doen. Als inwoners 4.500 handtekeningen hebben verzameld voor een inleidend verzoek, waarom moeten wij, binnen de Staten, hen dan tegenhouden?
3. De stemming is geldig als ten minste 30% van de kiesgerechtigden een geldig stembiljet heeft ingeleverd. Dat vinden wij ook een zware voorwaarde. Na alle inspanningen, kosten en een langdurig proces om een referendum te houden, gaan we het ongeldig maken als de 30% niet wordt gehaald. Dat is geen correcte zaak. Daarom moet het percentage omlaag. Daarvoor hebben wij samen met de PvdA een amendement ingediend.
4. Het laatste punt. PS moeten zelf de mogelijkheid hebben om een raadplegend referendum te houden. Dan hebben wij als PS de mogelijkheid om bij ingewikkelde politieke vraagstukken de burger erbij te betrekken. Daarvoor dienen wij samen met de PVV een motie in.

Motie M1 (SP, PVV): maak ook raadplegend referendum mogelijk.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, ter bespreking van de referendumverordening;

overwegende:

dat een referendum een zeer krachtig middel is om de burger direct bij belangrijke politieke beslissingen te betrekken;

van mening zijnde:

dat Provinciale Staten de mogelijkheid moeten hebben om bij belangrijke, complexe politieke vraagstukken de mening van burger te vragen;

verzoeken het college:

ook het raadplegend referendum op te nemen in de provinciale referendumverordening.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M1 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! "Democratie is de noodzaak om af en toe te buigen voor de mening van anderen", zo zei Winston Churchill ooit. Voor de ChristenUnie is dat een belangrijke notie, want wij hebben immers geen meerderheid; dat geldt overigens voor de meeste partijen hier. Dat maakt dus, samen met het afgewogen democratische systeem dat wij in Nederland hebben, dat beslissen al ingewikkeld genoeg is. Referenda halen onzes inziens de balans uit het systeem.

Dat is echter niet ons belangrijkste bezwaar. Statenleden nemen besluiten zonder last of ruggespraak. Het voorstel voor een raadgevend referendum staat naar onze mening haaks op deze grondwettelijke bepaling. De ChristenUnie is tegen het raadplegend referendum, omdat het een verkapte ongrondwettelijke vorm van binding met zich kan meebrengen, bijvoorbeeld doordat partijen zich conformeren aan de uitslag van een referendum. Dat is toch ook weer niet zo heel erg onlogisch. Dat roep je dan een beetje over je af. Daarmee verliest een raadgevend referendum zijn vrijblijvende karakter. Hoe zit het dan met de statenleden die besluiten zonder last of ruggespraak? Dat kan dan niet meer.

Een ander bezwaar schuilt in de overbodige regelgeving en de grote bureaucratische belasting die wij uitstorten over burgers en medeoverheden. Wat ons betreft is ook dat onwenselijk, zeker omdat er verschillende provincies zijn die al zo'n referendumverordening hebben. Daar is nog nooit een provinciaal referendum gehouden.

Wij willen burgers meer betrekken bij de overheid. Dat heb ik verschillende sprekers voor mij net horen zeggen. Dan is de vorm van een referendum wat mij betreft wel heel erg ouderwets, erg D66, erg 1966 en iets dat niet echt meer van 2014 is. De techniek biedt tegenwoordig heel veel mogelijkheden om op een modernere manier burgers te betrekken via burgerinitiatieven of digitale raadplegingen.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Er ligt een voorstel om referenda in onze provincie mogelijk te maken. Wij zijn van mening dat wij leven in een representatieve democratie en wij elke periode verantwoording afleggen aan onze burgers. Sterker nog: als wij onze taak goed invullen, dan hebben wij regelmatig feeling met onze achterban. Voor de SGP is het zo dat wij, lopende de periode dat wij hier zitten, regelmatig klankborden en als er moeilijke vragen voorliggen, wij die van tevoren voorleggen aan de achterban, zodat wij weten wat wij hier kunnen inbrengen als het om zeer principiële keuzes gaat. De SGP heeft er dus geen enkele behoefte aan, los van het feit dat op basis van de huidige wetgeving op dit moment voor ons, als het om representatie gaat of als het om

een raadgevend referendum gaat, het helemaal geen toegevoegde waarde heeft. Wij zoeken het graag op een andere manier. Wij zullen dit voorstel absoluut niet steunen.

We volgen de discussie over het aanpassen van de normen om de drempel lager te leggen. Enerzijds is het, als je mensen wilt horen, heel logisch om de drempel laag te leggen. Aan de andere kant ga je een verwachting scheppen die je naar onze overtuiging absoluut niet kunt waarmaken. Als die drempel al te laag ligt en je zegt dan nee, dan maak je volgens ons het geloof in de politiek alleen maar ongeloviger. Dat gaat juist de verkeerde kant op, zo denken wij.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan best kort zijn. 50Plus zal dit voorstel steunen. Niet omdat wij er helemaal tevreden over zijn, maar omdat er in elk geval iets is waardoor wij de burgers in de gelegenheid stellen om te laten weten hoe zij erover denken. Wij vinden de drempel voor het inleidend verzoek te hoog. We vinden het aantal van 45.000 handtekeningen voor een definitief referendum te hoog. We zullen de amendementen van de PvdA hierover steunen.

De fractie van 50Plus is toch wel teleurgesteld dat de twee partijen die democratie hoog in het vaandel hebben staan, dit voorstel in beginsel toch niet kunnen steunen. Ook al zijn wij volksvertegenwoordigers en wij het allemaal heel goed zouden moeten weten, is het soms toch heel plezierig om af en toe de burgers te peilen, zodat duidelijk wordt hoe zij er werkelijk over denken. Dit kan via een referendum. Je hebt de verkiezingen en dan kom je allemaal met van alles en nog wat. Het is echter een moment. Daarna zitten wij er vier jaar en wordt de burger niet meer gehoord, ook niet als het om iets belangrijks gaat.

De aanleiding is het voorstel om te gaan herindelen met andere provincies. Dat gaat de burger toch echt heel erg aan. Dit was nog niet aan de orde tijdens de verkiezingen. Toen hebben wij daarover geen standpunten kunnen innemen. Dit is dan ook de reden dat 50Plus het voorstel steunt en meegaat met de amendementen van de PvdA.

De VOORZITTER: Ik onderbreek de behandeling van dit agendapunt even.

In memoriam de heer J.D. Hoepelman.

De VOORZITTER: Op woensdag 18 december 2013 is oud-gedeputeerde Hoepelman op zijn 89^e overleden. Op de agenda vindt u geagendeerd een 'in memoriam'. Graag heet ik mevrouw Hoepelman en familieleden bijzonder welkom. Ik stel het zeer op prijs dat u dit deel van de vergadering wilt bijwonen. Vanaf het spreekgestoelte zal ik een in memoriam uitspreken.

In de week vóór Kerstmis bereikte ons het droevige nieuws dat de heer Hoepelman, oud-statenlid en oud-gedeputeerde van de provincie Utrecht, is overleden. Het lijkt me gepast om daarbij in onze vergadering stil te staan en de heer Hoepelman te gedenken.

Zoals u zult begrijpen, moesten bij het schrijven van dit in memoriam de archieven worden geraadpleegd. Op een enkeling na heeft niemand de heer Hoepelman als gedeputeerde in functie mogen meemaken. Ik zeg het dan ook maar eerlijk dat ik mij van de heer Hoepelman slechts een beeld heb kunnen vormen aan de hand van wat in die archieven over hem is opgetekend. Zo heb ik, met dank, geput uit de woorden van oud-commissaris Beelaerts van Blokland, die hij uitsprak in de statenvergadering van 24 april 1987 toen de heer Hoepelman afscheid nam als gedeputeerde. Ook de reactie van de heer Hoepelman zelf daarop heb ik bij mijn bijdrage betrokken. Die woorden geven een goed beeld van de persoon van de heer Hoepelman. Tegenwoordig zouden wij zeggen: een echt mensenmens, met het hart op de juiste plaats. Zijn aan den lijve ondervonden verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog hadden hem gevormd tot een bewogen en betrokken mens, met een sterk oog voor de zwakkeren en onderdrukten in de samenleving. Dat oog was zijn kompas, waaraan hij geen concessies deed.

De heer Hoepelman heeft zijn herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog opgeschreven in zijn boek "Vader, waarom heb je niets verteld?". In het slot van zijn inleiding schrijft hij: "Laat men er lering uit

trekken dat de mensheid in zijn geheel tekortschiet en als eigenbelang prevaleert boven gemeenschappelijk belang, die mensheid aan zijn eigen ondergang werkt." Hij hoopte met zijn memoires een bijdrage te leveren aan enig uitstel van de zijns inziens onvermijdelijke ondergang.

De heer Hoepelman werkte bij Philips. Hij werkte mee aan de eerste rechtstreekse buitenlandse televisie-uitzending ter gelegenheid van de kroning van de Britse koningin Elizabeth in 1953. Hij werd door de NAVO gevraagd mee te werken aan de ontwikkeling van straalzenders. Daarover hoefde hij niet lang na te denken. Als pacifist in hart en nieren en lid van de PSP, die hij in 1957 zelfs hielp bij de oprichting, zei hij nee en nam hij ontslag uit een zeer goed betaalde baan.

Hij ging werken als onderwijzer en daarna als directeur van de Hogere Zeevaart School. Hij was fractievoorzitter van de Progressieve Concentratie Utrecht, de PKU, en lid van de PvdA/PPR-combinatie. Hij werd op 6 juni 1962 in de Staten gekozen en werd op 19 september 1979 benoemd tot gedeputeerde. Acht jaar maakte hij deel uit van het dagelijks bestuur van de provincie, met als portefeuilles Financiën en Planning, Wegen, Verkeer en Vervoer, Huisvesting, Bestuur en Diensten, Informatievoorziening en Automatisering.

Het was een heel andere tijd. Zo was het toen heel gebruikelijk dat de statenleden ten minste twee jaar in de Staten moesten zitten voordat zij het recht kregen het woord te voeren. In het seniorenconvent, lees nu het fractievoorzittersconvent, werden eenmansfracties buiten de deur gehouden. Een commissie van advies, laat staan van bijstand, was in die tijd 'not done'. Het toenmalig college had zeker geen behoefte aan bijstand.

In zijn eerste algemene beschouwingen werd het statenlid Hoepelman door de voorzitter terecht gewezen, omdat hij wel erg afweek van de voorliggende begroting. De heer Hoepelman hield desondanks zijn eigen algemene beschouwingen en doorbrak daarmee een cultuur van beperkingen.

De tijden zijn veranderd, maar de onderwerpen die toen speelden, zijn nog steeds herkenbaar.

- Zo was het bestuur qua taken volop in ontwikkeling. Ook toen waren de financiële omstandigheden niet altijd even rooskleurig.
- De eerste ideeën ontstonden over een nieuw provinciehuis in Rijnsweerd, omdat het provinciehuis aan het Achter Sint Pieter te klein werd.
- De aanleg van de sneltram stond hoog op de politieke agenda.
- De planningsinstrumentaria op vele beleidsterreinen waren in opkomst.
- De eerste ontwikkelingen op het gebied van de automatisering vonden plaats. Daaraan gaf de heer Hoepelman belangrijke sturing.

De heer Hoepelman was een zeer betrokken en hardwerkend bestuurder, waarvoor hem terecht als erkenning de provinciale erepenning is toegekend. De Koninklijke onderscheiding die hem werd aangeboden, weigerde hij. Zo koningsgezind was hij niet en hij vond het bovendien overdreven voor het werk dat hij had verricht.

De heer Hoepelman nam met vreugde afscheid als gedeputeerde. Niet vanwege het werk in de provincie. Hij vond dat mooi en soms wat minder mooi. Nee, hij zag een taak die groter was dan de provincie: hij wilde werken aan een meer rechtvaardige samenleving, een eerlijker verdeling van de welvaart en hulp aan zwakkeren. Hij hield de Staten bij zijn afscheid een bewogen spiegel voor van hoe Nederland zich manifesteerde als enerzijds het land dat andere landen de les las, maar anderzijds zeer onzorgvuldig omging met haar oorlogsslachtoffers en gevangenen verzetsstrijders en ruzie maakte over de vraag of Bevrijdingsdag eens per jaar of eens per vijf jaar gevierd zou moeten worden. Zijn afscheidswaarderen bij de provincie typeren de heer Hoepelman als een groot mens.

Wat kan ik meer zeggen dan wat op zijn overlijdenskaart is geschreven: "Wij herdenken een intens, veelzijdig en bewogen mens, die zich gepassioneerd en onvermoeibaar inzette voor de medemens." Wij herdenken een bijzonder mens, die ook een belangrijk deel van zijn krachten heeft gegeven aan de provincie Utrecht, waarvoor wij hem heel veel dank verschuldigd zijn. Ik verzoek u te gaan staan en de heer Hoepelman in stilte te gedenken.

Provinciale Staten nemen een moment stilte in acht.

De VOORZITTER: Ik schors de vergadering voor enkele ogenblikken.

Schorsing van 15.11 uur tot 15.18 uur.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Ik geef het woord aan de gedeputeerde. Daarmee heropen ik de behandeling van het agendapunt over de referendumverordening.

Statenvoorstel referendumverordening provincie Utrecht (vervolg).

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Participatie van inwoners en het betrekken van burgers is in de afgelopen jaren veel het onderwerp in het maatschappelijk debat. Op allerlei manieren wordt gekeken hoe je burgers kunt betrekken bij besluitvorming: lokaal, regionaal en landelijk. Een aantal van u is van mening – ik moet zeggen dat ik het daarmee wel eens ben – dat ook een referendumverordening daarvan deel zou moeten uitmaken. Hoewel we weten dat er alternatieven zijn – sterker nog: we hebben ook gebruik gemaakt van de alternatieven, zoals opiniepeilingen bij de discussie rondom de P3 – is er een referendumverordening zoals deze nu bij u voorligt. U ziet dat daar een flink kostenplaatje bij hoort, waarbij we bij benadering voor € 1.800.000 een referendum in de huidige vorm kunnen uitvoeren. Daar hoort ook een aantal bepalingen bij. In de reacties die u heeft gegeven is een aantal dingen veel gehoord. Daarop wil ik even ingaan. Ik doe dat niet per amendement, als u mij dat toestaat, maar ik doe dat per onderwerp, omdat een heel groot deel van de amendementen overlappend is qua thematiek.

Zo heeft een aantal fracties stilgestaan bij het opkomstpercentage van 30% en is er een lans voor gebroken om het percentage lager te maken. Ik vind het belangrijk te benadrukken dat het niet gaat om 30% die voor is of 30% die tegen is als bepaling, dat er een uitspraak moet zijn van 30% van de mensen die voor of tegen is, maar het gaat om 30% van de mensen die gekomen zijn als gevolg van een oproep voor een referendum. De ervaring is dat het opkomstpercentages van referenda in de meeste gevallen hoger zijn dan 30%. Om maar een voorbeeld te noemen: het referendum over Europa had een opkomstpercentage van 63%. Als je overzichten bekijkt van hoeveel mensen er komen voor referenda met onderwerpen die mensen daadwerkelijk bezighouden, zijn percentages van 40%, 50% en 60% of meer niet ongebruikelijk. Een opkomstpercentage van 30% zegt naar mijn mening in feite dat eenderde deel van de kiezers het onderwerp dermate interessant en boeiend vindt dat men er de deur voor uitgaat om gevolg te geven aan de oproep om hun mening uit te spreken. Het gaat dan om eenderde deel van de kiesgerechtigde inwoners.

Over de drempels is gevraagd naar de aantallen van 4.500 en 45.000. Daarvoor zouden andere aantallen gebruikt kunnen worden. Dat is natuurlijk zo, want ik heb in de commissie al gezegd dat het hanteren van drempels een arbitraire zaak is. We hebben ons wel laten adviseren door de commissie Biesheuvel, die hiernaar echt gedegen onderzoek heeft gedaan en een advies heeft gegeven over percentages ten aanzien van het initiërende voorstel en ten aanzien van het aantal mensen dat draagvlak moet tonen voor een referendum. Daarbij is een balans gezocht in de mogelijkheid voor inwoners om überhaupt een referendum te organiseren, maar ook een balans met het draagvlak dat nodig is om een referendum van het juiste opkomstpercentage te voorzien. Je zou kunnen zeggen dat als je een opkomstpercentage van 30% hanteert als ondergrens, dus als je minimaal eenderde deel van de kiesgerechtigden uitnodigt om deel te nemen, dan behoren er ook drempels bij om een verzoek levensvatbaar te laten zijn en om een verzoek geloofwaardig te laten zijn. Vandaar de drempel van 4.500 en 45.000. Hoewel uw amendementen vragen om andere aantallen, adviseer ik u vast te houden aan de drempels zoals wij die hebben voorgesteld, te weten 4.500 voor een initiërend verzoek en 45.000 voor het ondersteunend verzoek.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag voor de gedeputeerde. Zij adviseert ons om vast te houden aan die 4.500 en 45.000. Tegelijkertijd zegt zij dat het arbitrair is. Dat

betekent dat er ruimte is en dat er andere afwegingen gemaakt kunnen worden die ook haar instemming kunnen hebben. Mag ik dat zo uitleggen? Zou dat voor ons kunnen betekenen dat die 4.500 en 45.000 flink naar beneden zullen kunnen worden bijgesteld en zij dan nog steeds zegt: "Arbitrair, ik kan ermee leven."?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Nee, mijnheer De Kruijf, ik meen echt dat het hanteren van de aantallen van 4.500 en 45.000 in balans is met het opkomstpercentage van 30%. Als ik terugdenk, dan geeft eenderde deel van de kiezers gehoor aan de oproep. Ik mag er dan van uitgaan dat er dan enigszins een draagvlak is voor de vraag die in het referendum gesteld wordt. Dat vind ik reëel, als je ziet wat de daadwerkelijke opkomstpercentages zijn bij een referendum. Als je 30% hanteert als minimum opkomstpercentage, dan moet je ook reëel zijn in het aantal mensen dat een initieel inleidend verzoek moet doen. Ik adviseer u, maar het is ook mijn overtuiging, dat 4.500 en 45.000 goed hanteerbare drempels zijn voor het houden van een referendum. In die zin ontraad ik u de amendementen.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik zag de gedeputeerde naar het spreekgestoelte lopen. Toen had ik sowieso al de neiging om haar ter wille te zijn. Ik heb ook de discussie hier in deze zaal gehoord. Ik heb het gevoel dat er iets moet bewegen, willen wij tot een gezamenlijk gedragen en goed voorstel komen. Vandaar mijn vraag: waar ligt dat arbitraire en waar liggen de grenzen? U bent daarin toch wel redelijk strikt, zo begrijp ik.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Ik heb echt gemeend met dit zorgvuldig voorbereide voorstel u een overweging aan te bieden waarover echt goed is nagedacht. Voor zover dat mogelijk is, want het is voor meerdere interpretaties vatbaar; dat is duidelijk en dat wil ik niet ontkennen. Wij willen u echt een onderbouwd voorstel doen, waarbij we ook de commissie Biesheuvel hebben geraadpleegd. Wij komen hierin met aantallen die, gezien het aantal kiesgerechtigden in de provincie van meer dan 900.000, hanteerbaar zijn. Ik adviseer u dus echt het hanteren van de drempels zoals die nu zijn voorgesteld in de verordening.

De heer LUTFULA (SP): Mijnheer de Voorzitter! Hoe belangrijk zijn de cijfers voor de gedeputeerde? Ik doel op de criteria die door haar zijn opgesteld. Hoe belangrijk is het dat als de cijfers omlaag gaan, dat deze dan niet voldoende zijn voor een referendum? Hoe belangrijk is het?

Mevrouw PENNARTS (SP): Ik meen met deze aantallen een balans te hebben gevonden in het draagvlak dat nodig is voor een referendum – dat is het aantal mensen dat de vragen beantwoordt die in een referendum gesteld worden – en de balans die je moet hebben tussen de mogelijkheid van mensen om überhaupt een referendum uit te roepen. Die drempels moeten niet te hoog zijn, want anders wordt het voor niemand mogelijk een referendum te organiseren. De drempels moeten niet te laag zijn, want bij te lage drempels heb je tegen zeer hoge kosten een referendum, waarbij je het risico loopt dat als de groep indieners klein is, je ook het draagvlakpercentage niet haalt. Dan zijn de kosten ten opzichte van de opbrengsten erg hoog. Je moet natuurlijk ergens een lijn trekken. Ik probeer te benadrukken dat de aantallen niet geheel uit de lucht zijn gegrepen, maar dat we zo veel mogelijk hebben geprobeerd de aantallen goed te beargumenteren en met hanteerbare aantallen te komen. Dat is opgeschreven in de verordening. In die zin adviseer ik u om met die aantallen te werken.

De heer LUTFULA (SP): U heeft het over de zeer hoge aantallen van 45.000 handtekeningen. U vindt dat aantal niet hoog. U heeft het ook over de kosten. Bij de criteria die u noemt, hebben PS natuurlijk wel de mogelijkheid om het niet te laten doorgaan. Aan de ene kant laat u dan de 45.000 mensen de handtekeningen verzamelen. Dat is een langdurig proces en dat kost ook heel veel geld. PS hebben dan de mogelijkheid om, ondanks alle moeite, kracht en tijd die burgers er hebben ingestoken, het tegen te houden? Hoe ziet u dat?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Daarmee impliceert u misschien dat het artikel 2.1 lid 1 over het vangnetprincipe de Staten de ruimte en flexibiliteit geeft om de eigen afweging te maken. Deze verordening biedt die mogelijkheid. Dan heb je het in feite niet over al die voorgaande artikelen, over

de voorbeholden die daar gemaakt worden en mogelijkheden die daar genoemd worden. Dan gaat het erom dat, stel dat er sprake is van een bezwaar- en beroepsprocedure of dat er een rechtszaak aan de orde is of het gaat om zeer zwaarwegende financiële belangen, de Staten een afweging zou moeten maken. Of het gaat om een uitstel – een referendum is in feite het vragen om uitstel van besluitvorming – dat de belangen van de provincie kan schaden. Dat zijn overwegingen die een rol zouden kunnen spelen. In dat opzicht ga ik ervan uit dat als de Staten een referendumverordening vaststellen, zij deze verordening zeer gewetensvol zullen hanteren. Ik hoorde fracties die zeiden dat zij de verordening niet ondersteunen, maar dat zij er wel zeer serieus mee zullen omgaan op het moment dat deze verordening wordt aangenomen. Dan is artikel 2.1 lid 1 een vangnetartikel. Je zou dan nog kunnen kijken of de bepalingen die ik zojuist noemde bijvoorbeeld in de memorie van toelichting zouden kunnen worden opgenomen, zodat je nog veel meer directief bent welke afwegingen er wel of niet kunnen worden gemaakt. Ik denk dat Provinciale Staten erbij gebaat zijn om altijd een kleine ruimte te hebben om een afweging te maken die is toegespitst op het specifieke moment in tijd en het specifieke verzoek dat u wordt aangereikt.

De heer LUTFULA (SP): Als u al die bevoegdheden aan PS geeft, waarom geeft u dan ook niet de bevoegdheid aan PS om zelf met een initiatief te komen?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Dat is niet in deze verordening opgenomen. U heeft het dan over het raadplegend referendum, waarbij PS zelf het initiatief nemen. Als daarvoor in een meerderheid van de Staten draagvlak bestaat, zouden wij de verordening daarmee moeten uitbreiden.

De VOORZITTER: U kunt nu uw eigen betoog vervolgen.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Over het artikel 2.1 lid 1, die je de vangnetbepaling zou kunnen noemen, zijn door meerdere fracties opmerkingen gemaakt. Zou je dit lid niet moeten schrappen of zou je het misschien wat anders moeten beschrijven? Ik noemde u net een aantal gevallen die onder artikel 2.1 lid 1 zouden kunnen vallen, zoals een bezwaar- en beroepsprocedure, een rechtszaak, een financieel belang of een kwestie van tijd. Ik zei u al dat het mogelijk is om dit in een memorie van toelichting beter te omschrijven en een betere blik te geven op welke afwegingen daarbij gemaakt zouden kunnen worden, waardoor het voor de Staten wat directiever wordt in de mate waarin de verordening wordt toegepast. Ik adviseer u ook bij dit punt uzelf enige ruimte te geven om altijd een eigen afweging te kunnen maken. Als het opgenomen wordt in de memorie van toelichting zou het ook mogelijk kunnen zijn om dit te publiceren, tegelijk met de verordening, zodat er in de context meer helderheid wordt gegeven over de invulling van artikel 2.1 lid 1.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben gevraagd om een toezegging hiervoor. De formulering van de gedeputeerde is heel voorzichtig. Is het nu wel of niet een toezegging om het op te nemen?

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Het is geen probleem in de memorie van toelichting die specifieke opmerkingen op te nemen waaraan je bij artikel 2.1 lid 1 zou moeten denken bij de eigen afweging van de Staten.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Wij zouden heel graag de voorbeelden daarin genoemd willen zien, om duidelijk te maken voor inwoners, als zij naar de referendumverordening kijken, dat zij al bij voorbaat kunnen begrijpen waarom als het ware wellicht een noodrem op een noodrem wordt ingebouwd.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Ja. Daarmee houden de Staten enige ruimte, maar is het veel meer ingeperkt en veel meer ingekaderd. Het geeft een richting aan wat de afweging zou moeten zijn als Provinciale Staten zich op artikel 2.1 lid 1 zouden willen beroepen. Die toezegging kan ik u doen.

Artikel 2.1 lid e. Het ging over de mogelijkheid om een referendum uit te roepen over belastingkwesties. Het zal daarbij in veel gevallen gaan om belastingverhogingen. Dat staat er niet in,

omdat dat bij uitstek de politieke afweging is die in Provinciale Staten gemaakt zouden moeten worden. Ik vraag mij af of, als je een belastingvraag aan de inwoners zou stellen, je daaraan nog een ja en nee zou moeten koppelen. Het staat niet in de verordening, omdat dit een specifiek onderdeel is van de politieke discussie waartoe u als volksvertegenwoordigers bent gemachtigd.

Er is een vraag gesteld over de mogelijkheid om een raadplegend referendum te houden. Dit is zojuist ook nog door de SP aangehaald. Dit staat dan naast het raadgevend referendum dat door de inwoners als initiatief ingediend kan worden richting de Staten. Een raadplegend referendum geeft de mogelijkheid voor de Staten om aan te geven dat zij behoefte hebben aan extra informatie en dat zij een raadplegend referendum zouden willen uitschrijven. U moet daarbij wel de kosten heel erg in acht nemen. Er zijn natuurlijk ook andere middelen om inwoners te raadplegen of te consulteren, zoals een representatieve opiniepeiling, een panel of met gespreksgroepen, op welke manier dan ook, met polls, enquêtes. Er is van alles mogelijk om de mening van inwoners te peilen. Het is mogelijk om de verordening uit te breiden met de mogelijkheid om een raadplegend referendum te houden.

De laatste vraag betreft de mogelijkheid van een schriftelijk referendum. U weet dat het op dit moment nog niet mogelijk is om een schriftelijk referendum te houden. Er is een klein voorbeeld geweest in de vorm van de waterschapsverkiezingen. Ik interpreteer uw vraag als volgt, namelijk dat u verzoekt om in de gaten te houden wat de ontwikkelingen zijn. Zodra er mogelijkheden zijn om schriftelijk een referendum te kunnen houden, lijkt het mij goed om met deze verordening terug te komen in de commissie om te kijken of er dan een herziening nodig is.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Mijn vraag was eigenlijk vooral van financiële aard. Als je het schriftelijk gaat doen, zal het ongetwijfeld veel en veel goedkoper zijn dan dat je een formeel referendum uitschrijft. Mijn vraag spitste er zich op toe, omdat er ook is gesproken over fraude en of niet 100% waterdicht zijn. Hoe groot is de kans dat er gefraudeerd wordt? Kunnen wij er dan misschien niet een heleboel geld mee besparen als wij een schriftelijk referendum houden in plaats van een regulier referendum? Ik hoor graag van de gedeputeerde – dat kan in een korte notitie – of zij daarnaar wil kijken, met de mededeling dat de fraude groot of klein kan zijn. Dan kunnen wij misschien kosten besparen.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer Dercksen, het zal een soort verkenning worden van de gedachten die er op dit moment zijn. De mogelijkheid is er nu om het te doen. We kunnen een calculatie maken van wat het verschil is tussen het houden van een referendum en het op deze manier organiseren van een en ander, dus de huidige methodiek, wat de besparing zou kunnen zijn als je het schriftelijk doet en een verkenning van de gedachten daarover. Het is in feite aan Binnenlandse Zaken om ernaar te kijken. Het heeft ook te maken met het schriftelijk stemmen en wat er wel en niet kan. Dan is het het gevolg van een maatschappelijke discussie en een kleine berekening van de verschillen tussen de huidige vorm via de stembureaus en het op een schriftelijke wijze organiseren. Die toezegging kan ik u doen.

De heer DERCKSEN (PVV): Hieraan wil ik graag iets toevoegen. Er was met name een discussie over de betrouwbaarheid. De waterschapsverkiezingen zijn een keer zo gehouden. Ik zou graag weten wat nu de ervaringen zijn met de gepleegde fraude bij zo'n verkiezing.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Ik vind het wel een onderdeel van de afweging wat er mogelijk is. Ik kan kijken of ik voor u die verkenning kan doen en ik kan u daarover kort informeren.

Ik neem aan dat mijn adviezen ten aanzien van de amendementen helder zijn.

De VOORZITTER: We gaan over naar de tweede termijn.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Een korte reactie. We moeten ergens nog een keer een fractieberaad hebben. Toch dan deze opmerking: we zijn toch wel blij met de opmerking dat het artikel 2.1 lid 1 op een andere manier en veel duidelijker omschreven kan worden. Daarmee zijn we

blij, dat is plezierig. Voor het overige gaat het om de toelatinggrenzen van 4.500 en 45.000 en de 30%. Ik merk dat daarbij toch sprake is van een stevige onverzettelijkheid, zowel bij de gedeputeerde als bij de partijen D66 en GroenLinks. Dat maakt het wel erg lastig in onze afweging. Misschien zou zelfs in overweging kunnen worden genomen om, op het moment dat de amendementen in stemming zijn gebracht, daarna even te schorsen om te bedenken wat het aannemen dan wel verwerpen van die amendementen betekent voor het uiteindelijk te nemen besluit.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Graag een korte termijn. Ik maak er toch maar even gebruik van om ten behoeve van de verslaglegging een kleine geschiedvervalsing van de PVV recht te zetten. De PVV refereert aan het appel van D66 als zijnde dat daarin zou staan dat referenda zonder enige poespas ingevoerd moeten worden. Er staat letterlijk: "Daarnaast moeten de mogelijkheden worden bestudeerd tot invoering van een met waarborgen omgeven vorm van referendum." We weten allemaal dat Van Mierlo helemaal niet zo'n voorstander was van referenda. Het is er dus voorzichtig in gekomen, evenwel met duidelijk het waarborgen van allerlei technische bepalingen voor referenda. Dat wil ik wel even rechtzetten voor het verslag.

Als wij dan kijken wat hier voorligt, dan zijn dat inderdaad die waarborgen. Ik denk dat wij hier zelfs verder gaan. Het is niet bestudering, maar het is zelfs daadwerkelijk het invoeren ervan. Dan ziet u dus ook – daarmee begon ik mijn betoog – dat niet alleen tussen partijen onderling, maar ook binnen partijen er veel discussie is over een referendumverordening, omdat – dan kom ik bij de woorden van president Roosevelt – referenda niet zijn bedoeld om een representatief democratisch stelsel te vernietigen, maar om haar te corrigeren wanneer het niet meer representatief is. Dat doe je door heel goed waarborgen in te kleden om dat te voorkomen, waardoor het een kracht is in plaats van een zwakte van ons democratisch bestel.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Misschien kan mevrouw Versteeg nog even de uitspraak van haar collega Schouw duiden, die in het debat over het referendum over de EU vorige week of twee weken geleden zei dat D66 de uitvinder was van het referendum. Dat was klaarblijkelijk dan toch een beetje kort door de bocht van de heer Schouw, zo hoor ik hier.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Ik ben een beetje voorzichtig om in te gaan op de citaten van de heer Dercksen. U wilt namelijk heel graag citeren uit samenvattingen. Het is zeer selectief shoppen en vooral het parafraseren van allerlei uitspraken. Ik heb zelf de letterlijke uitspraak van de heer Schouw niet bij de hand, maar D66 is zeker niet de uitvinder van de referenda. Dat is een misverstand. Het is eigenlijk een voorganger van de PvdA, om heel precies te zijn in 1903, zo heeft mijn studie dat zelfs laten zien. Als hij dat gezegd zou hebben, dan zou ik daarop een lichte nuancering willen aanbrenge.

Dan het tweede punt. In de eerste termijn heb ik de PvdA ook een vergelijking horen maken met de referendaverordeningen in Noord-Holland en Limburg. Wij constateren dat wij in deze verordening van de ene de drempel tot een definitief verzoek hebben genomen en dat wij van het andere referendum juist het percentage van het inleidend verzoek hebben genomen. Zo erg wijkt het dus allemaal niet af. Ik zou het heel erg jammer vinden als er partijen zijn die voor een referendumverordening zijn en zich doorgaans best kunnen vinden in de wijze waarop de hele verordening is opgesteld, dat een kleine afwijking van percentages die arbitrair zijn – dat ben ik met u eens, daarover kunnen wij iets verschillend denken, onderbouwd vanuit andere overtuigingen – wellicht het besluit zouden kunnen geven om er helemaal niet voor te zijn. Dan zou je de inwoners helemaal met lege handen laten staan. Dat zou ik erg jammer vinden. Ik hoop dat in het debat, dan wel straks nog tijdens de schorsing, wij hierover nog goed van gedachten kunnen wisselen.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Dat laatste moeten wij zeker benutten, als dat een oplossing zou bieden. Het gaat natuurlijk om de vraag of wij hier nu een goede verordening vaststellen of dat het gaat om een verordening die uiteindelijk tot meer teleurstelling dan blijdschap leidt. Dat laatste lijkt een beetje het geval te zijn met de in deze verordening genoemde aantallen. Dat zou ik betreuren. Dat maakt onze afweging zo lastig. Vandaar de opmerkingen die ik eerder maakte en ook mijn optreden nu.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp absoluut dat iedereen zijn eigen afwegingen maakt vanuit zijn/haar eigen politieke opvatting. Het voelt echter een beetje alsof er gekozen wordt tussen iets of niets. Ik vraag mij af of dat hetgeen is wat je de inwoners morgen kunt uitleggen, als je kiest voor niets omdat het niet helemaal voldoet aan hoe het er zou moeten uitzien, in plaats van dat je zegt dat het niet helemaal is zoals wij het zelf voor ogen hadden, maar dat het in elk geval iets is waarmee je burgers een instrument geeft om ons terug te fluiten op voorgenomen besluitvorming.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb al eerder aangegeven dat wat ons betreft het zo dreigt te zijn dat de afweging meer wordt: formeel akkoord, feitelijk niet akkoord. Dat laatste vinden wij geen goede keuze.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Wij wachten het debat en de stemmingen verder af.

De heer LUTFULA (SP): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde heeft mijn vraag beantwoord. Ik heb in de eerste termijn gevraagd waarom wij als PS geen mogelijkheid krijgen om zelf een initiatief te nemen voor het houden van een raadgevend referendum. Het argument van GS is dat het veel geld kost en dat er alternatieven voor zijn. Als onze technologie zo ver is dat wij via een app of internet met een knopje kunnen stemmen, dan zeg ik: "Ja, doe maar, natuurlijk." Dan hebben wij veel minder kosten. Wij zijn echter nog niet zo ver. De toegang tot apps en internet is niet voor iedereen zo gemakkelijk. Er zijn veel oudere mensen die niet kunnen omgaan met het internet. Dit argument vind ik niet in de feiten van dit moment. Feit is dat 30% van de mensen nog niet met internet kan omgaan. Als wij kiezen voor de manier waarbij via apps of internet gestemd wordt, dan sluiten wij dus een deel van de maatschappij uit.

Een ander punt betreft de balans. Wij moeten eigenlijk wel de balans zoeken, ook in PS. D66 zei net dat het een verordening is voor iedereen. Ik vraag u om zelf ook een balans te maken. Wij moeten nagaan hoe de partijen in PS vandaag over dit punt denken, ook over het gewijzigde voorstel.

De VOORZITTER: Wij zijn door de tweede termijn van de kant van de Staten heen. Ik geef nu het woord aan de gedeputeerde.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Tegen de heer Lutfula zeg ik dat ik hoop dat ik u goed begreep. U haalde onder meer de apps en het internet aan als methoden. Ik heb dat niet gekozen als alternatief voor het raadragend referendum van de Staten als een van de vele mogelijkheden die u ter beschikking staan voor het raadplegen van de inwoners. Dat heb ik willen benadrukken. Er zijn namelijk vele manieren om mensen te raadplegen en te betrekken bij het bestuur. Het ultieme middel is echter het referendum. Daarin kun je op totale wijze alle kiesgerechtigden uitnodigen hun mening te geven.

Wij hebben de discussie gehad over de drempels van 4.500 en 45.000. U heeft een appel op mij gedaan met de vraag of hierin niet kon worden geschoven. Misschien had ik ervoor moeten kiezen, toen ik de verordening liet opstellen, om een beetje hoog in te zetten, zodat ik er nog wat af kon doen. Dat heb ik echter niet gedaan. Ik heb gewoon gekozen voor 4.500 en 45.000, omdat ik dat in balans vind met die 30% opkomstplicht, waarvan ik ook echt vind dat je een referendum hebt met zeggenschap als minimaal een/derde deel zich aangesproken voelt door de referenduvraag. De praktijk leert dat dit percentage vele malen hoger ligt. Ik zie de balans tussen de 30% en de drempels die daarvoor gehanteerd worden. Ons advies aan u blijft hetzelfde, namelijk om op die wijze gebruik te maken van de drempels.

De heer LUTFULA (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb daarnet andere punten genoemd als reactie op uw argumenten. Ik wil gewoon zeggen dat dit argument niet helemaal correct is. Het zijn wel goede argumenten, maar ze werken niet in deze tijd met onze technologie. Wij vinden nog steeds dat de cijfers of de drempels te hoog zijn. Ik vind het jammer dat wij voor iets moeten stemmen waarmee wij niet helemaal gelukkig zijn.

Mevrouw PENNARTS (gedeputeerde): Dat begrijp ik; dat is helder. Als het gaat om de elektronische mogelijkheden klopt het ook wel. Ik heb het zojuist ook al bij de heer Dercksen genoemd. Het is een feit dat alleen maar gestemd kan worden via de stembureaus door het hokje op je formulier rood te maken en in de bus te stoppen en niet via alternatieve wijzen. Dat is de enige manier om echt een heel representatieve meting te houden over de mening van de inwoners van een provincie. Dat is correct.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag voor de heer Lutfula, of eigenlijk meer een toevoeging, voordat u afwegingen maakt om wel of niet voor te stemmen. Dit referendumvoorstel is een antwoord op de motie. Daarin wordt niet gevraagd of GS met allerlei tools zoals apps wil komen om burgers zo goed mogelijk en in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken bij besluitvorming. Ik onderstreep helemaal met u dat dit goed zou zijn, maar dat is een ander verhaal. Het is een antwoord op de motie, waarvan het dictum luidde: "vragen het college van GS om een referendumverordening voor te bereiden naar voorbeeld van bijvoorbeeld Noord-Holland" et cetera. Dit voorstel is dus echt een uitwerking van een motie die u mede ondertekend heeft. Ik zou het jammer vinden als u andere afwegingen zou gebruiken om tegen deze verordening te stemmen.

Wat het andere betreft, geldt voor u hetzelfde als wat ik tegen de heer De Kruijf heb gezegd: u heeft uiteraard het recht om op basis van uw politieke overtuiging voor andere drempels te kiezen. Als u echter zegt dat dit voor u een reden is om tegen te zijn, dan zegt u eigenlijk tegen de inwoners van de stad dat u hen niets geeft, omdat het niet helemaal naar uw zin is. Anders geef je ze iets. Ik vind het wel een afweging, waarvan je je moet afvragen of je die aan de inwoners kunt uitleggen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dat geldt natuurlijk net zo goed voor mevrouw Versteeg en voor de fractie van GroenLinks. Zij kan natuurlijk ook met ons meebewegen en die getallen naar beneden bijstellen. Dan hebben de burgers ook iets in plaats van niets. Het is geen eenrichtingsverkeer.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Ik kies ervoor om voor die 95% van de inwoners die het in principe niet eens hoeft te zijn met het referendum drempels in te bouwen. Ik vind dat ik ook hun belangen moet vertegenwoordigen. Het referendum moet ook een democratische afspiegeling zijn en we moeten voorkomen dat je heel gemakkelijk € 1.800.000 uitgeeft, ook van het belastinggeld van deze 95% van de inwoners. Daarin heb ik een balans gemaakt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Iedereen kan komen stemmen bij dat referendum, dus iedereen wordt opgeroepen. Dat is 100%. Het argument van de gedeputeerde is dat als we nu gaan zitten sleutelen aan de voorwaarden, het voorstel het misschien niet kan halen en doe dus maar mee. Dat geldt echter ook voor u. Als u de voorwaarden bijstelt, heeft u mijnheer De Kruijf mee, dan heeft u misschien de heer Lutfula mee en heeft u misschien de PVV mee.

Mevrouw VERSTEEG (D66): In mijn betoog heb ik u aangegeven dat er zelfs nog een discussie bij mij in de fractie is geweest dat wij deze aantallen met het oog op de nieuwe communicatietechnieken zelfs nog wat aan de lage kant vinden. Ook wij hebben binnen onze fractie dus al een zekere afweging gemaakt. In dat opzicht snap ik dat wij er allemaal anders over kunnen denken, maar u maakt een afweging dat u voor iets of niets kiest als het zo hard gespeeld wordt, terwijl wij de afweging maken dat wij zouden kunnen overwegen de aantallen hoger te leggen. Wij kunnen ons vinden in het voorstel dat is onderbouwd door GS en kunnen hiermee instemmen.

De heer DERCKSEN (PVV): Die keuze van iets of niets is niet alleen aan ons, maar die is ook aan GroenLinks en die is ook aan D66.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik werd getriggerd door de opmerking dat wij uiteraard onze eigen afweging kunnen maken. Dan hebben wij echter wel iets uit te leggen aan onze Utrechtse burgers. Het lijkt mij toch niet helemaal de juiste discussie. We hebben in beide gevallen iets uit te leggen, zowel als wij kiezen voor het een als voor het ander. Wij denken dat er mogelijkheden zijn om een goede verordening in het leven te roepen, maar dan wel met aangepaste aantallen. Dat zou

ik graag willen uitleggen aan de Utrechtse burgers. Ik denk dat u het onmogelijk maakt als u uw eigen aantallen overeind houdt, omdat u daarmee een situatie creëert waarbij mensen formeel gezien wel de mogelijkheid hebben, maar feitelijk niet. Overigens zou ik willen zeggen: laten wij de sfeer zo houden door zometeen een goed overleg te houden. Dat lijkt mij veel verstandiger.

De heer LUTFULA (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mijn beslissing nog niet uitgesproken. Ik probeer GS in beweging te krijgen, om een balans te krijgen voor de verordening. Dat probeerde ik duidelijk te maken aan GS. Ik heb niet gezegd dat ik tegen of voor stem. Ik ga nog kijken wat GS doet.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dat had ik niet goed begrepen.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik sta hier omdat mijn partij nadrukkelijk werd genoemd. Ik heb het idee dat ik iets moet zeggen over de vragen, al weet ik niet of ik dat op een vragende wijze kan doen richting de gedeputeerde. Voor GroenLinks is het redelijk pragmatisch. We zijn voor een goede referendumverordening. Ik weet dat elk getal arbitrair is. De vraag is: welk getal neem je dan. Ik vind de keuze die gemaakt is, met een commissie die het langdurig en diepgaand heeft onderzocht, een heel goede basis. Ik verwees ook nog naar de tijdelijke referendumwet, waarin ook getallen zijn genoemd. Dat zijn de houvasten die wij nu hebben. Als het wetsvoorstel in de Tweede Kamer op een gegeven moment met een ander percentage komt, moeten wij het er gewoon weer over hebben, zo denk ik dan. Als je er nu echter mee begint, dan zit je daaraan voor de rest van de periode vast. Ik vind dat een referendum veel zorgvuldigheid vereist. Vandaar dat ik vind dat het verstandig is om nu getallen te nemen die wellicht als wat aan de hoge kant ervaren worden, maar daarop kun je altijd nog weer terugkomen als dat nodig is. Andersom gaat dat niet. Dat is mijn probleem.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Er zijn ook andere provincies die lagere percentages en lagere aantallen hanteren dan nu worden voorgesteld.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): U neemt echter de meest gunstige mix daarvan. U had ook de ongunstige mix kunnen nemen; dan komt u op andere getallen uit. Wat dat betreft blijft het arbitrair.

De heer DERCKSEN (PVV): Dat klopt, maar daarom heb ik ook een oproep gedaan aan de partijen die voor het referendum zijn om de koppen even bij elkaar te steken om te kijken of wij tot de getallen kunnen komen die voor ons allen acceptabel zijn.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): In de commissievergadering heeft u die oproep overigens niet gedaan. Dat vermoeden hadden wij dus niet. Ik herhaal toch even dat als je andere provincies neemt, met de getallen die daar gekozen zijn, u daarvan naar uw mening de beste combinatie hebt genomen. U had ook een andere combinatie kunnen nemen. Dat is arbitrair. Daarom vind ik op dit moment een basis die gebaseerd is op onderzoek dat gedaan is door een commissie die daartoe opdracht had en die daarover indertijd verantwoording heeft afgelegd en die dat uitvoerig heeft gedaan, het meest betrouwbaar en het meest handige om mee verder te gaan. Als de wet wordt aangenomen – wat mij mogen hopen, want dat is ook nog niet zeker; het loopt al een jaar of acht – en er komen andere getallen bij naar voren, dan vind ik dat prima. Dan heb je iets waarop je kunt baseren. Ik vind niet dat wij heel veel moeten afwijken van het rijksbeleid.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat het een beetje van twee één is. Of getallen zijn arbitrair en kunnen wij er met elkaar over praten en we komen tot een oplossing of we zijn een beetje boven de discussie verheven. Ik hoor beide geluiden bij u. Ik zou wel eens willen weten wat het nu eigenlijk is. Zijn de getallen er na langdurig onderzoek uitgekomen en dat is het dan ook voor GroenLinks, of bent u het met mij eens dat het arbitraire getallen zijn en dat u pragmatisch bent en wij dus met elkaar moeten bekijken hoe wij tot een verordening kunnen komen die een breed draagvlak heeft?

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Ik behoor niet tot de mensen die denken dat getallen verheven zijn en boven de partijen staan, maar ik ben wel iemand die gelooft dat de getallen ergens op gebaseerd zijn. Niet op een combinatie van verschillende regelingen die bij elkaar een mooie uitslag geven. Voor mij is van belang dat je een serieus referendum hebt en dat je 30% neemt, een getal dat ook is genoemd in de tijdelijke referendumwet. Het is niet zomaar uit de lucht komen vallen. Gezien de kosten is dat redelijk. Dan redeneer je terug. Dan vraag je wat een redelijk percentage is. De commissie Biesheuvel heeft zich indertijd beziggehouden met de vraag wat nu redelijke opkomstpercentages zijn. Als op een gegeven moment op basis van rijksbeleid tot andere inzichten wordt gekomen, is dat prima. Ik houd mij vast aan wat het Rijk op dit moment doet en heb niet de neiging daarvan af te wijken, juist omdat het gaat om de geloofwaardigheid in de samenleving te creëren voor een referendum. In die zin zijn de getallen die u noemt arbitrair, zoals elk getal arbitrair is. Ik heb ooit meegemaakt dat een bestuurder zei dat het 17 zou worden en dat iedereen zei dat het wel een mooi getal is. Zo gaat dat niet. Er ligt onderzoek ten grondslag aan de getallen die worden voorgesteld. Die zijn gebaseerd op en gekoppeld aan het rijksbeleid. Dat vind ik een mooie basis. Dat is iets anders dan te zeggen dat er twee regelingen zijn in twee provincies en dat we uit de ene verordening dat getal nemen en uit de andere verordening een ander getal. Dat vind ik niet passend. Ik doe niets af aan de argumentatie die u daarbij hanteert, maar u vraagt mij naar mijn argumentatie.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Het vervolg daarop is of die redenatie en die argumentatie geldt voor zowel de 30% als de 4.500 en 45.000. U spitsst het specifiek toe op de 30%. Hoe ligt dat?

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Dat is niet zo helder. Ik redeneer terug en zeg: wil je een fatsoenlijke beweging krijgen, waarbij de percentages gehaald worden, dan is een het een hoog percentage. Alle moderne communicatiemiddelen staan tegenwoordig ter beschikking. Dan is het percentage dat genoemd is helemaal niet onredelijk. U kunt zeggen dat het zo veel is en dat het belemmert. Ik heb aangegeven dat bij de referenda die sinds 1911 gehouden zijn, in acht gevallen, voor zover kon worden vastgesteld, sprake was van een lager percentage dan 30%. U kunt dit terugvinden op de site van referenda.nu, een platform. Ik zie het probleem niet zo, maar ik vind het wel een drempel die je moet hebben om de geloofwaardigheid van het referendum overeind te houden.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat ik mijn vraag niet goed heb geformuleerd. Die 30% is helder. De vraag is of die goed onderbouwde onverzettelijkheid ook geldt voor de aantallen van 4.500 en 45.000.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Daar geldt die 30% niet voor. Vanuit die 30% redeneer je terug. De commissie Biesheuvel heeft ook een redenering gehad om tot dat soort percentages te komen. Als u vraagt wat er nu geldt, dan weet ik dat niet. Ik sta achter de getallen die er staan om de redenen die ik u geef. Dat maakt een referendum sterk en geloofwaardig. Als het rijksbeleid tot andere inzichten komt, op basis van wat dan ook, dan vind ik dat prima. Dan gaan we het daarover weer hebben. Om nu echter op andere getallen over te gaan op basis van een mix van gunstige getallen, zo noem ik het maar even, vind ik niet juist.

De VOORZITTER: Zullen wij hiermee een keer stoppen? De heer Dercksen staat hier voor de derde keer in hetzelfde rondje. De heer Lutfula denkt nu: "Nu moet ik ook."

De heer DERCKSEN: Ik wil met alle plezier bij een andere microfoon gaan staan.

De VOORZITTER: Nee, ik probeer u in nette bewoordingen te bewegen om tot een afronding te komen. Een heel originele opmerking mag nog.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik doe mijn best. Ik vraag de heer Nugteren op de man af: is het niet gewoon zo dat de VVD heeft gezegd: "Leuk, jullie speeltje, jullie mogen het doen, maar dit is het. Niet verder sleutelen aan de getallen, want dat vinden wij niet goed."?

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet of ik tot een origineel antwoord kan komen, maar de heer Dercksen blinkt altijd uit in het uitspreken van allerlei vermoedens. Ik laat de vermoedens maar bij hem.

De heer LUTFULA (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag voor de heer Nugteren. Bent u niet bang dat door de hoge drempels er helemaal geen referendum komt?

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb punten genoemd op historische gronden. In de laatste eeuw zijn zo'n 140 referenda gehouden, overigens in steden en landelijk, niet in provincies. Het opkomstpercentage lag slechts in acht gevallen lager dan 30%.

De VOORZITTER: Ik dank de gedeputeerde voor haar bijdrage in de tweede termijn. Daarmee besluiten wij de beraadslagingen over dit onderwerp. Wij gaan straks een interessante stemronde tegemoet, waarbij ik mij overigens kan voorstellen dat de indieners van de amendementen A2 en A5 nog eens bij elkaar te rade gaan of dit niet twee dezelfde amendementen zijn. Ik breng met alle plezier beide in stemming, want ze zijn iets anders gemotiveerd, maar hetgeen gevraagd wordt, is volgens mij hetzelfde. Ik hoor straks van u.

Statenvoorstel wijziging Verordening rechtspositie gedeputeerden, staten- en commissieleden provincie Utrecht.

De VOORZITTER: Dit voorstel is een sterstuk en blijft een sterstuk.

Statenvoorstel verordening systematische toezichtinformatie Provincie Utrecht.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! In de bijeenkomst van de IBT-werkgroep (Interbestuurlijk Toezicht) van 6 januari waren wij van mening dat de verordening en het beleidsplan een goede uitwerking zijn van de wettelijke IBT-taken. In de commissievergadering BEM van 20 januari werd een korte presentatie gehouden en heeft de commissaris een uitgebreide toelichting gegeven. Sommige partijen missen het horizontale toezicht van PS op GS. In het beleidsplan staat dat het provinciale toezicht en de verantwoordingsrol tussen PS en GS losstaan van de provinciale IBT-taken.

Waar het in het IBT om gaat en waar de VVD voorstander van is, is het volgende uitgangspunt. De gemeenteraad controleert in eerste instantie het college van b. en w. Vervolgens zijn er allerlei wettelijk verplichte taken waarop GS b. en w. dienen te controleren. Uitgangspunt is juist dat deze laatste toezichtsrol zo klein mogelijk moet zijn. Juist de gemeenteraad dient te controleren. De VVD wil vandaag voorkomen dat er een beeld ontstaat dat PS geen enkel toezicht zouden hebben op de IBT-taken, uitgevoerd door de GS op de gemeenten. Dat is absoluut niet zo. Als PS van mening zijn dat er lacunes zouden bestaan, dan moet dit gemotiveerd worden aangegeven. In de toelichting van de commissaris op 20 januari, gaf hij dat ook aan. Indien PS er een discussie over willen voeren, zal dat apart moeten worden opgepakt. Er moet dan worden gekeken hoe dat kan worden vormgegeven. De VVD heeft er vanzelfsprekend geen enkel bezwaar tegen om het op een later moment te hebben over de toezichtstaken van PS op GS. Zowel de Staten als het college staan hier mijns inziens bereidwillig tegenover.

Ik keer terug naar het voorstel. De VVD stemt in met het voorstel, maar wij hebben wel een paar punten die wij onder de aandacht van het college willen brengen. De VVD hoopt dat met het voorliggende voorstel het tussentijds opvragen van informatie door de provincie wordt voorkomen. Dat zou voor de gemeenten erg goed zijn. Het is verder van belang dat de kosten voor de gemeenten zo laag mogelijk worden gehouden. Er wordt veel gesproken over het draagvlak bij de gemeenten. Zorg er ook echt voor dat het draagvlak behouden blijft. Er komt in de komende tijd al veel op de gemeenten af. Een van de uitgangspunten van de herziening IBT was lastenverlichting en versobering van toezicht. Het is echter een heel pakket van maatregelen. De VVD is er dan ook niet gerust op dat

in een nieuwe situatie de lastenverlichting zomaar zal plaatsvinden. De VVD vraagt het college dan ook of het deze zorg deelt.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! In de commissie is uitvoerig gesproken over dit onderwerp. Wat ons betreft had het een sterstuk kunnen zijn. Nu het dat niet is, wil ik toch wel graag van de gelegenheid gebruikmaken om mijn waardering uit te spreken voor het voorstel. Het is uitvoerig, helder en er is vooroverleg geweest dat recht doet aan de belasting die wij toch een beetje bij de gemeenten neerleggen. We zijn het ook eens met de keuze die gemaakt wordt om dit via een verordening te regelen. We vragen wel graag aandacht – GroenLinks heeft dat ook in de commissie gedaan – voor de werklust die dit oplevert voor gemeenten.

Daarnaast zijn wij tevreden dat, min of meer gekoppeld aan dit voorstel, er toch nog een keer opnieuw wordt gesproken over het horizontale toezicht in deze Staten; ons eigen horizontale toezicht. Niet vanuit de gedachte dat hier geweldige issues liggen of dat het verschrikkelijk verkeerd gaat, maar wel vanuit de gedachte dat het heel simpel is om op een aantal punten nog eens met elkaar door te praten hoe het zich nu voltrekt en over wat wij eraan kunnen verbeteren. Overigens zijn wij het eens met dit voorstel.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wij stemmen volmondig in met de principes van dit voorstel. Wat ons betreft zijn dat twee principes. Het zwaartepunt ligt bij het horizontale toezicht op het niveau van de gemeenten en de gegevens die in dat kader worden aangeleverd worden ook gebruikt bij het verticaal toezicht dat de provincie op de gemeenten heeft. Dat is een goede zaak.

Gelet op de beraadslagingen in de commissie heeft u een aantal keren gezegd dat wij dit beleid moeten vormgeven en dat al werkende moet worden bekeken, als het toch niet goed mocht gaan, welk aanvullend toezicht nodig is. Wij kunnen ons voorstellen dat waar in de verordening wordt gesproken over een evaluatietermijn van ten minste eens in de vier jaar, die evaluatie in het begin misschien iets eerder zal plaatsvinden om dit nog eens scherp te stellen. Verder kunnen wij leven met dit voorstel.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben moeite met het voorstel. Niet om wat er staat, want dat is goed, maar wel om wat er niet staat. In de commissie heb ik hiervoor ook al aandacht gevraagd. Ik zal dit even toelichten.

In de notitie is er veel aandacht voor de efficiency. Er is uiteindelijk voor gekozen dat men dezelfde informatie inwint als die aan de gemeenteraad wordt gegeven. Gemeenteraad en GS krijgen dus dezelfde informatie. Dat roept dan toch gelijk de vraag op hoe zich dit verhoudt met de rol van GS en met de rol van de gemeenteraad. Zit men niet op dezelfde stoel? Naar ons idee had dan ook bij het opstellen van deze notitie begonnen moeten worden met de vraag naar het hoe en wat van die controletaak, de rol van het toezicht van GS en de rol van PS in het verlengde daarvan en niet met een inventarisatie van alle informatie die verkregen zou kunnen worden. Hoe goed dit verder ook is; daaraan doe ik niets af. Daarom hebben wij moeite met het voorstel. Wij zouden het liefst hebben dat het college dit voorstel zou aanvullen. Dan kunnen wij ook instemmen met een notitie die, zeg in twee, drie maanden, in deze Staten, waarin wordt uiteengezet wat de grondslag zal zijn voor:

- a. de beoordeling die het college zal hanteren voor de diverse thema's die er zijn. Voor Financiën hebben wij twee eeuwen traditie en voor die andere zal er toch ook een grondslag moeten zijn. Waarop worden wij nu beoordeeld en wanneer trekt men aan de bel?;
- b. op welke wijze GS zullen omgaan met de toezichthoudende rol en de procedures die men daarbij zal hanteren en hoe zij ook richting gemeenteraad dat onderscheid zullen aanbrenge;
- c. op welke wijze Provinciale Staten bij hun horizontale toezicht op het college in staat worden gesteld om het handelen van het college in dezen te beoordelen.

Ik heb graag deze toezegging, omdat het voorstel verder prima is. Het gaat er toch echter werkelijk om wat er niet staat.

De heer Balemans neemt het voorzitterschap over.

De VOORZITTER: Ik geef graag het woord aan de commissaris.

De heer VAN BEEK (commissaris): Mijnheer de Voorzitter! Dank aan de statenleden die het woord hebben gevoerd over dit onderwerp. Dank ook dat het merendeel van u al in de eerste termijn heeft gezegd te kunnen instemmen met dit voorstel.

Het is zeker zo, luisterend naar de VVD-fractie, dat wij denken dat hier een besparing wordt gerealiseerd, zij het dat het moeilijk zal zijn om uit te rekenen hoe groot die lastenverlichting zal zijn. Als wij in het verleden een situatie hadden waarbij men bij de gemeenten specifiek voor alle informatie die zij aan de provincie moesten verstrekken aan het werk hadden en wij nu gebruikmaken van informatie die zij toch al moeten produceren, denk ik dat wij de zaak aanzienlijk gestroomlijnd hebben en dat dit moet leiden tot een ambtelijke besparing op werkzaamheden.

Het is juist, zoals een aantal van u heeft uitgelegd, dat de nadruk komt te liggen op het horizontaal toezicht van de gemeenteraad op het college van b. en w. Wij krijgen diezelfde informatie. Wij checken hier nog eens of datgene wat wordt voorgelegd, voldoet aan de kwaliteit die nodig is. Het voordeel als toezichthouder is dat je niet te maken hebt met één set van informatie, maar dat je er nog 25 andere bij hebt. Je kunt dus redelijk goed en eenvoudig controleren hoe de resultaten van de ene gemeente zich verhouden tot de resultaten van de andere gemeente.

Het actief toezicht van de provincie zal duidelijk afnemen ten opzichte van datgene wat in de afgelopen jaren het geval is geweest. Dat neemt echter niet weg dat, op het moment dat er ergens iets misgaat of op het moment dat er ergens iets gebeurt, altijd de vraag gesteld kan worden: heeft de toezichthouder er wel goed toezicht op gehouden en heeft men al of niet de zaken geconstateerd of laten liggen? Het blijft een serieuze taak om uit te voeren.

In de commissievergadering is met name door de heer De Kruijf gevraagd of wij ook nog eens willen nadenken over het horizontaal toezicht op provinciaal niveau: de relatie PS – GS. Dienaangaande heb ik een toezegging gedaan. Ik heb gezien dat dat in voorbereiding is genomen.

De vragen van de heer Nugteren. Ik denk dat wij voor een groot deel op dezelfde lijn zitten. We zijn het eens over hetgeen er wel in staat. We zijn het volgens mij ook eens over datgene wat er gaat gebeuren. U vraagt of de zaken die nu voorliggen nog eens kunnen worden aangevuld met een notitie over de grondslag en de gehanteerde werkwijze. Daarmee heb ik op zichzelf geen enkel probleem. Ik moet echter even kijken naar de termijn. Wanneer er in dit huis zo veel ervaring is opgedaan, kunnen wij er ook iets nuttig van op paper zetten. Aansluitend bij datgene wat al door andere leden is gezegd, namelijk of het niet verstandig zou zijn om de eerste keer wat eerder te evalueren dan over vier jaar, denk ik dat wij die twee verzoeken wat dichter bij elkaar kunnen brengen. Als wij er tussentijds nog eens goed naar kijken, geeft u ons de gelegenheid om wat meer ervaring op te doen en zullen wij graag naar u rapporteren hoe die ervaringen zijn en of dit leidt tot een helder geschriftje.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat ik mij misschien toch niet helemaal helder heb uitgedrukt. Het gaat mij om de grondslagen op basis waarvan het college zijn beoordeling zal maken en de werkwijze die daarbij wordt gehanteerd. Het gaat mij niet om het systeem en de grondslagen daarvoor. Ik zeg dit even voor de preciesheid, omdat ik denk dat een evaluatie op zichzelf prima is, maar het beginpunt wordt nu gegeven voor wat betreft de informatieverstrekking. Het beginpunt zou ook moeten zijn op welke wijze het college hiermee omgaat. Voor het financieel toezicht is er een heel stramien, dat zich in een paar eeuwen heeft ontwikkeld, van hoe te handelen. Dat geldt voor veel andere dingen. Het is niet voldoende om te zeggen dat het een benchmarking is waardoor het wel duidelijk wordt of het goed of slecht gaat. Er moeten ook intrinsieken zijn. Als je monumentenzorg hebt, om maar eens een onderwerp te nemen. Ik zou willen dat het college een document heeft – het is zijn beslissing hoe het dat doet – waarmee het ons informeert over wat de grondslagen zijn waarmee het college gaat werken – als dat na een tijdje verandert, is dat ook prima –, op welke manier het college dat doet en op welke manier het college ons in staat stelt daarop toezicht te houden. Het gaat mij niet om de grondslagen van het systeem zelf, maar om de werkwijze van het college.

De heer VAN BEEK (commissaris): We hadden elkaar wel goed begrepen. Ik probeerde echter enige tijd te krijgen om de gelegenheid te hebben om dat op papier te zetten, ook omdat we dan een jaar ervaring hebben opgedaan. Dat is de achtergrond dat ik probeer niet alleen een theoretisch verhaal te schrijven, maar het ook te kunnen waarderen met wat praktische ervaring.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Ik veronderstel echter dat het college zich voorbereidt op het invullen van deze toezichthoudende taken. Ik veronderstel dat wij geen jaar hoeven te wachten voordat wij daarmee enige ervaring hebben. Wat zijn de lijnen waarlangs men wil gaan werken en wat zijn de lijnen waarlangs men handelt bij het nemen van besluiten daarover?

De heer VAN BEEK (commissaris): Dat is helder. Er is geen misverstand over. Mijn antwoord op uw vraag was al meteen ja. Ik wilde echter voorkomen dat u verwacht dat er meteen in de volgende vergadering een tekst aan zou worden gewaagd. Ik zou het plezierig vinden daarvoor iets meer tijd te hebben. Dat is het enige verschil.

De VOORZITTER: Ik kan mij voorstellen dat u zo spoedig mogelijk, maar met zorgvuldigheid ...

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Een jaar vind ik echt te lang duren.

De VOORZITTER: Zo heeft de commissaris dat volgens mij niet gezegd.

De heer VAN BEEK (commissaris): Mijnheer de Voorzitter! Ik kom daarop met een paar maanden terug.

De VOORZITTER: Is er behoefte aan een tweede termijn? Dat is niet het geval. Dan ga ik het voorzitterschap weer keurig overdragen aan de commissaris.

De commissaris van de Koning neemt het voorzitterschap over.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Versteeg.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik had al aangegeven dat ik eventueel in de tweede termijn wilde spreken, omdat dit onderwerp al uitgebreid is besproken in de commissie BEM. Wij hebben toen aangegeven dat wij het eens zijn met dit voorstel, maar dat wij alleen heel kritisch zijn dat de versterking van de horizontale verantwoording, waar het gaat om de rol van PS, er niet in terugkomt. Daarop hebben wij een toezegging gekregen en er is zelfs al actie op ondernomen. Daarmee zijn wij heel blij. De reden dat ik nu toch even het woord voer, heeft te maken met de voorgaande sprekers.

Het betoeg van de heer Nugteren raakt de essentie van het interbestuurlijk toezicht en de nieuwe wet die daarvoor is gekomen, namelijk het versterken van het horizontaal toezicht. Dat in het voorstel GS proberen zo goed mogelijk grip te krijgen op zijn toezichtstaken voor de gemeenten, kunnen wij begrijpen vanuit het feit dat ook de gemeenteraden heel erg worstelen met het versterken van het horizontaal toezicht. Dat staat ook daar nog in de kinderschoenen. Vanuit die optiek kunnen wij ons heel goed voorstellen dat de notitie wordt ingeruimd zoals dat nu gebeurt. Dat neemt echter niet weg dat de zorgen van de heer Nugteren terecht zijn. Wat ons betreft is het voorstel van het CDA om toch eerder te evalueren, heel goed. Dat doet ook recht aan het verzoek van D66 in de commissie, dat wij als Staten meer grip willen hebben op het toezicht van GS op de gemeenten. Dat is niet om het werk nog driedubbel over te doen, maar onder meer om te kunnen constateren dat zodra de rol van het horizontaal toezicht in de gemeenteraden, waarop heel veel afkomt met al die decentralisaties, wordt versterkt, dan ook het verticaal toezicht hier anders kan worden ingericht. Ik denk dat het goed is dat als hierover zorgen bestaan of wij het proces niet dubbelop aan het doen zijn, dat wij hierover in dialoog blijven. Ik sluit mij graag aan bij het pleidooi van de heer Nugteren en van de heer Buiting om dit toch eerder te evalueren.

De VOORZITTER: Staat u mij toe om hier te reageren. Beide verzoeken waren verschillend. Op beide verzoeken heb ik ja gezegd. Aan het verzoek van de heer Nugteren zit een veel kortere termijn vast dan aan de vraag van de heer Buiting die zegt dat hij vier jaar te lang vindt duren en dat een paar maanden een te korte tijd zou zijn. Beide verzoeken zijn gedaan en gehonoreerd. Ik ben blij dat u het ermee eens bent.

Statenvoorstel regie op relatiemanagement en Wet Markt en Overheid.

De VOORZITTER: Dit is en blijft een sterstuk.

Statenvoorstel nota reserves en voorzieningen 2013.

De VOORZITTER: Dit was een sterstuk, maar de heer Lutfula wil er graag nog iets over zeggen.

De heer LUTFULA (SP): Mijnheer de Voorzitter! We hebben dit goed besproken in de commissie BEM, maar we hebben toch een aantal opmerkingen. Dit is niet het juiste moment om geld te herbestemmen uit op te heffen reserves. We kennen de jaarcijfers nog niet, maar worden wel alvast geacht in te stemmen met het opheffen van de genoemde reserves en dat in de jaarcijfers te verwerken. Wat betekent dit besluit vandaag? Dat wij bij de jaarrekening niets meer kunnen amenderen op de onderdelen die in de nota worden genoemd? Wat weten wij nu eigenlijk? In de najaarsrapportage was er sprake van een tekort op de begroting 2013 van € 200.000. GS hebben nu € 2.600.000 gevonden. Daarvan gaat nu € 920.000 naar de pensioenvoorziening GS. Daarin kan ik meegaan, want die staat nu te laag, al had dit ook nog wel bij de jaarrekening gekund. De rest, € 1.700.000, gaat naar de algemene middelen. Daarmee halen GS de begroting van 2013 uit de rode cijfers, maar hoeveel? De stand van de najaarsrapportage was minus € 200.000, maar wat is de eindstand per 31 december 2013? Is die hele € 1.700.000 echt nodig?

Het is niet de juiste keuze en periode om de reserves op te heffen. Wacht tot alle cijfers op tafel liggen. Dan hebben wij een compleet overzicht om de risico's te beperken. Waarom zouden er geen gerichte tariefsacties OV meer nodig zijn of waarom zijn die niet uitgevoerd zodat die € 4.700.000 zou zijn overgebleven? We weten nog niet wat het samenvoegen van U – OV gaat betekenen. Daarom kunnen wij nu nog geen amendement indienen, maar wij willen wel de mogelijkheid hebben om dat bij de jaarrekening te doen. Kortom, als wij dit besluit vandaag nemen, valt er voor PS hierover dan nog wat te willen bij de jaarrekening? Wij verzoeken om een uitleg van het college en de toezegging dat we bij de jaarrekening pas echt beslissingen nemen.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij is de enige echte vraag die u stelt of u bij de jaarrekening nog een amendement kunt indienen of beslissingen kunt nemen. In principe kunt u bij de jaarrekening altijd alles doen. U neemt hier een besluit. Op basis van een verzoek van uw Staten heb ik dit voorstel hier ingebracht. U neemt dan een besluit om iets te doen. U bent op elk mogelijk moment in staat om daarmee iets anders te doen. U bent de Staten en u bepaalt wat er gebeurt.

Bij de jaarrekening zal het verwerkt worden conform het besluit zoals het hier voorligt. Als u bij de jaarrekening met elkaar van mening bent dat het dan toch anders moet, dan kunt u het anders doen. Ik kan het echter niet anders doen. Ik zal het aanbieden op de manier zoals het hier is vastgesteld, want dat is dan namelijk uw besluit.

De heer LUTFULA (SP): Dat is eigenlijk een toezegging dat ook op de onderdelen die hier genoemd worden, wij bij de jaarrekening erop terug kunnen komen? Begrijp ik dat goed?

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Nee, het is geen toezegging. Ik heb u uitgelegd hoe het in elkaar zit. Op elk willekeurig moment kunt u besluiten wat u als Staten wilt doen. Dat heet het budgetrecht. Dat recht heeft u. Daar kan ik niet aankomen. U neemt nu vandaag een besluit om de reserves op te heffen. Als u bij de jaarrekening of bij de voorjaarsnota of bij de begroting besluit ze opnieuw in te stellen en te vullen, dan kan dat. Dat is gewoon uw recht. Dat kunt u in elke vergadering

doen, ook buiten die vergadering om. Zelfs de griffier knikt. Dat is de bevestiging voor het verslag van de griffier.

De VOORZITTER: Daarmee hebben wij agendapunt 11 afgerond. Ik krijg signalen dat er behoefte is aan een korte pauze. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 16.21 uur tot 16.31 uur.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Aan de orde is statenvoorstel 12.

Statenvoorstel vaststellen aanpak Kantorenleegstand.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met het bedanken van het college voor dit voorstel, omdat wij, als wij kijken naar de afgelopen twaalf jaar, door een sterke verandering in de vraag- en aanbodfactoren, nu met een kantorenleegstand zitten van zeven miljoen vierkante meters. Er wordt al jaren gesproken, jaren gepraat. De VVD weet ook dat het college nu al zo'n twee jaar bezig is om dit probleem op te lossen en is dan ook heel blij dat er nu eindelijk een voorstel ligt, waarbij wij actie ondernemen en aan de slag gaan.

In de provincie Utrecht staat één miljoen vierkante meter aan kantoren leeg. Ook wanneer de economie herstelt, zal de leegstand in de komende jaren verder toenemen als wij op dit moment geen nieuw beleid toepassen. Deze toenemende trend van leegstand is niet alleen te verklaren door de economische crisis van de afgelopen jaren, hoewel de crisis ons wel snel inzicht heeft gegeven hoe ernstig de zaak op dit moment is. In onze ogen wordt de trend veroorzaakt door de ICT-ontwikkelingen. Er is een nieuwe werkelijkheid ontstaan door de ICT, die het mogelijk maakt om werk net iets anders te organiseren, op verschillende locaties, met verschillende tijdstippen. De fysieke werkplek wordt steeds meer overbodig. Die trend blijft in de komende jaren doorgaan. Tevens is er het overschot aan mogelijkheden in de gemeentelijke bestemmingsplannen om kantoren te ontwikkelen. Die blijft. Dat is wat wij zien. De één miljoen vierkante meter die wij nu als geplande capaciteit hebben, is nog steeds aanwezig. Daaraan moeten wij iets doen. De gevolgen van de leegstand van kantoren voor de economie zijn groot. Leegstaande kantoren leveren geen geld op en leiden tot verloedering en een slecht investeringsklimaat. Ik kom zelf uit de business en werk voor een werkgever die zich bezighoudt met vastgoed. Wij doen dat in het buitenland, omdat in Nederland op dit moment de hele markt vastzit. Daarnaast heb ik collega's gesproken die zeggen dat er op dit moment gewoon geen duidelijkheid is. Op het moment dat ik een object heb en er wordt mij grond uitgegeven, kom ik in de problemen, omdat er geen schaarste is. Ik koop het hoog aan en ik moet steeds meer gaan afschrijven.

Inmiddels klinkt daarbij ook de roep van de provincies om de regierol te pakken. De VVD vindt de coördinatie vanuit het middenbestuur van essentieel belang. Dat is echt heel erg belangrijk. Het college wil die regierol invullen door zogenaamde inpassingsplannen, door wijzigingen door te voeren in gemeentelijke bestemmingsplannen. Wij zijn daar erg voor, juist vanwege het simpele feit dat in het middenbestuur je geen financiële afhankelijkheid hebt van dat beleid. Je kunt als provincie zeggen: "Daar moeten wij naartoe om de sector weer gezond te krijgen." Als gemeente blijf je natuurlijk altijd het belang hebben dat je gronduitgifte hebt en daardoor meteen inkomsten hebt.

De VVD is blij dat het college de aanpak voorstelt die herbestemming en transformatie versnelt, wat ik heel belangrijk vind, en dat ervoor wordt gezorgd dat het aantal geplande vierkante meters in gemeentelijke bestemmingsplannen met 50% daalt. Het college wil dat doen door kantoorlocaties ruimer te bestemmen en plannen te schrappen door gebruik te maken van inpassingsplannen. Daarvan zijn wij een groot voorstander. Wel moeten wij ervoor zorgen dat, vooral bij het vergunningentraject, het bedrijfsleven dat investeert, dat het de mogelijkheid krijgt om te investeren, zonder dat het achteraf te horen krijgt dat de plannen niet doorgaan. Het moet een stukje zekerheid hebben om daarmee die transformatie door te zetten.

Ook heeft dit college de gemeenten uitgenodigd om inzichtelijkheid van kansrijke en kansarme locaties in de komende jaren samen uit te werken in een provinciale structuurvisie kantoren. Deze structuurvisie zal het uitgangspunt vormen bij de uit te werken inpassingsplannen. Het is van belang dat dit goed en secuur verloopt. Tegelijkertijd start de provincie Utrecht met de aanpak van een lobby bij het Rijk. Daar ben ik heel erg blij om, want de VVD wil ook heel graag dat die termijn wordt opgerekt tot twintig jaar, juist om ook de financiële pijn voor gemeenten een stuk gemakkelijker te laten dragen. Ik hoop dat de gedeputeerde ons iets meer informatie kan geven over hoe dit traject op dit moment verder loopt.

De VVD is voorstander van dit statenvoorstel en is blij met de stappen die zijn genomen. Nogmaals wil ik het college bedanken dat er nu eindelijk actie wordt ondernomen. Het is op dit moment geen optie meer om niet verder te gaan met overleg of om zaken vooruit te schuiven. We praten al jaren. Nu is het de tijd dat wij actie moeten ondernemen. Het is tijd om onze kantoorsector weer gezond te krijgen. Daarmee beginnen wij vandaag.

De heer ESSOUSI (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Er moet iets gebeuren aan de kantoorleegstand in onze regio. Daarover bestaat bij de fractie van de PvdA geen twijfel. Het huidige aanbod van kantoorruimte is te groot en dat kan alleen maar groter worden als wij onze huidige groeicapaciteit handhaven. Zeker omdat ook niet te verwachten is dat de vraag zal toenemen. Het is al genoemd door de heer El Yassini. Als wij toch ons verlies moeten nemen, dan liever vandaag dan morgen, zeker met het oog op de schadelijke effecten voor de economische consequenties en de financiële consequenties. De PvdA is van mening dat wij moeten doorpakken en dat wij moeten inzetten op een gezonde kantorenmarkt, waarin kleine ondernemers veel meer toegang vinden tot die kantorenmarkt, waarin kleinschalig ondernemerschap in woonwijken veel gemakkelijker gaat worden en waarin er meer kansen zijn voor transformaties, zodat we ook het huisvestingsvraagstuk kunnen meenemen. Om deze flexibiliteit mogelijk te maken, zullen wij nu knopen moeten doorhakken. Dat kunnen voor gemeenten geen leuke keuzes zijn, maar ze zijn wel nodig om stappen te kunnen maken naar een gezonde kantorenmarkt.

Van belang is ook om na een dergelijke ingreep betrokken te blijven bij de gemeenten. Ondanks de verschillende rollen die gemeenten kunnen hebben in bijvoorbeeld grondexploitatie of grondontwikkelingen voor kantoren, handelen gemeenten wel vanuit hun maatschappelijke rol. Dat gaat ons als middenbestuur ook aan. Wat dat betreft zijn wij ook blij met de inspanningen die verricht worden voor het verlengen van de afschrijvingstermijn van twintig jaar.

Tot slot dank ik de gedeputeerde en complimenteer ik hem voor de wijze waarop hij ons als Staten heeft meegenomen in het proces. Dit gaat toch wel om een ingrijpende herziening van de ruimtelijke indeling. In dit geval is dit extra zwaar, want wij praten over bestuurlijk bovenlokaal ingrijpen, met de nodige financiële en economische consequenties. Ook bedanken wij hem voor de nagestuurde juridische informatie. Als Staten hadden wij die tweeledige juridische informatie niet die het bestuur wel had. Het was nog even zoeken naar vastigheid. Het was er blijkbaar wel en nu hebben wij die informatie ook. Dat schept meer duidelijkheid. Wij kunnen ook instemmen met het statenvoorstel.

Mevrouw NAP (CDA): Mijnheer de Voorzitter! In de ruim tien jaar dat ik nu in de Staten zit, heb ik al diverse voorstellen en beslissingen aan burgers moeten en kunnen uitleggen. Meestal begon een dergelijk gesprek met een vraag in de trant van: "hoe kunnen jullie in hemelsnaam" of "waar slaat het op dat" en soms een mildere variant: "kun je mij eens uitleggen...". Het voorstel over de aanpak van kantorenleegstand roept bij diverse burgers echter heel andere reacties op. Voor het eerst in tien jaar krijg ik reacties die beginnen met: "wat ik nu echt een goed voorstel van de provincie vind" of "wat goed dat de provincie in elk geval wel iets doet aan de leegstand van al die kantoren". Kortom, het voorstel dat wij nu bespreken, kan op bijval van de bevolking rekenen.

Iedereen die onze mooie provincie bezoekt, kan zien dat hier vele vierkante meters kantoor onbenut worden, terwijl er op andere locaties, enkele honderden meters van de leegstand verwijderd, toch nog steeds nieuwe kantoren gebouwd worden. Voor het CDA was dat altijd al een doorn in het oog. Niet

voor niets heeft het CDA in haar verkiezingsprogramma staan dat, om het landschap te ontzien, de bestaande bedrijventerreinen door middel van herontwikkeling beter benut moeten worden, zodat nieuwe eentonige blokkendozen langs onze snelweg zo veel mogelijk voorkomen worden. Daarnaast hebben we in ons verkiezingsprogramma de zorgplicht voor achtergebleven vastgoed geïntroduceerd. Als een kantoor of bedrijf verhuist, willen wij dat de eigenaar zich ervoor inspant om het verlaten gebouw een nieuwe invulling te geven.

Ondanks de mooie woorden in ons verkiezingsprogramma, zien wij in de provincie Utrecht toch vele vierkante meters van leegstand. Met name omdat niet de provincie, maar de desbetreffende gemeenten vaak beslissen over het al dan niet toestaan van nieuwbouw voor een bedrijf dat wenst te verhuizen en dat dan vele vierkante meters lege kantoorruimte achterlaat. Het CDA is altijd van mening geweest dat de provincie zich met haar kerntaken moet bezighouden en niet op de stoel van de gemeenten moet gaan zitten. Als na jaren praten blijkt dat de gemeenten geen of te weinig initiatief nemen om de leegstand van kantoren tegen te gaan, moet je als provincie toch iets doen om verrommeling van het landschap en verpaupering van leegstaande kantoren tegen te gaan. De regierol die de provincie nu op zich neemt, zal ongetwijfeld bij een aantal gemeenten weerstand oproepen, maar is onzes inziens onvermijdelijk. Mede door hun financiële belangen in dit dossier en het feit dat gemeenten bij de bovenlokale kantorenmarkt elkaars concurrent zijn, komen gemeenten er onderling niet uit.

Om niet alleen een wildgroei aan kantoren te voorkomen, maar de kantorenmarkt ook weer gezond te maken, zal er iets moeten gebeuren. Het voorstel dat we vandaag bespreken, waarbij zowel gemeenten als marktpartijen hun verlies moeten nemen om de markt weer gezond te maken, maar waarbij de provincie ook investeert in herstructurering en aanjaagt en ondersteunt op het gebied van herbestemming en transformatie is een eerste stap in de goede richting. Hoewel de gedeputeerde al jarenlang met gemeenten en marktpartijen overlegt om deze transitie op gang te brengen, zal dit voorstel niet door alle gemeenten met gejuich ontvangen worden. Toch denkt het CDA dat het een eerste stap in de goede richting is. Wij kunnen dit voorstel van harte ondersteunen en wensen de gedeputeerde veel succes met de uitvoering van dit ambitieuze plan, dat, zoals aan het begin van mijn betoog al duidelijk werd, in elk geval ook op instemming van de bevolking kan rekenen.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Voor ons ligt een gedurfd plan op tafel. Er ligt dan ook een moeilijk oplosbaar probleem naast. De kantorenleegstand varieert in onze regio in grote mate en is in een groot deel van de provincie veel te hoog, met een totale leegstand van maar liefst één miljoen vierkante meter. Daarnaast staat er nog eens één miljoen vierkante meter aan nieuwbouw gepland. Als iedereen het erover eens is dat de vraag veel minder is, is het toch onvermijdelijk dat we als provincie onze rol pakken?

De inhoudelijke vragen die D66 nog had over dit voorstel zijn door GS uitgebreid beantwoord. Daarnaast hebben GS aangegeven zich in te spannen om bij het Rijk voor elkaar te krijgen dat de afschrijvingstermijn voor gemeenten verruimd wordt, zoals ook de PvdA al aangaf. Voor D66 zijn er dan ook geen bezwaren meer om in te stemmen met dit statenvoorstel.

Nu de plannen bekend worden, ontstaat ook weerstand. D66 is hiervoor echter niet bang. De stelling dat gemeenten zouden moeten afschrijven tengevolge van het beleid van de provincie is immers maar beperkt waar. Gemeenten moeten net als marktpartijen in overgrote mate afschrijven, omdat de beschikbare gronden minder waard zijn geworden. Dat staat los van het beleid van de provincie. De provincie is de hoeder van de ruimtelijke kwaliteit. Spreekt de reactie van het BRU, die wij kort voor het weekend ontvingen, wat dat betreft geen boekdelen? Twee pagina's tekst over hoe goed de gemeenten het probleem wel niet aanpakken; een volledig op financiële motieven gebaseerde brief. Heeft u echter één woord gelezen over de ruimtelijke impact? Wij in elk geval niet. Is daarmee de noodzaak van een provinciaal optreden niet aangetoond? Als er een noodzaak is tot halvering van de extra capaciteit, moet die niet worden gevonden door hap snap ontwikkelingen, daar waar een gemeente toevallig wat gronden heeft. Dan moet gekozen worden voor de beste locaties, gezien de aanwezige vraag. Die afweging wil D66 wel graag maken samen met de gemeenten. Als gemeenten er alsnog samen uit komen, willen wij graag dat die resultaten worden overgenomen in de provinciale

structuurvisie, zoals ook rondom de bedrijfsterreinen is gebeurd. Gelukkig ziet het college dat ook zo. Daarbij is voor D66 echter niet alleen de gemeentelijke portemonnee leidend, maar ook de ruimtelijke kwaliteit.

De heer IJSSENNAGGER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Complimenten, ook van de PVV, dat de provincie ingrijpt. De wijze van aanpak vinden wij typisch een voorbeeld van een taak zoals de provincie taken zou moeten uitvoeren anno 2014. De aanpak lijkt goed. In de commissie zijn er wat twijfels geuit rond de juridische zekerheden. Ik moet zeggen dat de memo die de gedeputeerde ons heeft doen toekomen goed en grondig is en in elk geval een deel van de twijfels heeft weggenomen. De gedeputeerde schrijft dat verschillende gemeenten afstand hebben genomen van het VNG-convenant. Wij vragen ons af of daar ook Utrechtse gemeenten tussen zitten.

Wij kunnen ook niet inschatten wat de intentie is waarmee de BRU-gemeenten hun brief van 30 januari hebben geschreven. Ze lijken zich te conformeren aan het Stec-rapport, maar welke betekenis hecht de gedeputeerde aan deze brief? Slaat dat een bres in onze strategie of is het goed inpasbaar? Wij wijzen de gedeputeerde ook nog op hetgeen hij heeft geantwoord in de commissie. Daar heeft hij gezegd dat de provincie de gemeenten niet financieel zal compenseren. Dat is voor ons absoluut een *conditio sine qua non*: geen afkoopsom van dreigende juridische risico's.

Verder zouden wij graag in de commissie regelmatig op de hoogte gehouden willen worden van de vorderingen en ook van de hobbels die we in deze procedure zullen tegenkomen.

De heer FASTL (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Allemaal lof. Volgens mij is dat terecht. In de eerste plaats overigens dank aan de heer El Yassini dat hij zo fijn heeft uitgelegd hoe de methodiek in elkaar zit. Dat scheelt mij veel tijd. Dank ook aan de heer Essousi; ik deel de complimenten richting de gedeputeerde voor hoe het proces is vormgegeven.

Al met al is GroenLinks natuurlijk heel blij dat de vrije markt voor kantoren enigszins een halt toegeroepen is, overigens voor zover het een vrije markt was. Wij zijn ook blij dat er nu een verschuiving gaat plaatsvinden en dat niet meer wordt ingezet op puur het bouwen en puur het financiële gewin voor de korte termijn, maar dat er ook keuzes gemaakt worden. Daarom – het is terecht dat D66 dat aankaatte – moeten wij de brief die vanuit het BRU is gekomen wel ter harte nemen. Ik ben overigens blij dat de BRU-gemeenten nu blijkbaar wakker geschrokken zijn en dat ze nu niet meer enigszins de regie hadden. Die probeerden ze wel te krijgen, maar ik kan zeggen: "Helaas, u wordt opgeheven." De regie ligt dus terecht bij de provincie. Het is goed dat het BRU en de gemeenten in het BRU-gebied ermee aan de slag willen en dat zij er gezamenlijk met de provincie werk van willen maken. Ik denk dat wij de brief zo moeten zien, als een pro-actieve houding om er samen voor te zorgen dat wij er goed voor staan.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Zelfs ik kan deze eentonigheid niet doorbreken. Als een ware Franklin Roosevelt – dat is een neef van de Roosevelt van mevrouw Versteeg – die de bankensector ooit 'redde' door alle banken te sluiten en ze met een ingewikkeld vergunningstelsel weer te openen, breekt deze provincie in in bestaande verhoudingen, die uiteindelijk een dodelijk effect zouden hebben. Het is duidelijk dat er geen beweging komt. Dat kon ook niet, want gemeenten zijn niet in de positie om die beweging te maken. Dat zou allerlei claims en dergelijke tot gevolg hebben. Dat betekent stilstand. Die stilstand zal uiteindelijk, vanuit maatschappelijk oogpunt gezien, een desastreuze uitwerking hebben. Daarom is er gekozen voor de brede aanpak. Ik denk dat het een goede aanpak is. Natuurlijk zijn er pijnpunten; laten wij daar niet omheen draaien. Welke gemeenten zitten nu te wachten op nog eens aanvullende belastingen voor de begroting? Dat is een bijzondere opgave. Er is een aantal gemeenten waarvoor dat zelfs een zeer bijzondere opgave is. Om nu echter meteen in de reflex te schieten van "dus daarom niet", zou een verkeerde politiek zijn. Ik doe hierbij dan ook een oproep aan alle fracties om hun collega's in de diverse gemeenteraden ertoe te bewegen hetzelfde verhaal te houden als wat hun partij hier houdt.

Ik denk dat de keuzes waar wij nu voor staan van belang zijn, erger voorkomen en daarom moeten worden gesteund. Een ding zal duidelijk zijn: het is een eerste aanzet. Dit is een onderhandelingsproces. Ik vind het terecht dat gemeenten hun huid duur verkopen. Dat moeten ze ook,

want zij zijn verantwoordelijk voor bijstandsondersteuning, voor bibliotheken en voor armoedebestrijding. Het mag natuurlijk nooit zo zijn dat deze oplossing er uiteindelijk toe leidt dat dat soort voorzieningen in het gedrang komt. Daarom is het belangrijk dat de afboekingstermijn is verruimd en wat mij betreft zo ruim mogelijk komt te liggen.

Samenvattend: steun aan het voorstel. Het is goed dat gemeenten hun huid duur verkopen, maar uiteindelijk zal het de kant van het voorstel op moeten. Vandaar de steun van de SP.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! "Het rapport over de kantorenleegstand is nuttig, maar de provincie moet wel geld meenemen. Als wij de afschrijvingskosten vergoed krijgen, zijn we het er tweehonderd procent mee eens." En: "Wij zijn het niet eens met de klassieke top-downbenadering. Wij kunnen als gemeente zelf wel het kantorenprobleem oplossen als we voluit inzetten op transformatie en herbestemming." Dat zijn niet mijn opvattingen, maar citaten van raadsleden uit een van onze Utrechtse gemeenten. Ik heb vorige week mijn oor te luisteren gelegd bij een gemeenteraad die zich boog over de consequenties van het nieuwe provinciale kantorenbeleid. Ik heb gemerkt dat nog lang niet alle raadsleden zijn overtuigd van nut en noodzaak van de nieuwe provinciale aanpak. Met name de keuze om de plancapaciteit fors te verminderen, wordt niet of nog niet overal gedeeld. Ik vermoed dat dit vooral speelt in de grensstreken, waar de buurprovincie vooralsnog minder doortastend wenst op te treden en de buurgemeenten dus ook blijven afwachten en alle plancapaciteit intact laten. Gemeenten aan onze provinciegrens zijn duidelijk bang voor hun concurrentiekracht.

Onze gedeputeerde heeft aangegeven dat hij heel veel tijd en energie heeft gestoken in een rondje langs de gemeenten, langs alle verantwoordelijke wethouders, om met hen te overleggen over de kantorenleegstand. Misschien kunnen we als statenfracties ook een rondje maken langs onze verwante raadsfracties om wat informatie uit te wisselen over kantorenleegstand en wellicht ook over winkelleegstand. Op dat laatste punt kom ik aan het einde van mijn bijdrage terug.

De statenfractie van de ChristenUnie steunt de nieuwe Utrechtse aanpak van de kantorenleegstand. We moeten samen met gemeenten voluit inzetten op transformatie en herbestemming van leegstaande kantoren. Als er onhandige planologische regels zijn die herbestemmingen belemmeren, dan moeten die zo snel mogelijk van tafel. Verder moeten we de plancapaciteit meer dan halveren. Deze provinciale keuze riekt blijkbaar naar een klassieke top-downbenadering, maar volgens mij kiezen we vandaag helemaal niet voor een klassieke benadering. We gaan onze structuurvisie namelijk opstellen in nauw overleg met gemeenten, waarbij inpassingsplannen eigenlijk alleen het nuttige instrument zijn om planschade te voorkomen. Ik hoorde een van de wethouders zeggen dat hij nog niet toe is aan de keuze voor inpassingsplannen, maar dat hij daarover 'prettig in gesprek is met de provincie'. Kortom, wij steunen de Utrechtse aanpak van de kantorenleegstand en we wensen het college veel 'prettige gesprekken' toe. Ik verwacht dat wij in onze eerstvolgende commissievergadering ook een prettig gesprek hebben over een vergelijkbare aanpak voor de winkelleegstand.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats heeft ook 50Plus uiteraard de brede waardering die genoemd wordt, maar die wil ik ook uitspreken. Er staat ook in dat de provincie niet financieel zal compenseren. Dat is natuurlijk een moeilijk punt, vooral als de provincie gaat opleggen of de regie gaat overnemen. Wel vinden wij het heel goed dat er een poging wordt gedaan om de afschrijving van het verlies van de grondposities te verlengen van tien naar twintig jaar. Dat geeft de gemeenten natuurlijk toch meer ruimte om de begroting enigszins sluitend te maken. De heer Meijer vroeg terecht wat de gemeenten gaan doen als ze een tekort aan geld hebben? Waar gaan ze het vandaan halen? Het mag inderdaad niet worden weggehaald bij de zwakkeren en bij de verenigingen en bibliotheken, noem het allemaal maar op. Dat zijn juist die voorzieningen die de cohesie van de gemeenten bepalen.

Ik zou willen meegeven de geplande locaties uit de ruimtelijke structuurvisie te halen. Ik kom daarop straks terug. Ik vind het ook heel belangrijk dat niet alleen wordt herbestemd – dat is natuurlijk geweldig; hoe meer je kunt herbestemmen, hoe beter –, maar dat ook wordt benadrukt dat bedrijventerreinen moeten worden gerevitaliseerd. Dat laatste punt is wat ondergesneeuwd of komt

niet goed naar voren. Het staat wel in onze ruimtelijke structuurvisie als voornemen, maar hier moet toch nog eens even goed naar worden gekeken. Daaraan gekoppeld moeten er geen nieuwe bedrijventerreinen worden ontwikkeld. Als men de oude of verwaarloosde bedrijventerreinen niet gaat revitaliseren, is de drang groter om ergens een nieuw gebied te gaan ontwikkelen. Daarom wil ik meegeven om bij de vaststelling van de thematische structuurvisie deze parallel te laten lopen met onze ruimtelijke structuurvisie. Eigenlijk zou dit in de ruimtelijke structuurvisie passen. Vorig jaar hebben wij dat niet zo uitgediept zoals wij het nu gaan doen. Het is toch wel heel erg belangrijk. Op pagina 44 van de ruimtelijke structuurvisie, onder 5.3.1, staat van alles. Daarin staan verschillende locaties opgenomen, die alleen aantoonbaar, et cetera, ontwikkeld kunnen worden. Zolang die mogelijkheid er is, zal een ontwikkelaar, als hij bijvoorbeeld een plan in zijn portefeuille heeft en ook een verwaarloosd bedrijventerrein, minder snel gaan revitaliseren als er daarnaast ook een mogelijkheid is of een deur op een kier staat om ergens anders iets anders te gaan ontwikkelen. Nogmaals: ik heb er al eerder voor gepleit, ook bij de vaststelling van de ruimtelijke structuurvisie, om te bekijken wat er geschrapt kan worden. Als je iets in de diepvries stopt, kan het er altijd toch nog weer na tien of twintig jaar uit gehaald worden.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Als je niets zegt, krijgt men het beeld dat je er niet meer bent. Iedereen meent over een goed stuk steeds in herhaling te moeten vallen en een aantal dingen te moeten zeggen. Ik heb de neiging om dat ook te gaan doen. Toch doe ik het maar niet. Ik vind het een goed stuk. Het krijgt de steun van de SGP.

De VOORZITTER: Daarmee is de eerste termijn van de kant van de Staten gepasseerd. Het woord is nu aan de gedeputeerde.

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Dank ook voor alle complimenten die geuit zijn. Er zitten een heleboel mensen op de tribune. Af en toe maak ik wel eens de opmerking dat het wel leuk is om bij je eigen stuk aanwezig te zijn. Deze keer is dat ook het geval. Van hieruit maak ik een compliment aan die organisatie, omdat het juist die organisatie is die continu heel scherp en kritisch is geweest. Dat is ook belangrijk bij een onderwerp als dit. Juist door die kritische houding van de mensen met wie je werkt, krijg je een stuk dat in elk geval goed in elkaar zit. Dat heeft af en toe wel het nodige debat opgeleverd, maar uiteindelijk ben ik heel erg tevreden met het resultaat, net als u dat kennelijk ook bent.

Nu wij dit traject in stappen, is het belangrijk om te weten dat het een spannend proces is. Daarvan moeten wij ons terdege bewust zijn. Dat komt ook een paar keer bij u voorbij, althans u heeft onder meer nadrukkelijk gevraagd om juridische informatie die wij hebben ingewonnen en die ook nog eens aan u beschikbaar te stellen. Dat hebben wij gedaan. Het is een traject dat niet zonder risico's is. Bij elk ding wat je doet dat nieuw is, kom je risico's tegen. Dat is ook de reden dat wij gaandeweg het gehele traject de juridische bijstand continu zullen inroepen. Een van de dingen die nadrukkelijk aan de voorkant is voorbijgekomen, is het punt van de samenwerkingen waaraan een aantal van u heeft gerefereerd. Door juristen wordt nadrukkelijk aangegeven dat wij samen een traject ingaan, waarbij we van elkaar hebben gezegd dat er een eindbeeld is en dat wij de vrijblijvendheid van de projecten afhalen. Dat betekent vervolgens wel dat u uiteindelijk degene bent die het besluit neemt. De provincie maakt de afwegingen wat wel en wat niet mag. Natuurlijk gaan wij in goed overleg; dat doen wij met iedereen. Niet alleen met de gemeenten, maar ook met andere grondeigenaren. Uiteindelijk zal echter in deze zaal, op basis van de argumenten die dan worden neergelegd en de afwegingen die u in brede zin maakt, door u het besluit worden genomen. Niet anders dan op die manier zal dat moeten gaan, want op het moment dat u het anders doet, heeft u elk ander die niet betrokken is geweest in het traject hier op de stoep staan met het verzoek om te bekostigen wat voor hem of haar verloren is gegaan.

Het doet mij dus op zich ook wel deugd om te zien dat het hele traject dat wij hier hebben doorgelopen met de gemeenten en waarin wij veel informatie naar voren hebben weten te halen door het zogenaamde Stec-rapport waarover u al het een en ander hebt gehoord en hebt kunnen lezen, nu wordt

onderschreven, in elk geval door de zogenaamde U-10 gemeenten. Dat hebben ze in hun brief laten weten.

Tegelijkertijd – daarin verschilt echt de aanpak die in die brief wordt voorgesteld – zit het verschil met name daarin dat de U-10 gemeenten ervoor kiezen om te faseren en dus eigenlijk in tijd te verplaatsen en de hoeveelheid boven de markt te houden. De provincie zegt dat wij hier nu een lijn trekken en dat vanaf dit moment een aantal vierkante meters vervalt, om precies te zijn 50%. Daarin zit een groot verschil. Dat betekent namelijk dat de ene gedachte eigenlijk toch nog een gedachte is van het een stuk naar voren schuiven van de problematiek en dat dit er een is waarbij je nu een besluit neemt. Dat is een wezenlijk verschil, want daaruit komen dus ook vervolgens de kosten. Bij de ene systematiek zul je wat langer moeten wachten tot je de gronden hebt verkocht en bij de andere systematiek schrijf je grond van een waarde kantoor over naar andere waarde, waarbij je je overigens op dit moment moet afvragen hoeveel de waarde van kantoorgrond in het economisch verkeer feitelijk nog is.

Dat neemt niet weg dat het hele traject, ook met deze dingen die je doet, wel de nodige risico's met zich meebrengt. Ik ben blij – dat hebben wij eerder geconstateerd – dat het ook iets is waarvan wij hebben gezegd dat dit voor ons politiek gezien zo zwaar weegt dat je bereid bent om die risico's aan te gaan. Tegelijkertijd wordt terecht door de heer IJssennagger de opmerking gemaakt over het verzoek of de eis uit de brief voor financiële compensatie. Ik ben daarover in de media al helder geweest en ik wil hier nog wel een keer heel duidelijk zijn. Er is geen enkele gemeente bij mij op bezoek geweest toen zij winsten aan het maken waren op hun grondexploitaties. Ik was ook niet van plan om daarop nu een uitzondering te maken bij de verliezen in de grondexploitaties.

De heer IJSSENNAGGER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Betekent dat nu dat wij ten aanzien van de U-10 gemeenten een ander beleid gaan voeren? Of gaan wij gewoon door met het beleid zoals dat hier geformuleerd is en gaat u de confrontatie met die gemeenten aan?

De heer VAN LUNTEREN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Wij gaan gewoon door. Dat is ook de reden dat ik ervoor heb gekozen – dat hoeft natuurlijk niet in het traject dat wij hebben ingezet – om nu in de Staten vast te stellen het traject dat wij gaan doorlopen, zodat het voor iedereen helder is dat dit de manier van werken wordt, dat de vrijblijvendheid van de discussie af gaat en dat er dus ook gewoon geschrapt wordt. Ik heb dat aan de U-10 gemeenten laten weten. Wij gaan voort op deze weg, tenzij u hier in de Staten anders zou beslissen, maar daar lijkt het in de eerste termijn niet op. Dit is dus de weg die wij zullen gaan. Daarbij zullen wij elke opmerking vanuit een gemeente zeer serieus nemen en constructief meenemen. Juist in dat perspectief ben ik heel erg blij dat het Stec-rapport in elk geval wordt onderschreven.

Als het aankomt op financiële vergoeding, dan is dat dus niet aan de orde. Zou dat aan de orde zijn, dan zou dat aan de orde kunnen zijn in het kader van de planschade. Daarvoor zullen wij echter alles in het werk stellen om te proberen die tot een minimum te beperken.

Er is het nodige gezegd over de vraag waarom je tot dit traject komt. Daar zijn af en toe nog wat vragen over. Volgens mij is het ook daarbij helder. Die vraag is mij meerdere malen in de media gesteld: komt het nu omdat de provincie te veel de ruimte heeft gelaten aan gemeenten om dit te kunnen doen? Mijn mening daarover is dat daar ook wel de verklaring vandaan komt dat ik op dit moment namens het college de positie inneem van niet financieren en dat het fout ging op het moment dat lokale overheden besloten daadwerkelijk gronden aan te kopen en daarmee eigenlijk de publieke en de private pet met elkaar hebben vermengd. Dat wil ik even helder naar voren brengen. Dat moeten wij ons in het traject en ook hier in huis voor ogen houden. Dat wil ik meegeven als een wijze les voor het moment dat wij zelf voor dat soort vragen zouden kunnen komen te staan.

Een aantal vragen is gesteld over de lobby bij het Rijk voor de verlenging van de afschrijving van tien naar twintig jaar. Dat is belangrijk. Die lobby is inmiddels ingezet. Ik heb de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, die over dit onderwerp gaat, daarop aangesproken. Wij zullen binnenkort dit punt in ambtelijk overleg inbrengen. Er zal een overleg plaatsvinden in februari. Er is mij onder meer gevraagd u op de hoogte te houden van het hele traject dat wij doorlopen. Ook voor dit traject stel ik voor dat ik u informeer zodra we daarover meer informatie hebben. Overigens zullen wij dat ook, wanneer die helderheid er is, doen richting alle Utrechtse gemeenten. Dat zullen

wij overigens ook doen naar aanleiding van deze statenvergadering. Het onderwerp heeft namelijk nogal wat stof doen opwaaien. Inderdaad, van de inwoners is er niets meer dan lof voor datgene wat de provincie heeft gedaan en waarover u besluit om het zo te gaan doen. Tegelijkertijd horen wij van veel gemeenten ook een heleboel verontruste geluiden over wat dit nu precies betekent, wat er allemaal op hen afkomt en hoe zij dat nu precies gaan doen. Ook hen zullen wij morgen direct na deze statenvergadering informeren over het traject dat wij met hen willen doorlopen.

Dan resteert nog de vraag welke gemeenten wij hebben met betrekking tot het convenant. Die vraag heb ik tot het laatst bewaard, want die gegevens had ik niet paraat. Meestal weet ik wel veel, maar dat lukte mij toch echt niet. Het zijn de G-32 gemeenten, dus de 32 grote gemeenten. Specifiek hebben zich in de media Den Haag, Rotterdam en Utrecht uitermate kritisch getoond ten opzichte van het convenant.

Daarmee heb ik de vragen beantwoord. Ik heb geprobeerd de nadruk te leggen op een aantal punten en risico's die wij aangaan. We moeten nu vooral aan de slag om ervoor te zorgen dat wij in de loop van volgend jaar ook de structuurvisie hebben klaarliggen, die overigens, mevrouw Hoek, gewoon een ruimtelijke structuurvisie is, maar dan thematisch. Het is de bedoeling om daarna zo snel mogelijk alles in plannen te kunnen hebben, zodat de markt uiteindelijk weer gezond wordt en vastgoed zijn waarde weer terugkrijgt.

De VOORZITTER: Ik heb de indruk dat u geen behoefte hebt aan een tweede termijn. Is dat juist? Dat is het geval. Daarmee is dit onderwerp behandeld.

Statenvoorstel richtinggevende kaders nieuwe samenwerking Hart van de Heuvelrug.

De heer BALEMANS (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Feitelijk zijn wij door de gedeputeerde goed op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in Hart van de Heuvelrug. Het afsprakenkader zoals dat voorligt kan ook rekenen op de steun van de fractie van de VVD.

Er zijn wel twee zorgen. Dat zijn twee boodschappen die ik wil meegeven aan de gedeputeerde. Twee voor hem persoonlijk, vanuit zijn functie en verdeeld over Soest en Zeist. Een daarvan heeft duidelijk een hint in de richting van de gemeente Zeist en de ander duidelijk een in de richting van de gemeente Soest.

Zeist heeft aangegeven in haar discussie in de gemeenteraad dat ze in dit traject best kunnen leven met een risicospreiding van een/derde, een/derde, een/derde. Nu kan ik niet in de toekomst kijken, maar stel nu eens dat het onverhoopt zou tegenvallen, dan heeft Zeist gezegd dat zij het risico aangaat tot een maximum van haar eenderde deel van € 10.000.000. Als het € 12.000.000 is, dan zou de provincie dus moeten meebetalen. De gedeputeerde moet nog beginnen aan de echte onderhandelingen met de gemeenten. Ik wil hem meegeven dat voor de VVD cruciaal is dat ieder zijn 'fair share' pakt, dus eenderde - eenderde - eenderde, ongeacht wat er uit komt. Met u hoop ik dat wij voldoende geld uit de woningbouw kunnen realiseren om alles te betalen, zodat we überhaupt hierover niet hoeven te discussiëren. Ik vind het niet passen dat een gemeente alleen maar zegt: "We komen wel halen, maar we geven niets als het wat moeilijker wordt." Dat is één boodschap. Graag hoor ik hierop de reactie van de gedeputeerde of hij op die manier ook de insteek van de onderhandelingen wil voeren.

Het andere punt heeft betrekking op de houding van de gemeente Soest. Ik begrijp dat de gemeente Soest het af en toe moeilijk vindt om beslissingen te nemen. Ik begrijp ook dat het voor raadsleden, net als voor statenleden, soms lastig is om in de pakken papier die in de loop der tijd worden toegestuurd de essentie snel te ontdekken. Ik begrijp ook nog wel dat, om goed voorbereid een beslissing te nemen in de gemeente Soest, de gemeente Soest zegt dat zij alles wat zij in het verleden gedaan heeft nog eens door wil kijken. Dat zijn heel veel pakken papier. Ik druk de gedeputeerde op het hart dat met alle respect voor de gemeentelijke wijze van werken, of hij Soest wel duidelijk wil maken dat het niet zo kan zijn dat als zij alles nog eens goed doorlopen, wij straks in juli voor het moment komen te staan dat wij zeggen: "Zullen we nog even wachten?" De trein gaat wel voort en Soest is daar ook opgestapt. Ik verwacht dat zij niet zeggen dat zij aan de handrem gaan trekken, want dat kan niet het geval zijn.

Ik zou u willen vragen of u ook Soest tot snelheid wilt manen, maar wel met de zorgvuldigheid die zij wensen. Er mag echter geen sprake zijn van eeuwig getreuzel.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het doel van het programma Hart van de Heuvelrug is het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in het gebied tussen Zeist, Soest en Amersfoort door het verbinden van de versnipperde natuur en het creëren van ruimte voor woningen, bedrijven en zorgprojecten. De uitvoering van het programma Hart van de Heuvelrug door zeventien partners heeft in de afgelopen jaren bijgedragen aan meer groen op de Heuvelrug en meer ruimte voor wonen, zorg en recreatie, door een samenwerkingsovereenkomst in 2004. De meeste groene projecten zijn afgerond. De PvdA is daar blij mee.

Door de economische crisis die begon in 2008 zijn de rode projecten onder druk komen te staan. De huizenmarkt zit op slot, banken verlenen geen hypotheek en daardoor is de bouw stil komen te staan. GS heeft vorig jaar meerdere scenario's voorgesteld waarin verwoord werd in welke richting nieuwe onderhandelingen met de partners gestart zouden kunnen worden, omdat de samenwerkingsovereenkomst medio 2014 zal eindigen. Het negatieve scenario voor de provincie was dat de partners de risico's van de rode projecten niet meer zouden delen, omdat hierover geen afspraken waren gemaakt in de samenwerkingsovereenkomst van 2004. Dit kun je GS verwijten, maar toen groeiden de bomen tot in de hemel en de economische crisis in deze omvang had niemand zich kunnen voorstellen.

Ik wil toch een aantal kritische kanttekeningen maken richting GS. GS hadden naar mijn mening eerder aan de bel moeten trekken. In 2008 was de crisis er en wij hebben pas in 2012/2013 de mogelijke scenario's van GS ontvangen. Dat is vier tot vijf jaar later. Eerdere onderhandelingen met de partners zouden mogelijk zijn geweest. De uitgaven hadden wat minder kunnen zijn.

Het voorstel Richtinggevende kaders nieuwe samenwerking Hart van de Heuvelrug zullen wij steunen, omdat Soest en Zeist – Soest nog met een vraagteken, maar de raad van Zeist heeft al ingestemd – voor eenderde de risico's delen. Wij vinden dit een goed resultaat. Ik wil nog wel een aantal vragen stellen aan GS. Zijn GS bereid om 'social return' toe te passen in de komende projecten, zoals twee jaar geleden door ons is ingediend met een motie? Misschien hoort de volgende vraag niet bij deze gedeputeerde. Kunnen wij een 'social return' rapportage van de afgelopen jaren ontvangen, omdat het in de organisatie was ingebed? Kunnen GS ervoor zorgen dat wij een halfjaarlijkse rapportage ontvangen van de projecten Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg? Het is een jaarlijkse rapportage, waardoor wij achteraf gezien te laat informatie krijgen.

Een punt dat speelt, is dat het Boele Staal ecoduct is uitgesteld, maar niet afgesteld, zo zei de gedeputeerde. Kunnen GS mij zeggen wanneer, in welk jaar, dit ecoduct wordt gerealiseerd? Ik heb een reactie van GS ontvangen, waarin staat dat het eind van dit jaar het geval zal zijn. Als er echter geen contracten gesloten zijn, wordt het dan nog een paar jaar uitgesteld, zodat u meer duidelijkheid hebt over de rode projecten en om meer inkomsten te genereren?

Daarnaast heb ik nog een aanvullende vraag naar aanleiding van de woorden van de heer Balemans. Hebben GS nagedacht over de situatie dat de raad van Soest niet akkoord gaat met het delen van de risico's? Wat is de richting die GS daarbij voorstellen?

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Tijdens de commissievergaderingen zijn er al veel meningen en opvattingen over Hart van de Heuvelrug uitgewisseld. Het valt op dat de meeste partijen met een aantal vragen zitten die zich concentreren rond het delen van het risico en de open einden die nog in de overeenkomst zitten. Ik kan daarover een heel verhaal houden, maar ik ondersteun die vragen. Ik zou graag van de gedeputeerde willen weten welke consequenties het heeft voor de onderhandelingen met de twee gemeenten als Soest geen beslissing neemt. Welke consequenties heeft dit voor de overige partners die meedoen met Hart van de Heuvelrug?

De heer THONON (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik haal het altijd door elkaar. Is het nu Hart van de Heuvelrug of Hart voor de Heuvelrug? Of is het zelfs Hard voor de Heuvelrug, dus met een d? Het is namelijk een hele ingreep, het bouwen van zo'n 550 woningen en dan nog het realiseren van een stuk

of wat bedrijventerreinen, bovenop het Hart van de Heuvelrug. D66 heeft in de commissie een aantal vragen gesteld over de groene kant van het voorliggende afsprakenkader. Gelukkig heeft het college ons op alle punten kunnen geruststellen. Zo blijft de rood-groen balans gehandhaafd, het bebouwd oppervlak neemt niet toe en de woningbouwplannen in de regio worden goed op elkaar afgestemd. Daar zijn wij blij mee. Er blijft echter nog één wens over. De wens om zo veel mogelijk groen terug te zien op de plekken waar wel gebouwd gaat worden. D66 wil namelijk geen Hart van steen met hier en daar wat hout. We hebben liever een houten Hart van de Heuvelrug, met hier en daar wat steen. In hoeverre kan het college ons aan die wens tegemoetkomen?

Dan is er nog een harde kant van het afsprakenkader, namelijk de financiële kant. Van de D66-fracties in Soest en Zeist begreep ik dat zij erg blij zijn dat zij ons geen rente meer hoeven te betalen. Die rente was echter wel een provinciale inkomstenbron. Het college zei in de commissie dat het voor dekking van die wegvallende inkomsten vooral kijkt naar stilliggende projecten in het integraal gebiedsontwikkelingsprogramma. Kan het college bevestigen dat het dan inderdaad niet kijkt naar natuurprojecten om daar het geld vandaan te halen?

We wensen het college succes in de verdere onderhandelingen. Wij sluiten ons van harte aan bij de vragen die de fracties van VVD, CDA en PvdA hebben gesteld over de houding van Soest in dezen. We steunen het afsprakenkader dat het speelveld vormt voor de verdere onderhandelingen. Wel hopen we daarbij dat het niet hard tegen hard gaat. We zien daarnaast graag dat de provincie, Zeist en Soest er samen hard tegenaan gaan en handelen met een hart voor de Heuvelrug.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil meteen ter zake komen. Wij kunnen niet instemmen met dit kadervoorstel. Ik zal zeggen waarom dat zo is. Wij hebben al eerder onze zienswijze over het project Hart van de Heuvelrug kenbaar gemaakt. We hebben moeten constateren dat het een totaal ontspoorde aanpak van een gebiedsontwikkelingsprogramma is geworden. Dat is vooral zo gegaan doordat er genoeg geld was bij de provincie. Het groen lekker doen en rood slaat dood, terwijl de groene partijen eigenlijk hartstikke rood zijn.

In dit voorstel wordt geschetst hoe de nieuwe afspraken gemaakt zouden moeten worden. En passant wordt ons echter meegedeeld dat er nog miljoenen in de groene projecten zal worden voorgefinancierd en dat het ecoduct Boele Staal gewoon doorgaat. Dit zijn zo de dingen waarom wij ons niet kunnen verbinden met dit voorstel. Onze aanpak zou op zijn minst zijn dat het ecoduct wordt weggezet in de tijd en dat er geen cent meer naar groen gaat, alvorens er uit de rode projecten echt substantiële opbrengsten binnenkomen. Als we de ingeboekte opbrengsten uit de mastergrondexploitatie lezen, dan vinden wij die veel te optimistisch.

Het Hart van de Heuvelrug loopt nog zeker diverse statenperioden door. Wij willen proberen om een bijdrage te leveren die moet leiden tot het behalen van de oorspronkelijke uitgangspunten. In dit voorstel zien wij echter alleen maar pogingen. Pogingen tot het behalen van kostenbeperking, optimalisatie van de opbrengsten, samenwerking en aansturing van rode projecten. Wij zien dus ook met somberheid uit naar de nieuwe overeenkomst die er moet komen. De geluiden uit Zeist en Soest zijn namelijk niet positief, waar het de bedeling van de financiële risico's betreft. Ik vind het als statenlid geen pas geven dat wij hier als statenleden het vingertje heffen naar Soest en naar Zeist. Dat is straks bij u in de onderhandeling ongetwijfeld een heel zwaar punt, maar zij hebben hun eigen verantwoordelijkheid. Wij moeten hun niet de les lezen. Wij moeten u als GS controleren. Onze provincie gaat naar onze overtuiging in dit project sowieso een financiële aderlating tegemoet. Om die enigszins te beperken, vraag ik ten slotte om een buitengewoon stevige en onorthodoxe aanpak van de nieuwe organisatie die er moet komen en die verantwoordelijk wordt voor de realisatie van de rode projecten. Daar gaat het nu namelijk om. Ik eindig met een advies. Zet nu in die organisatie ondernemers in die hun sporen hebben verdiend en geen dromende groene charlatans, zo heb ik hier op papier staan.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Onder het lopen hoorde ik grappen als: "Daar komt de charlatan aan." De heer Scherer heeft het zeker niet gezegd en zal dat ook zeker niet

bedoeld hebben. Desondanks na de bijdrage van de heer Scherer een ander geluid namens de fractie van GroenLinks. GroenLinks vindt Hart van de Heuvelrug namelijk een van de mooiste projecten in onze provincie. Het is precies zoals het heet: het hart van de Heuvelrug. Waar eerst de vliegbasis Soesterberg en allerlei verstedelijkte locaties lagen, wordt nu een groot, aaneengesloten natuurgebied gerealiseerd. De eerste fase van het project mag dan ook een groot succes genoemd worden. De meeste groene projecten zijn gerealiseerd. De natuurwaarden zijn verbeterd. In de loop van dit jaar volgt er ook nog een ecoduct over een provinciale weg.

GroenLinks steunt de realisatie van dit aaneengesloten natuurgebied en deze belangrijke schakel tussen enerzijds de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe en anderzijds de Hollandse Plassen. De gedeputeerde heeft in de commissie toegezegd dat bij de concrete uitvoering van bijvoorbeeld wandel- en fietspaden rekening wordt gehouden met in de tussentijd ontwikkelde natuur en dat ook, zoals D66 al aangaf, met de realisatie van de rode projecten zo veel mogelijk integratie van groen in die locaties betrokken zal worden. Graag krijgen we deze toezegging nogmaals bevestigd. Het is nu zaak van fase 2 van dit project een even groot succes te maken door woningontwikkeling die aansluit bij de regionale vraag en zo een compleet mogelijke dekking te vinden van de investeringskosten.

In het voorliggende richtinggevende kader maken de drie centrale partners van Hart van de Heuvelrug nieuwe afspraken. Deze nieuwe afspraken maken dat de samenwerking gelijkwaardiger zal zijn, doordat alle partijen een deel van het risico op zich nemen. Die koers steunt GroenLinks, inclusief de optimalisatie aan de kostenkant. Over dat laatste vragen wij wel aandacht voor het volgende. Waar bij de start van Hart van de Heuvelrug misschien onvoldoende rekening is gehouden met een terugvallende woningmarkt, waardoor wij nu in het scenario zitten waarin wij zitten, moeten wij nu niet de omgekeerde fout maken. Dat zal voor sommigen wellicht een verrassende gedachte zijn. Wat nu als de resultaten onverwacht toch positief uitvallen? Je weet het maar nooit. Collega Scherer zei het al: "Dit dossier gaat nog diverse statenperiodes mee." Het zou nog wel eens kunnen verkeren. Onze vraag is: kunnen Gedeputeerde Staten bevestigen dat als de resultaten positief worden, daar waar wij nu kostenbesparingen toepassen, wij dan toch weer zouden kunnen terugkeren naar de oorspronkelijke ambities of nog betere alternatieven?

GroenLinks vindt het belangrijk dat bij de invulling van het stedenbouwkundig plan en met name de te realiseren woonmilieus rekening wordt gehouden met wat de regionale woonbehoeften zijn. Het gaat dus om een onderbouwing daarvan. GroenLinks denkt daarbij niet alleen aan sociale huurwoningen, maar zeker ook aan goedkope koopwoningen.

Kortom, GroenLinks steunt dit plan en heeft drie vragen om toezeggingen van de gedeputeerde, namelijk:

- bij de inrichting van het gebied rekening houden met een ontwikkelde natuurwaarde;
- bij toch weer positieve resultaten weer teruggaan naar de oorspronkelijke ambities;
- keuzes voor te realiseren woonmilieus op basis van aanwezige lokale en regionale vraag.

Als afsluiting rest mij – en dat vind ik gepast, gezien de situatie waarin de provincie zat met het afsprakenkader dat er lag – gedeputeerde Krol te complimenteren met de afspraken zoals deze nu voorliggen. Waar bij de vorige overeenkomst de risico's volledig bij de provincie lagen, is het gelukt nu een gelijkwaardig partnerschap te smeden, althans, als de gemeente Soest het ook aanneemt.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! De SP kan kort zijn over dit onderwerp. Wij steunen het voorstel niet, want wij denken dat de oorspronkelijke doelen beter bereikt kunnen worden zonder deze overeenkomst. De taak van de provincie was om de ecologische hoofdstructuur te realiseren. Dat heeft ze gedaan door de aanleg van de groene projecten. Gezien de forse teruggang van de groene ambities zijn wij allang blij dat het groene deel van het project alvast gerealiseerd is, ook al wordt het Boele Staal ecoduct dan uitgesteld.

Het college kan er niet onderuit om de natuur voor zijn rekening te nemen, maar wel om woningen te bouwen. Dat beschouwt het als een taak van de gemeenten Soest en Zeist. Met deze samenwerkingsovereenkomst dwingt de provincie de gemeenten echter om in te zetten op de bouw van dure woningen. Dat is een foute zet. Wij zijn er op zichzelf niet tegen dat de provincie haar best

zou doen om meer woningbouw te realiseren, maar dan wel op een heel andere manier. Wij willen dat de provincie bouwt voor de behoefte van onze inwoner en niet voor de gaten in de begroting. Met het bouwen van dure woningen kom je niet tegemoet aan de grote vraag naar betaalbare woningen. Bovendien maak je het nog moeilijker voor de mensen met de dure woningen, die toch al zo'n moeite hebben om hun huizen te verkopen. Sinds de crisis worden er vooral minder dure woningen verkocht. Door deze samenwerkingsovereenkomst dwingen de partijen elkaar in een korset dat geen van allen ten goede komt. Wij zeggen: provincie, neem je verlies en ga de gemeente helpen om betaalbare woningen te bouwen. Met dit plan schuif je het probleem af op de woningbezitters en de woningzoekers.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik was even aan het wachten, omdat ik dacht dat de onderbouwing nog zou komen. Aangezien die echter niet kwam, vraag ik er maar om. Heb ik het goed begrepen dat u aan het begin van uw betoog aangaf dat het college wel rode ontwikkelingen voor zijn rekening neemt voor het Hart van de Heuvelrug en geen groene? Kunt u daarvoor enige onderbouwing geven?

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! In deze overeenkomst gaat er een opdracht naar de gemeenten Zeist en Soest om vooral dure woningen neer te zetten. Dat vinden wij een slecht plan. Dat heeft u net zelf ook gezegd. Je moet bouwen waar behoefte aan is. Dat wordt nu in dit plan niet gezegd. Er wordt ingezet op dure woningbouw. Dat moet je niet doen, om de redenen die ik zojuist gegeven heb.

De heer BEKKERS (GroenLinks): U hebt dus niet bedoeld te zeggen dat dit college geen groene ontwikkelingen voor zijn rekening neemt, maar alleen rode.

Mevrouw MINEUR (SP): Voor zover ik het begrepen heb, hebben we de meeste groene projecten afgerond, met uitzondering van het Boele Staal ecoduct. Wij hopen wel degelijk dat dat nog gerealiseerd wordt. Ik vind het jammer dat het is uitgesteld. Voor ons is dat zoiets als dat het Utrechts Centraal Station niet gebouwd zou worden. Het is een belangrijk knooppunt in de ecologische verbinding.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Misschien de fly-over bij die wissel?

Mevrouw MINEUR (SP): Wat u wilt. In elk geval is het een heel belangrijk verbindingsstuk voor het natuurnetwerk. Wij willen wel degelijk dat het nog gerealiseerd wordt. We vinden het jammer dat dit nu nog niet gebeurt.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Als je tijdens het schaakspel de regels mag veranderen, wordt het natuurlijk een ingewikkeld spelletje. Als je echter eigenlijk al gewonnen hebt, kun je ook opgeven. Het leek een beetje op een patstelling, maar ons college heeft een handige zet bedacht om uit de impasse te komen en een slimme zet om met nieuwe energie aan het eindspel te beginnen.

Discussiërend over onze strategie in het eindspel is het wijs om eerst even terug te kijken op onze openingsstrategie. Als ik mij goed herinner, is de openingszet verzonnen door het Utrechts Landschap, dat tijdens de Week van het Landschap het idee lanceerde om in het Hart van de Heuvelrug te gaan schaken, te gaan schuiven met groene en rode functies, met bedrijventerreinen en zorginstellingen. De provincie is daarop meteen ingesprongen en heeft de commissaris ingezet als spelverdeler. Het speelveld zag er eerst nog wat merkwaardig uit, want de vliegbasis mocht aanvankelijk nog niet meedoen. Zo ontbrak het eigenlijke Hart van de Heuvelrug. Het was raar schaken met een witte vlakte in het midden. Aanvankelijk was het ook meer een simultaanwedstrijd van de provincie tegen zeventien sterke tegenstanders, maar na een tijdje discussiëren zijn alle tegenstanders medestanders geworden die gezamenlijk aan het schuiven gingen. Volgens mij hebben wij het schaakspel in die openingsfase eigenlijk al gewonnen. Op een intelligente manier hebben de zeventien spelers ingespeeld op veranderingen in de zorg, op de noodzaak om bedrijventerreinen op de beste plekken te

leggen, om het natuurwerk te versterken, om in de groeiende behoefte aan recreatieterreinen te voorzien en een geschikte plek te vinden voor de defensiemusea. We hebben allerlei maatschappelijke doelen gehaald, terwijl alle rode ontwikkelingen niet ten koste gingen van het groen. Nee, de groene ontwikkelingen profiteerden er juist van. De enige complicatie in het hele proces is de financiële crisis en de bijbehorende woningbouwopgave. Daarom vinden wij het prima dat nu de financiële spelregels halverwege het spel fors worden bijgesteld. Door de rente niet langer in rekening te brengen, halen we de tijdsdruk eraf en creëren we meer bedenktijd om een slimme eindspelstrategie te bedenken.

We vinden het ook belangrijk dat er nog steeds nauwkeurig wordt gekeken naar de inhoudelijke verbeteringen. Zo leren wij het schaakbord namelijk steeds beter kennen. Als de nauwkeurige natuurinventarisatie nieuwe inzichten oplevert die wij kunnen verwerken in het inrichtingsplan of het beheersplan, laten wij daarop dan flexibel inspelen. Dat geldt wat ons betreft ook voor het type huizen en het aantal huizen op de vliegbasis. Van het begin af aan hebben we erg veel moeite gehad met het bouwen van woningen op de vliegbasis. We hebben begrepen dat de natuurwaarden juist op de beoogde woningbouwlocaties ook nog hoger zijn dan we dachten tijdens het maken van het inrichtingsplan. We hebben dus geen enkele moeite met het omlaag schroeven van de woningbouwopgave. We hebben ook geen moeite met uitstel van de woningbouw om concurrentie met andere woningbouwlocaties te voorkomen. Laten we erover in gesprek gaan met de gemeenten Zeist en Soest. Het speelveld is immers een stuk overzichtelijker geworden. De vliegbasis en de rest van het Hart van de Heuvelrug zijn nu een mooi geheel. In plaats van zeventien partners hebben we nu nog twee secondanten.

We geven het college graag groen licht om een nieuw en eerlijk afsprakenkader te maken met de gemeenten Zeist en Soest. Wat ons betreft is daarbij het opgeven van de woningbouwlocatie op de vliegbasis een bespreekbare optie. We snappen dat het college vooralsnog om financiële redenen niet van plan is om voor deze variant te kiezen, maar nu we toch halverwege het spel de spelregels veranderen, moeten we ook een uitgekiend positieospel met deze variant bestuderen. We geven daarmee niet de koning of de koningin weg, maar slechts een toren. Wat ons betreft stoppen we met de woontoren en houden we het voortaan bij een uitkijktoren. Als je eigenlijk al gewonnen hebt, kun je natuurlijk best een offer brengen. Offeren past bij schaakspelletjes. Ik besef dat de provincie dan in financieel opzicht een verlies neemt, maar het geld is al goed besteed en staat in verhouding tot de maatschappelijke doelen die we hebben bereikt. Het schaakspel van Hart van de Heuvelrug is eigenlijk helemaal niet zo spannend meer, want de provincie is immers allang winnaar. Zelfs een verkeerde wissel kan daaraan weinig meer veranderen. Gelukkig word je in het schaakspel nooit gediskwalificeerd voor een offer.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Het programma Hart van de Heuvelrug is zo langzamerhand een hoofdpijndossier geworden. Waar wij aan het begin van het programma vreesden dat rood zo snel gerealiseerd zou zijn en het groen wel eens zou kunnen achterblijven, is de situatie inmiddels andersom.

Het hele statenvoorstel geeft ons een ongemakkelijk gevoel. We zetten de rentetikker op nul, maar voor ons is niet helder voor hoe lang dat zo is. Financiële consequenties zijn moeilijk in te schatten, temeer omdat de nieuwe raamovereenkomst nog verder moet worden uitgewerkt. Op dit punt is door de gedeputeerde een vraag van ons in de commissie nog niet beantwoord. Ik zal de vraag nog een keer stellen. Is deze overeenkomst, zoals deze nu voorligt, de eerste overeenkomst die op bestuurlijk niveau gesloten is? Is de rentestelling op 0% altijd basis geweest van de onderhandelingen of is dat er pas in een later stadium bij gekomen?

In het hele voorstel onderscheiden wij twee grote politieke risico's. Allereerst de gemeenteraad van Soest. We hoeven daarover niet geheimzinnig te doen. Het is al meerdere malen ter sprake gebracht dat de stabiliteit van het bestuurlijk draagvlak van het Soester college momenteel niet geheel optimaal is. Wat gaat de raad van Soest eind februari doen? Dit kan de nodige consequenties hebben voor het verdere traject. Zelfs als wij vandaag instemmen met dit statenvoorstel, blijft het vooralsnog afwachten.

De gemeenteraad van Zeist heeft al wel besloten over hun versie van het voorstel. Ik zeg met nadruk: "hun versie". Zeist maximeert zich in de al eerder gemaakte afspraken van de € 8.000.000, zet daar nu nog € 9.200.000 bij, in plaats van wat er in ons voorstel staat van € 10.000.000. Verder gaat de gemeente Zeist niet. Meerdere malen is door zowel de raad als de wethouder uitgesproken dat dit de maximale bijdrage van de gemeente is. Wat te doen als straks het tekort van € 9.200.000 nog verder oploopt? Naar onze overtuiging is dat zeker geen ondenkbaar scenario. Volgens ons moet je er eigenlijk gewoon van uitgaan.

Los hiervan heeft de gemeente Zeist nogal een fors aantal extra voorwaarden opgenomen. De rood-groen balans blijft uitgangspunt, er moet een datum komen voor het Boele Staal ecoduct en zo kan ik het hele lijstje van acht, negen of tien punten nog wel een keer neerzetten. Als de rentetikker voor de totale projecttijd op 0% moet blijven staan, wat zijn daarvan dan de financiële consequenties? Dat is allemaal niet helder.

Moet je een overeenkomst aangaan met twee partijen? We doen alsof het op dit moment volwaardige, gelijkwaardige partijen zijn, maar op dit moment schieten allerlei signalen de wereld in, waardoor je daarbij in elk geval vragen kunt stellen.

De provincie heeft zich met dit voorstel voor onbeperkte tijd verbonden aan 0%, zonder de gevolgen op termijn daarvan in te schatten. Partners zijn onstabiel. De ene is echt onstabiel. De andere heeft een eigen versie van het verhaal. Is er eigenlijk wel een serieuze afweging van dit voorstel mogelijk? Is dat op dit moment zinvol? Dat maakt dat wij de grootst mogelijke twijfels hebben bij het huidige statenvoorstel. We hebben een ongelooflijke hekel aan het tekenen van blanco cheques. Wat ons betreft gaan we eerst werken aan het vullen van de portemonnee, alvorens ook maar € 1 aan andere zaken wordt uitgegeven.

De VOORZITTER: Dit was de inbreng van de kant van de Staten in eerste termijn. Ik geef het woord aan de gedeputeerde.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! In de afgelopen jaren hebben wij veel gesproken over Hart van de Heuvelrug. Menigeen van u is volgens mij even goed in de geschiedenisboeken gedoken om na te gaan hoe wij hieraan ook al weer met z'n allen begonnen zijn. Het is goed om daarbij nog even kort stil te staan.

Waar we in andere groenprojecten zeggen dat wij als provincie gewoon betalen – we leggen de EHS aan, we kopen gronden, we maken er natuur van, we leggen ecoducten aan –, hebben we bij Hart van de Heuvelrug vanaf het begin een andere afspraak gemaakt. Wij gaan proberen zo veel mogelijk van Hart van de Heuvelrug terug te verdienen. Daarvan kun je met de kennis van vandaag heel veel vinden. Is dat wel realistisch? Had je het niet gewoon moeten uitgeven? Ik heb het vandaag van verschillende fracties, in de verschillende voorbeelden, wel gehoord. De ene partij zegt: "Het is toch gelukt. Het spel is al gewonnen. Wees blij en neem je verlies." Als je dat als verlies moet noemen, want voor velen is het winst. Er zijn andere partijen die zeggen: "U heeft het niet goed gedaan, want u had veel meer moeten terugverdienen. Het had op nul moeten sluiten."

Volgens mij is er in 2004 door Provinciale Staten een heel heldere afspraak gemaakt, ik denk unaniem:

1. we gaan een heel groot, ambitieus natuurproject uitvoeren;
2. we gaan ons stinkende best doen om het terug te verdienen.

In wezen tornen wij niet aan die afspraak. Er was alleen één groot probleem: in die prachtige, enthousiaste en met veel fanfare aangegane afspraak van 2004 hebben we – en ik kies mijn woorden zorgvuldig – geen afspraken gemaakt voor 'slecht weer'. We hebben niet nagedacht over wat wij met die gemeenten zouden moeten doen als het niet lukt met die woningbouwopgave. We hebben met elkaar geen afspraken gemaakt over de hoogte van de rente en over hoe lang die zou lopen. We hebben op dat punt in 2004 een stukje werk laten liggen.

Het enige wat het college op dit moment probeert te doen, is om in die afspraken van 2004 te corrigeren op de onvolkomenheden die erin zitten. Wat u hier aantreft in het afsprakenkader is alleen

nog maar de eerste stap. In alle eerlijkheid: die heeft nog behoorlijk lang geduurd. Degenen die zeggen: "Beste gedeputeerde, dat hadden wij liever een jaartje eerder van u op papier gehad en misschien wel twee jaar eerder", zoals de heer Kiliç, hebben daarin nog volkomen gelijk ook. Het zou heel prettig zijn geweest als wij deze afspraak een of twee jaar eerder hadden kunnen maken. Het is inderdaad een kwestie geweest van zo lang praten vanuit het perspectief van de provincie, met onze meest betrokken partners, om tot een andere afspraak over de risicoverdeling te komen. Dat is ook logisch, zo heb ik in de commissievergadering gezegd. Als je kijkt naar de raamovereenkomst die er ligt, wat is dan het instrument dat de provincie heeft om te interveniëren als het fout gaat? Zij wijst een rode locatie aan. "Tjonge", dachten die gemeenten, "dat is in deze tijd een heel spannend instrument." Dan wijst de provincie een extra ook niet te realiseren rode locatie aan. Je kunt je dus goed voorstellen dat de beide gemeentebesturen wel even hebben moeten nadenken alvorens zij bereid waren om een stap te zetten in het dossier van het nemen van een grotere mate van financiële verantwoordelijkheid in het Hart van de Heuvelrug. Je zult maar in die positie zitten. Het was toch goed afgesproken? Jullie doen de natuur, je financiert het voor en wij kijken gewoon of jullie dat ongeveer goed doen. We praten echter wel mee. Dat is mooi afgesproken, dat hebben jullie zelf gedaan, provincie. Toch? Met andere woorden: er is wel even wat water door de Eem gegaan, zoals ze in mijn regio zeggen, om tot een andere afspraak te komen. Het is ook nog niet klaar. Hier zijn alleen maar een aantal principes op het punt van de rente, op het punt van de risicoverdeling, nader met elkaar afgesproken. Daarmee zijn we niet klaar. Ook in het komende jaar zullen wij daar nog een paar stevige stappen achteraan moeten zetten. Dan zijn dan stappen als hoe stuur je dan aan op dat rood, hoe ga je optimaliseren, hoe zorg je ervoor dat de potentie van dit programma in de komende tien jaar er zo veel mogelijk uit komt? Ja, we zijn nog tien jaar bezig, om maar een getal te noemen, om te kijken of we dit voor elkaar krijgen. Ja, we zullen nog wel eens een mastergrondexploitatie tegenkomen die geen € 9.000.000 of € 10.000.000 te kort sluit, maar die op € 11.000.000 of € 12.000.000 sluit als we hem meer doorgerekend hebben. Ja – ik leef vanuit een zeker optimisme –, hij zal ook wel weer een keer een beetje een andere kant op ontwikkelen als wij nog in die periodes denken. Eén ding staat voor mij echter vast: er wordt vandaag niet afgerekend op het programma Hart van de Heuvelrug. Vandaag is er geen geld te betalen in Hart van de Heuvelrug. Het geld is geïnvesteerd in het Hart van de Heuvelrug. Het programma loopt door. We zullen nu samen stappen moeten zetten om te voorkomen dat aan het einde van het programma de dan zittende bestuurders en de dan zittende Staten tegen elkaar zeggen: "Wat hebben we gedaan in 2014 om dat probleem nu te ondervangen?" Ik vraag u eigenlijk – ik ben blij dat u in grote meerderheid denkt dat het verstandig is – met die gemeenten een aantal beheersmaatregelen te nemen en een aantal correcties aan te brengen die ervoor zorgen dat we het zo veel mogelijk in de grip zullen krijgen, zodat aan het einde van de rit er gebeurt wat niemand dacht dat kon: je doet natuur, je doet recreatie en je doet zorg. Aan het einde van de rit heb je dat voor het overgrote deel ook nog weer terugverdiend. Dat hebben we nergens anders gedaan en dat is ook nergens anders in Nederland op die manier gedaan. Dat is iets waar wij nu misschien nog met zorgen naar kijken – ik hoorde het woord hoofdpijndossier noemen. Niks hoofdpijndossier. Aan het einde van het traject hebben we in het Hart van de Heuvelrug een grote maatschappelijke investering gedaan in de kwaliteit van onze woon- en leefomgeving. Als we goed ons best doen op het rood, dan zal het ons lukken om in grote mate die middelen terug te verdienen. Dat is bij geen enkel ander groen project, waarbij we ons provinciale geld hebben ingebracht, zo gegaan.

Om die reden ben ik het niet eens met degenen die zeggen dat we het er dan maar bij laten. Het groen is gedaan; we zijn klaar, we stoppen ermee. Zo zijn we niet van start gegaan. We zijn van start gegaan met een afspraak om terug te verdienen. Het is publiek geld. We gaan ons stinkende best doen om daarop uit te komen, omdat we dat nu eenmaal hebben afgesproken en omdat het nu eenmaal publiek geld is.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Om van mijn kant een tweede termijn te voorkomen ... De gedeputeerde schetst de historie enigszins. Daarin zegt hij dat in 2004 is afgesproken, zij het nogal vrolijk en populair, dat de provincie het allemaal zou voorfinancieren. Is dat ook echt zo gegaan? Ik was daar destijds natuurlijk niet bij. De voorfinanciering is inmiddels € 70 miljoen? Kunt u mij daarop antwoord geven?

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ja. Om het nog erger te maken: er is een afspraak gemaakt om het hele programma, inclusief het programmabureau, op deze wijze financieel in te richten. Er is geen afspraak gemaakt over de verantwoordelijkheidverdeling voor als het een keer niet goed uitkomt. Dat klopt.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb toch wat twijfels bij de argumentatie van de gedeputeerde. Hij zegt dat wij het hebben afgesproken en dus gaan wij het zo verder doen. Ik heb zojuist betoogd dat dit gaat over de rug van de inwoners van onze provincie; de mensen die proberen hun dure woning te verkopen en de mensen die proberen een goedkope woning te kopen. Door gemeenten te dwingen om dure woningen neer te zetten, overbelast u een markt die het toch al veel te moeilijk heeft en doet u niets aan de markt waarin wij zitten te springen om goedkope woningen. Het is leuk dat u zegt dat het een afspraak is, maar zoals u zelf ook zegt, is er overmacht. Niemand heeft eraan gedacht. Inderdaad, je kunt er flink je bedenkingen bij hebben, maar we zitten nu in een heel andere situatie. Als u zegt dat we het nu eenmaal beloofd hebben en dat we niet verder kijken dan ons rekeningboekje en ons bankboekje, dan gaat dat wel over de ruggen van onze inwoners.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat als je met publiek geld werkt, alles wat je doet wat de financiële positie van de provincie of de gemeente verslechtert, dat over de ruggen van de inwoners is. Laten we daarmee nu eens beginnen. Als je een programma draait waarin je hebt afgesproken dat je het gaat terugverdienen en je doet het niet, dan doe je dat met publiek geld, dat doe je met geld van de burgers. Dan vind ik dat het over de ruggen van de inwoners gaat. Uw tweede aanname is dat met de optimalisatie die wij nu doen, dat er vooral dure woningen gerealiseerd worden. Ik ben van plan om straks per fractie te reageren, maar nu u mij op dat punt uitdaagt, antwoord ik dat dit een aanname is die ik niet met u eens ben. Het is namelijk zo dat als je de komende tien jaar in dit deel van de Heuvelrug woningen gaat bouwen en je probeert daarmee een maximale opbrengst te realiseren, dan zijn dat niet per definitie maximaal dure woningen. Maximaal dure woningen zijn op dit moment, en zeker in het huidige tijdsgewricht, woningen waarmee je helemaal geen maximale opbrengst realiseert, want die verkoop je namelijk niet. Het zou dus heel goed mogelijk zijn dat een optimalisatie betekent minder woningen. Dat is nu al feitelijk het geval. Op de vliegbasis rekenen wij nu met veel minder woningen dan wij ooit in de oorspronkelijke plannen hebben bedacht en ook zoals wij het ooit hebben afgesproken met Domeinen, het ministerie van Financiën, bij de maximale woninghoeveelheid die wij zouden kunnen bouwen. Je zult dus in de komende jaren altijd moeten bouwen waarnaar echt de vraag bestaat. Ik heb dat anderen ook horen zeggen; volgens mij was dat de heer De Heer. Als de vraag in de samenleving bestaat naar wat goedkopere woningen, dan zit daarin het rendement. Als er geen vraag is naar duurere woningen, dan komen er geen duurere woningen, want dan zit daarin geen rendement. Uw aanname dat Hart van de Heuvelrug en de nieuwe afspraken betekenen dat er een hele klont met dure woningen gaat bestaan en dat zo ook nog allemaal tegelijk gebouwd worden – dat laatste proef ik er ook een beetje in – dan zijn dat twee aannames die ik niet deel. Ten eerste: we bouwen marktconform of we bouwen niet. We hebben daarvoor nu ook de tijd nu de renteteller niet loopt. Ten tweede: we gaan natuurlijk in de komende jaren met elkaar proberen niet te zeggen dat de markt nu moeilijk is en over een paar jaar is de markt wat gemakkelijker is en dan gooien we al die woningen in Hart van de Heuvelrug in een keer op de markt. Daarmee brengen we de gemeentelijke woningbouwprogramma's allemaal in heel grote problemen. De essentie van de nieuwe afspraken is juist dat de drie partners, de provincie en de beide gemeenten die het meest betrokken zijn, bindende afspraken maken over het moment waarop de woningen gerealiseerd worden, juist om te voorkomen dat er gebeurt wat u heeft geschetst. Het is dus tweërlei: belastinggeld is ook van burgers en daarmee horen wij goed om te gaan en uw aanname dat er alleen maar dure woningen terugkomen in het Hart van de Heuvelrug deel ik niet en hij klopt ook niet met de afspraken die wij hebben gemaakt.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! U weet waarschijnlijk dat er in Zeist wordt gewerkt met een eenderde - eenderde - eenderde verdeling: eenderde sociale woningbouw, eenderde wat duurere woningen en eenderde dure woningen. Als u nu zegt dat we niet in het duurste segment gaan zitten, dan zit u nog steeds niet in het betaalbare segment. Daar is nu juist grote vraag naar. U zegt dat ik u uitdaag. Ik daag u inderdaad uit om te komen met een project waarmee je sociale woningbouw

pleegt. Daar is namelijk enorme vraag naar. De wachtlijsten zijn nergens zo lang als hier. Het gaat soms om vijftien jaar. Ik ben echt benieuwd naar een plan om sociale woningen te realiseren waarmee je toch nog geld verdient.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de term sociale woningbouw in die vorm zoals mevrouw Mineur hem gebruikt, niet gebruikt. Volgens mij heb ik gezegd dat wij bouwen waar behoefte aan is. Uw tweede aannname is dat gemeenten daarvoor beleid hebben. Dat klopt. Gemeenteraden gaan in eerste instantie over de woningdifferentiatie in hun eigen gemeente. Dat is geen zaak van de provincie. Wij schrijven hier niet voor: "Gij zult zo veel goedkoop en zo veel duur maken." Beide gemeenteraden, zowel die van Zeist als die van Soest, hebben gezegd dat je naar de woningbouwdifferentiatie in Soesterberg moet kijken, om te zien welk woningtype daar het best past. U kent Soesterberg hopelijk een beetje. Ik ken het in elk geval heel goed. Dan moet je constateren dat Soesterberg een behoorlijke hoeveelheid sociale woningbouw kent. Dat betekent dat de gemeente Soest heeft gezegd dat als zij op de vliegbasis gaat bouwen, het wel een tikje meer kwaliteit mag kennen, omdat daarmee de opbouw van het hele dorp een stuk evenwichtiger wordt. Dat is een prachtige discussie in de gemeenteraad van Soest. Dat laat ik lekker aan de gemeenteraad van Soest over. Wij gaan dat in de provincie niet voorschrijven, onder één voorwaarde: wij kijken goed naar een situatie die past bij de markt en die ook nog een goede opbrengst realiseert en waarbij de gemeenten in hun raden echt wel in staat zijn om heel goed te kijken naar hun eigen volkshuisvestingsdifferentiatie en of die wel op een goede manier uit de verf komt. Ik begrijp overigens dat Zeist op dit moment ook andere afspraken heeft gemaakt over de vliegbasis dan de eenderde - eenderde - eenderde verdeling. Dat kan ik echter mis hebben.

Gezien de tijd ga ik nu over tot de beantwoording van de vragen van de fracties.

De VVD vroeg hoe het zit met de 'fair share'. De gemeenteraad van Zeist heeft inderdaad een besluit genomen dat hij het risico van € 10.000.000 wel mooi genoeg vindt. Sommigen zijn daarbij vergeten dat de beide gemeenteraden ook hebben ingestemd met een deel van de risico's van de voorfinanciering van de vliegbasis. Dan kom je al een stukje verder uit. Ik wil op dit punt even principieel zijn. Gemeenteraden nemen soms besluiten waarvan ik denk: "Dat vind ik niet fijn." Zo werkt het echter wel. Dat wil zeggen: een gemeenteraad die zegt: "In onze democratie en in uw onderhandelingen, college, met het provinciebestuur is dit wat wij u als gemeentebestuur van Zeist meegeven". Ik kan daarmee achter de schermen wel eens niet blij zijn, maar dat is wel hoe onze democratie werkt. Natuurlijk zal ik in mijn gesprekken met het gemeentebestuur van Zeist in de komende maanden, als wij tot een nieuwe raamovereenkomst komen, stevig aan de randen gaan zitten van datgene wat de wethouder van Zeist op dit punt heeft meegekregen. Ik snap het echter en ik heb begrip voor het feit dat de gemeenteraad soms randvoorwaarden in de richting van het college stelt, die mij weliswaar niet altijd goed uitkomen, maar waarvan ik wel snap dat ze op die manier worden geformuleerd.

De heer BALEMANS (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dat snap ik en dat respecteer ik ook. Ik respecteer de autonomie van een gemeente en van elke overheidstaak. Als ik echter met mijn vrienden, week in week uit, op vrijdagavond de kroeg in ga en ik moet elke keer de rekening betalen, dan komt er een moment dat je zegt: "Vrienden, nu is het mooi geweest. Samen uit, samen thuis." Laat ik het zo zeggen: ik geef u dit mee. Doe uw best om de gemeenteraden en de colleges er alsnog van te overtuigen dat het misschien ook in hun eigen belang is om gewoon hun eenderde deel te pakken. Laat ik het anders zeggen – dat is dan mijn autonomie als VVD-fractie hier in de Staten –: mocht dat niet zo zijn, dan moet ik toch eens gaan kijken waar het belastinggeld van de burger in de provincie Utrecht aan wordt besteed en of sommige projecten in bepaalde gemeenten op een ander onderwerp misschien nog wel de steun van de VVD zouden kunnen blijven houden. Hier geldt: samen uit, samen thuis.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp de opstelling van de heer Balemans. Hij heeft die in de commissie, in vergelijkbare bewoordingen, ook uitgesproken. Laat ik zeggen dat het in Soest nog spannend is hoe die gemeenteraad discussie gaat lopen. Vanuit mijn positie vind ik het respectvol om aan te geven dat ik netjes afwacht hoe de gemeenteraad van Soest deze discussie voert. Ik ben het echter wel met u eens dat wij onderweg zijn naar afspraken die meer recht

doen aan 'samen uit, samen thuis'. Dat geldt inderdaad voor allemaal. Zeist heeft die afspraak gemaakt, Soest moet hem nog maken. Ik hoop dat ze die afspraak maken. Er zit een paar jaar werk in. Laten we hopen dat het op dat punt de goede kant op gaat.

De heer Kiliç van de fractie van de PvdA zei dat eerder mooier zou zijn geweest. Daarin heeft hij gelijk.

Ten tweede maakte u een opmerking over 'social return'. In ons aanbestedingsbeleid van de provincie Utrecht geldt de afspraak van 'social return'. Op dit moment hebben wij niet zo heel gek veel projecten aan te besteden. Een aantal projecten wordt door gemeenten aanbesteed. Zij hebben hun eigen afspraken over 'social return'. Het is lastig om achteruit te kijken; daar vroeg u ook naar. Ik zal in elk geval kijken of wij u op het punt van de projecten die nog moeten gaan gebeuren antwoord kunnen geven op de vraag wat de 'social return' is geweest. Nogmaals, het zit in ons aanbestedingsbeleid, dus als wij aanbesteden, bijvoorbeeld zo'n ecoduct, dan moeten wij kunnen aangeven wat de 'social return' is geweest in zo'n aanbesteding.

U zegt dat u graag elk half jaar een rapportage over het Hart van de Heuvelrug zou willen. De grondexploitatie komt een keer per jaar langs. Die krijgt u binnenkort. Om u goed aangehaakt te houden in dit dossier is ook in het belang van het college en ook in het belang van mij. Ik heb er dus geen enkele moeite mee dat wij in plaats van bij de mastergrondexploitatie alleen, één keer per jaar, in overleg met de griffie ook nog een extra moment in te plannen om in de commissievergadering aan te geven wat de stand van zaken is. In het komende halfjaar is dat zeker nuttig en ook zeker in mijn belang.

Het ecoduct Boele Staal. Ik wil de statenvergadering niet onnodig belasten met heel ingewikkelde financiële verhalen, maar het ecoduct Boele Staal bestaat uit twee financiële onderdelen. Het aankopen van de gronden en een aantal inrichtingmaatregelen. Het aankopen van de sauna heeft plaatsgevonden ten laste van Hart van de Heuvelrug. Het ecoduct zelf, het apparaat, als je het even zo oneerbiedig mag noemen, heeft betrekking op afspraken die ooit in het kader van het ontsnipperingsbeleid van provinciale wegen gemaakt zijn. Dat betekent dat het uitstellen van het ecoduct als bouwwerk met nog een jaar, een klein voordeeltje oplevert in de sfeer van een aantal maatregelen die je dan als inrichting niet hoeft te doen, maar geen grote financiële voor- of nadelen oplevert ten opzichte van het programma. Dat is de reden geweest dat het college heeft gezegd dat het netjes de discussie bij u over het afsprakenkader afwacht, dat het netjes de discussie in de gemeenteraad van Soest afwacht – ik hoop dat die deze maand plaatsvindt – en dat wij dan in financiële zin nog weinig belemmeringen zien, als die financiële afspraken goed gemaakt zijn, om de aanbesteding en uitvoering van het ecoduct door te zetten. Ik heb u ook na afloop van de commissievergadering laten weten dat de start van de realisatie van het ecoduct zal plaatsvinden aan het einde van of in het najaar van 2014, dus ergens nog in dit jaar.

Wat doen wij als Soest niet akkoord gaat? Dit was de laatste vraag van de heer Kiliç. Er zijn twee varianten. Soest besluit om het nu niet te bespreken. Het schijnt een optie te kunnen zijn dat zij het niet nu willen bespreken, maar pas na de gemeenteraadsverkiezingen. Dat kan. Dan zijn we twee maanden langer bezig. Dat is niet fijn, maar het is geen ramp. Als Soest zou zeggen dat ze het niet doet, dan hebben wij wel echt een probleem. In openbare vergaderingen zijn we terughoudend, maar dan gaat wel de redenering van de heer Balemans spelen van samen uit, samen thuis. Een deel van zijn argumenten daarbij herken ik ook wel. In de afgelopen weken heb ik een aantal gesprekken gevoerd, ook in Soest, ook met de bestuurders en ook met de burgemeester. Ik heb vertrouwen in de aanpak daar en heb er ook vertrouwen in dat raad en college daar op een goede manier uit komen, ook al is het bijna verkiezingstijd.

D66. Hart van de Heuvelrug, rood en groen in balans. Eén wens: zo veel mogelijk groen, zo zei de heer Thonon, ook op de plekken waar wij nog wat gaan realiseren, als ik het zo mag samenvatten. Die toezegging heb ik gedaan. Het mooiste voorbeeld daarvan zullen de eerste tekeningen zijn van wat er op de vliegbasis wordt bedacht en de groene invulling op die bouwlocatie.

Rentederving niet uit natuur, maar uit het IGP. Dat voorstel komt naar het college toe. Ik heb het vandaag getekend dat wij het op die manier gaan doen. Met veertien dagen is dat stuk dus aan de orde in het college. Die toezegging doe ik.

De PVV. Het is niet zo heel erg moeilijk. Uw standpunt is helder. U zegt dat je helemaal geen overeenkomst moet sluiten, omdat het toch al ingewikkeld en moeilijk is. Het volgende wil ik ook tegen de SGP-fractie zeggen: als we niets doen en we laten de renteteller oplopen, als we geen nieuwe afspraken maken over de risicoverdeling en wij op onze handen gaan zitten, dan verslechteren wij de financiële positie van de provincie. Wij moeten het afsprakenkader van vandaag ... Eerlijk gezegd had ik van de heer Scherer verwacht, na een heleboel verhalen over dat hij het toch allemaal een beetje te veel natuur en een slecht ecoduct vindt, dat hij het in financiële zin – want zo ken ik u – eigenlijk wel een slimme afspraak vindt. Dat heb ik nog niet gehoord.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik vlieg naar voren, omdat ik de gedeputeerde hoor zeggen dat ik gezegd zou hebben dat hij die overeenkomst niet moet sluiten. Nee, wij kunnen dat kaderstuk niet steunen, omdat er inhoudelijk gezien zaken in staan die u wilt gaan uitvoeren waarover ik heel andere afspraken zou willen maken. Dat u een overeenkomst gaat sluiten, is evident.

De heer KROL (gedeputeerde): Dat het goed is, bedoelt u?

De heer SCHERER (PVV): Dat is heel goed, maar dan wel op de inhoudelijkheid zoals wij die voorstaan.

De heer KROL (gedeputeerde): OK, ik kan het niet meer beantwoorden, want dan kom ik in tijdproblemen. Laat ik het dan zo kort mogelijk zeggen. Het geld in de natuur is voor 99% geïnvesteerd. De risicoverdeling is in 2004 unaniem door deze Staten en op deze manier vastgesteld. Daaraan is niets meer te veranderen. Het enige wat wij nu kunnen doen, is het zo veel mogelijk sturen op wat wij nog wel uitgeven, het stevig reduceren aan de kostenkant en het beter verdelen van de verantwoordelijkheid. In dat opzicht past dat ook in de lijn van uw betoog. Vandaar mijn redenering dat ik zou denken dat u daaraan nog steun zou kunnen verlenen. Ik blijf een optimistisch mens.

Bij die stevige organisatie op rood mag u ervan uitgaan dat wij in de komende tien jaar gezamenlijk heel hard ons best moeten doen om in die optimalisatieslag zo veel mogelijk het rood te realiseren en dat zo goed mogelijk te doen. We moeten goed kijken wat de markt wil. Daarop moeten wij samen sturen.

GroenLinks vroeg naar het groen in de ontwikkeling. Ik heb daarop al antwoord gegeven naar aanleiding van de vraag van D66. Wat doen we als het meevalt? Er zijn gelukkig nog meer optimisten in deze statenzaal. Het risico dat wij nu afspreken, heeft betrekking op als het niet goed gaat. Als het wel goed gaat, loopt het risico weg en dan loopt ook ons risico van € 3.300.000 naar nul. Als het nog verder meevalt – laten wij vandaag maar eens erg optimistisch doen –, dan zullen wij voor de vliegbasis een aantal investeringen die wij nu niet hebben gedaan en die wij hebben geschrapt, weer kunnen invullen. Als het daarna nog beter wordt – dat lijkt me niet al te realistisch, maar om uw beantwoording toch maar even af te maken –, zullen wij in de raamovereenkomst ook een goed weer scenario opnemen over wat te doen als de miljoenen uit de hemel vallen. Dan zal het gaan om het gemakkelijkste punt van de vergadering.

De derde opmerking over dat wij alleen moeten bouwen voor de behoefte, heb ik volgens mij ook al naar aanleiding van een vraag van de SP voldoende beantwoord.

De SP. Volgens mij heb ik in de interruptie de vragen over de woningdifferentiatie beantwoord, alsmede de vragen over de oorspronkelijke deal. De oorspronkelijke deal is vanuit provinciaal perspectief niet goed. Daarover kun je anders denken. Dat is uw goed recht. Ik respecteer dat. U hebt consequent gezegd dat het klaar is. Succes, stoppen, neem je verlies ten opzichte van wat je hebt afgesproken. Zo zijn we echter niet gestart en ik vind dat wij niet zo met publiek geld moeten omgaan.

Datzelfde geldt voor de ChristenUnie. Mijnheer De Heer, ik was onder de indruk van uw betoog. Je hebt eigenlijk al gewonnen; wat kan je nog gebeuren bij het schaken? Mag ik het zo samenvatten? Geef een offer. Dat offer geven wij in dit huis met publiek geld. Nogmaals, zoals ik ook aan de andere statenleden heb geantwoord, moeten wij proberen er het beste van te maken, zonder de kwaliteit van dit gebied aan te tasten, zonder die rood-groen balans ten nadele van het groen te laten uitvallen, met de kwaliteitsverbetering die wij altijd bedoeld hebben. Dan kunnen wij namelijk aan het einde van de rit zeggen dat er veel geschaakt is, maar dat de samenleving er veel van heeft opgestoken.

De SGP vroeg hoe lang de renteteller loopt. Daarover heb ik een heel goede afspraak gemaakt met mijn collega van Financiën. Hij zei: "Mijnheer Krol, het is heel simpel. Ik heb zo veel jaar treasury inkomsten geraamd. Die geraamde treasury inkomsten moet u compenseren. Dat doen wij via het IGP. Nadat ik het niet meer geraamd hebt, hoeft u het ook niet meer te compenseren. In principe loopt de afspraak voor de renteteller gedurende de looptijd van het programma.

Is het vanaf het begin onderdeel van de afspraken geweest? We hebben erg lang gepraat. Ik denk niet dat ze er als eerste in gezeten hebben. Het is wel zo dat als de gemeenten ook moeten bewegen in het nemen van een risicoprofiel, het logisch en ook begrijpelijk is dat ook de provincie daarin een bepaalde verantwoordelijkheid moet nemen. Het was natuurlijk voor de gemeenten vanaf het begin al duidelijk. Zij hebben een beetje de opstelling gekozen zoals mevrouw Mineur die verwoordde. Jullie zijn toch van de natuur? Jullie willen het toch zo graag? Dan is het ook mooi dat jullie het voorfinancieren. Vanuit die achterstandspositie moesten wij de onderhandelingen in. Dan is het logisch dat er ook vanuit provinciaal perspectief iets gedaan wordt. Let op: die renteteller, geraamde, geprognostiseerde rente-inkomsten op geld dat wij in de natuur hebben geïnvesteerd, maakte het programma ook onbeheersbaar in de komende jaren. Het zou almaar meer worden, terwijl wij niets doen. In de huidige markt moet je soms even wachten. We hebben voor deze actie geen geld hoeven lenen. We hadden het ook kunnen schatkistbankieren tegen 0,7% of 1% of iets in die geest. We hebben gekozen voor een optie waarbij het probleem in de komende jaren, ook voor toekomstige bestuurders, niet groter wordt.

Wat doen wij als het tekort groter wordt? Het tekort zal in de komende jaren – het wordt elk jaar doorgerekend – wel een paar keer iets hoger en iets lager zijn. In globale zin zullen we echter rond de € 10.000.000 blijven zitten, zoals wij nu hebben geprognostiseerd. Het zal een keer € 11.000.000 of € 12.000.000 zijn. Het zal een keer € 8.000.000 of € 9.000.000 zijn. Wij gaan ervan uit dat wij daarmee, met de afspraken die er nu liggen, het grootste deel van het tekort ondervangen hebben.

De VOORZITTER: Ik wil komen tot de afronding van het debat. Het schetst eerst even uw eigen belang, want vanaf nu is het zo dat de bouillon de neiging heeft langzaam maar zeker het uiterlijk te krijgen van een gebonden soep. (Hilariteit) Wie van u wenst gebruik te maken van de tweede termijn?

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Voordat ik de toorn van de collega's over mij afroep, wil ik toch maar in herinnering roepen dat wij voor de zomervakantie een agendapunt hebben ingetrokken, zodat we snel naar de barbecue konden. Misschien dat ik nog een beetje op dat krediet kan teren. Ik zie heel veel mensen nee schudden. Afijn, ik houd het kort.

In mijn eerste termijn heb ik aangegeven hoezeer wij de groene ontwikkelingen in dit project steunen. Ik wil echter ook aangeven dat wij de kostenoptimalisatie steunen. Wij kiezen niet, zoals sommige partijen, voor het standpunt dat het groen er staat en dat afbreken mooi is. GroenLinks respecteert dat wij dit avontuur met elkaar zijn begonnen vanuit kostenneutraliteit. Wij moeten daarvoor ons best doen. In dat opzicht wil ik specifiek richting de PVV aangeven dat ik in die zin echt verwacht dat u deze overeenkomst ondersteunt. Het niet ondersteunen ervan zal de kostenpost voor de belastingbetaler in Utrecht alleen maar groter maken. Als er iets is wat zo'n beetje uw enige programmapunt is, is het wel het punt van het minimaliseren van de kosten voor de belastingbetaler. Eerlijk gezegd begrijp ik er niets meer van als u dit voorstel niet steunt. Of u bedenkt tijdens het diner een amendement waarin u die afspraken die u wel zou maken amendeert en die dan mogelijk beter zouden zijn. U heeft het namelijk wel over andere afspraken, maar we hebben ze niet gehoord.

De VOORZITTER: Wenst verder nog iemand in tweede termijn het woord te voeren? Dat is niet het geval. Ik sluit daarmee de beraadslagingen over dit onderwerp af. Ik schors de vergadering. Ik wens u een smakelijke maaltijd.

Schorsing van 18.07 uur tot 19.12 uur.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Er is een tweetal interpellatieverzoeken ingediend.

Interpellatie van de fractie van de PVV inzake windmolens locatie Houten.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Toen ik de vorige keer hier stond betreffende hetzelfde onderwerp, heb ik gezegd dat geluidsoverlast een schending is van een mensenrecht. Er werd toen op gereageerd dat het om het geluid ging als van een koelkast. Dat zou ik nu willen betitelen als struisvogelpolitiek. Ik zal het nu anders zeggen: geluidsoverlast is de aantasting van een grondrecht. Dat grondrecht is dat de overheid de zorg draagt voor de bescherming en verbetering van het leefmilieu. Daarmee kan niemand het oneens zijn.

Die overheid zijn wij. Dat zijn GS. De gedeputeerde De Vries heeft dan ook het leefmilieu in Spakenburg beschermd en verbeterd. Daar was namelijk sprake van ernstige stankoverlast. Dat kunnen wij ons nog wel herinneren. Hij huurde een ingenieursbureau in dat onderzoek deed. Hij heeft lasten onder dwangsom opgelegd. Kortom, hij deed wat de overheid moet doen. En met succes.

Nu zijn er in de gemeente Houten inwoners van onze provincie wiens leefmilieu wordt verpest door de geluiden van de daar aanwezige windturbines. Inwoners van onze provincie worden met regelmaat uit hun slaap gehouden door die windturbines. Het is niet zo moeilijk om je er een voorstelling van te maken wat dat met iemand doet. Dat ik de waarheid spreek en dus niet lieg hieromtrent, kan de fractievoorzitter van het CDA bevestigen, zo gij dat begeert.

Wij vragen het college actie te ondernemen, zodat ook bij deze inwoners van onze provincie het leefmilieu wordt beschermd en verbeterd. Dat is een grondwettelijke plicht. In een motie die ik meteen indien, vragen wij om die acties. Het gaat om het verrichten van metingen en vooral ook het in contact treden met deze inwoners. Ik dien de motie nu in.

Motie M2 (PVV): windmolens Houten.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, ter zake het interpellatiedebat Windmolens Houten;

constaterende:

- *dat de door Eneco geplaatste windturbines in de gemeente Houten, die op circa 500 meter afstand staan van woningen, ernstige overlast opleveren voor een deel van de inwoners van Houten;*
- *dat tot op heden geen onafhankelijke metingen zijn verricht over een periode die representatief kan worden geacht en dat geen metingen zijn verricht die de geluidlast op de gevels van de desbetreffende woningen hebben vastgesteld;*
- *dat in verschillende landen wettelijk is bepaald dat de afstand van windturbines tot woningen minimaal 1,5 kilometer dient te zijn ter voorkoming van overlast;*
- *dat in Duitsland onlangs de H=10 norm is vastgelegd: 10x de hoogte van de windturbine is de minimumafstand tot woningen;*
- *dat het RIVM stelt dat er onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om de daadwerkelijke hinder voor omwonenden inzichtelijk te maken;*

overwegende:

- *dat het de taak van de overheid is zorg te dragen voor bescherming en verbetering van het leefmilieu;*

- dat binnen de provincie Utrecht meer locaties zijn aangewezen voor de plaatsing van windturbines in de nabijheid van het stedelijk gebied;
- dat van de volksvertegenwoordiging mag worden verlangd overlast van de burgers serieus te nemen en te voorkomen dat nog meer overlast ontstaat bij nieuwe windmolenlocaties;
- dat de provincie Utrecht geëquipeerd is om geluidmetingen te verrichten;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- geluidmetingen te verrichten bij de windturbines in Houten conform de maatstaven zoals die zijn vastgesteld in de Algemene Maatregel van Bestuur, het zogenaamde Activiteitenbesluit van oktober 2011;
- onderzoek te doen in de gemeente Houten naar de aard en omvang van de overlast en de hinder, zoals bedoeld in het evaluatierapport van het RIVM (rapport 680300007/2009);
- de geluidlast te meten op de gevels van de woningen van de inwoners die het betreft.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M2 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik lees even voor wat ik als interpellatieverzoek en vragen heb gekregen, want dat is iets anders dan wat de heer Scherer hier zojuist voordroeg. Ik heb de volgende vragen gekregen. Bent u bereid om een gedetailleerd onderzoek in te stellen naar de door de inwoners van Houten ervaren overlast, waaronder tevens begrepen de laagfrequente geluiden die zelfs op ruimere afstand van de windmolens door inwoners worden gesignaleerd, alsmede het doen van geluidmetingen, waaronder begrepen metingen op de gevels van de woningen?

Wat is het geval? Er is overlast, althans, die wordt als zodanig ervaren. In het verleden is er onderzoek verricht door Eneco zelf als eigenaar van de windturbines. Er is discussie ontstaan over de vraag in hoeverre die metingen daadwerkelijk conform de richtlijnen zouden zijn. We hebben inmiddels contact gekregen met de gemeente Houten, waarin ook een verzoek is gedaan aan ons om ambtelijke bijstand te verlenen bij het verrichten van een nader onderzoek, zoals feitelijk hier door de PVV wordt gevraagd. Dat gaan wij doen. Die toezegging heb ik gedaan aan de gemeente Houten. Wij zullen onze expertise ook ter beschikking stellen van de gemeente Houten en haar op die manier helpen om het gedetailleerde onderzoek in te stellen. Daarbij zullen ook de vragen worden beantwoord over de laagfrequente tonen en waarbij ook geadviseerd zal worden hoe om te gaan met metingen bij de gevel en dergelijke. Dus eigenlijk gaat het dan om de zaken zoals hier in de vraag door de PVV worden gesteld en die ter hand worden genomen. Daarmee kom ik tegemoet aan de vraag van de PVV om dat onderzoek op die manier te ondersteunen en daarmee met de inwoners te kijken hoe de resultaten daarvan kunnen helpen om de geluidsoverlast te kunnen bestrijden, zo die vastgesteld kan worden, binnen de normen die daarvoor gelden.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het is buitengewoon positief om dat te horen van de gedeputeerde. Ik begrijp dus dat hij mijn motie overneemt. Wel wil ik nog even memoreren dat het onderzoek, dat ondersteund wordt door de provincie, beslist via de inwoners loopt, zodat de inwoners daarbij betrokken worden. 30% van de direct omwonenden heeft namelijk minstens een keer per week zo veel last dat men wakker ligt. Daar is onderzoek naar gedaan. Ik zag dat daarover morgen in de pers een enquête wordt gepubliceerd.

Ik wil toch vermelden dat wij ons ook zorgen maken dat de wethouder in Houten, een partijgenoot van onze gedeputeerde, tot nu toe erg afhoudend is geweest. Al meer dan een week is er bijvoorbeeld een sensor kapot op de slagschaduwmeting. Bij het installeren van die windturbines is afgesproken dat er in dat opzicht nul hinder zou zijn. Als er dan geklaagd wordt bij de wethouder, stuiten de mensen op een houding van dat hij niets doet. Hij faalt daarbij dus in zijn plicht om het leefmilieu te beschermen

en te verbeteren. Ik wil niet onvermeld laten dat deze wethouder ook lange tijd werkzaam is geweest bij Eneco en daar betrokkenheid mee heeft.

Ik ga ervan uit dat de gedeputeerde onze motie overneemt. Daar ben ik heel blij mee.

De VOORZITTER: Na de toezeggingen van de gedeputeerde, zou ik zeggen dat u uw motie kunt intrekken. Er is toegezegd waarvoor u gekomen bent.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Nee, ik wil hem graag in stemming brengen.

De VOORZITTER: Dat kan. U kunt ervoor kiezen dat de motie afgestemd wordt, terwijl u de toezegging al binnen hebt. Normaal gesproken probeer je met een motie de gedeputeerde op andere gedachten te brengen.

De heer SCHERER (PVV): Dat begrijp ik volledig.

De VOORZITTER: Dat is in dit geval niet nodig, want hij heeft die gedachten al

De heer SCHERER (PVV): Dan is er ook bij afstemming van de motie niets aan de hand.

De VOORZITTER: Akkoord. Dat is prima. Dan gaan wij straks stemmen.

De heer VAN WIKELAAR (SGP: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een vraag voor de heer Scherer. Mijn laatste informatie uit de gemeente Houten is, dat die opdracht inmiddels al is verstrekt aan een partij die geen Eneco heet. Het gaat om een onafhankelijke partij. Die meting moet gaan voldoen aan de RIVM-richtlijnen en zal daaraan getoetst worden. Dat betekent naar mijn idee dat datgene waar u om vraagt op dit moment al verstrekt is in een opdracht van de gemeente Houten. U vraagt in de motie om die opdracht als provincie uit te voeren. Betekent dit dat u eigenlijk vraagt om het uitgeven van dubbel geld?

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Natuurlijk vraag ik dat niet. Ik vraag gewoon om de problemen van deze mensen in Houten op te lossen en ze serieus te nemen. Of het nu linksom of rechtsom gebeurt, is niet zo van belang. Het is van belang dat het leefmilieu van die mensen wordt verbeterd. Dat staat namelijk onder dwang. Dat wordt bedreigd. Om nu te gaan cijferen en te vragen waar het geld vandaan moet komen, vind ik echt ondergeschikt. Ik ben alleen bang dat als de opdracht aan een instelling wordt gegeven – u heeft blijkbaar meer informatie uit Houten dan ik op dit moment heb –, men voorbijgaat aan het leggen van contact met de inwoners. Dat vind ik wel heel belangrijk, namelijk dat je die inwoners hoort en dat je met de inwoners praat.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer Scherer, bent u tevreden als de gedeputeerde aangeeft dat het gesprek met de inwoners zeker zal plaatsvinden? Zegt u dan dat het OK is en dat er dan echt geen eigen onderzoek meer hoeft te worden gestart?

De heer SCHERER (PVV): Hij start dat onderzoek dus. Dat is fantastisch.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): U zegt dat u het er niet mee eens bent en dat u het onderzoek ook nog separaat door de provincie wilt laten uitvoeren. Daardoor houdt u de motie in stand, terwijl de motie al uitgevoerd wordt in opdracht van de gemeente Houten en in samenwerking met de provincie. Dan zeg ik dat uw zorgpunt blijkbaar is of er wel een op een wordt gecommuniceerd met de inwoners. Als de gedeputeerde aangeeft dat ook dat zal plaatsvinden, bent u dan tevreden?

De heer SCHERER (PVV): In mijn motie vraag ik iets meer. Ik weet niet of u hem al gelezen hebt. Ik denk dat de motie straks wordt rondgedeeld. Dan kunt u die vraag misschien nog herhalen.

De heer FASTL (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Een ander puntje. Het viel mij op dat u een opmerking maakt over het vorige beroep van de huidige wethouder. Ik weet niet precies wat daarmee wordt bedoeld. Kan de heer Scherer dat toelichten?

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dat is een veronderstelling dat daar een weerlegbaar vermoeden uit voort zou kunnen komen. Ik suggereer daar niets mee, maar het is wel een opmerkelijk feit dat deze wethouder bij Eneco heeft gewerkt en tot nu toe niet uitblonk in het verdedigen van het leefmilieu van de inwoners die last hebben van de windturbines van Eneco.

De heer FASTL (GroenLinks): Mag ik daarbij de opmerking maken dat ik in elk geval de mogelijke insinuaties, ook al zegt u dat dit niet zo is, niet chique vind en dat die ook niet echt bijdragen aan de vragen die u heeft gesteld. Ik ben erg blij dat de vraag is gesteld om recht te doen aan de leefkwaliteit van de mensen in Houten. Ik ben ook blij met de beantwoording door de gedeputeerde, maar deze opmerking vinden wij niet zo chique.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de motie er even bij gepakt. Het is altijd handig om door te lezen wat de PVV precies wil met de motie. Ik heb ook gehoord wat de gedeputeerde De Vries zojuist zei. Naar aanleiding daarvan heb ik een aantal vragen voor de PVV. Hier staat in de overwegingen, in de laatste zin, dat de provincie Utrecht geëquipeerd is om geluidmetingen te verrichten. Op basis waarvan geeft u dat aan?

De heer SCHERER (PVV): Op basis van de informatie die ik heb gekregen van onze geachte ambtenaar, de heer Buijs.

De heer EL YASSINI (VVD): Ik heb zelf ook even wat informatie opgezocht. Hoe vindt u het activiteitenbesluit inrichting milieubeheer?

De heer SCHERER (PVV): Als u hetzelfde activiteitenbesluit bedoelt dat ik in mijn motie heb verwerkt – dat is namelijk een algemene maatregel van bestuur –, dan is dat een activiteitenbesluit van oktober 2011. Bedoelt u hetzelfde?

De heer EL YASSINI (VVD): Nee, dit gaat specifiek over het activiteitenbesluit betreffende de inrichting Milieubeheer en dan met name over bijlage 4, waarin wordt gesproken over wat de regels en voorschriften zijn voor het meten van geluidsnormen of geluidsbelasting betreffende windturbines. U geeft aan dat de provincie Utrecht geëquipeerd is om geluidmetingen te verrichten. Als u letterlijk de wet en het activiteitenbesluit dat daarbij hoort, bekijkt, ziet u dat die metingen alleen gedaan kunnen en mogen worden door het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Houten. Kunt u mij dan nogmaals uitleggen waarom er op dit moment staat dat de provincie Utrecht geëquipeerd is om geluidmetingen te verrichten?

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! De heer El Yassini gaat voorbij aan de grondwettelijke omschrijving die ik hem heb voorgehouden. De overheid is verplicht en heeft zorg te dragen voor het leefmilieu, voor het verbeteren en het beschermen ervan. Dan kunt u wel met uw activiteitenbesluit zeggen dat de provincie lekker schone handen heeft en niets hoeft te doen en dat het bij de gemeente ligt. Ik ben dat totaal niet met u eens, want de gemeente heeft tot nu toe gefaald. Deze mensen hebben al maandenlang last van bedreiging en verpesting van hun leefmilieu. U kunt uw kop in het zand steken, dat moet u geheel zelf weten, en met activiteitenbesluiten wapperen, maar het feit blijft zoals het is. Daarom sta ik hier en daarom leg ik die motie hier neer.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Even een vraag van orde. Ik begrijp dat hierna de gelegenheid wordt gegeven aan de fracties om een reactie te geven.

De VOORZITTER: Jazeker, zo hoort dat.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Als het mag, wil ik nog even een reactie geven op de woorden van de heer Scherer. De heer Scherer geeft aan dat de overheid iets moet doen en dat de provincie niet zomaar De overheid bestaat namelijk uit meerdere lagen. Dat zou u eigenlijk wel moeten weten, want wij zijn onderdeel van het middenbestuur. Daarbij zeg ik dus niet dat de overheid niets moet doen. Ik geef een belangrijk punt aan en u geeft het zelf al aan bij het begin van uw betoog. In Bunschoten-Spakenburg is de gedeputeerde flink aan de slag geweest om daar de boel op orde te brengen. Wij weten allen echter die de portefeuille over deze geuroverlast hebben, dat er een meting is gedaan niet volgens de voorschriften. Wat is er toen gebeurd? Toen heeft de rechter duidelijk gezegd: "Wacht eens even, jullie meten niet volgens de voorschriften."

Terug naar deze situatie. U wilt graag een meting laten doen. Als u dat zo doet, maakt u de inwoners van Houten blij met een dode mus. We kunnen beter op dit moment in samenwerking met de gemeente op ambtelijk niveau ervoor zorgen dat wij kennis bijdragen vanuit de provincie, dat het bevoegd gezag, de gemeente Houten, de meting uitvoert en kijkt wat de normoverschrijding is. Op basis daarvan kunnen wij dan de volgende stappen ingaan, zodat wij ervoor zorgen dat wij voor de inwoners van Houten met oplossingen komen in plaats van met symboolpolitiek.

De heer SCHERER (PVV): Dan betreft u de inwoners van Houten er niet bij. U noemt het niet.

De heer EL YASSINI (VVD): Dat heb ik niet gezegd. Dat zijn uw woorden. Ik ben namelijk nog niet klaar. Mijn volgende punt voor dit interpellatiedebat is dat ik via deze weg ook aan gedeputeerde De Vries wil vragen om zelf, persoonlijk, naar de inwoners te gaan en een uitleg te geven binnen welke kaders de provincie en Gedeputeerde Staten kunnen werken en hoe wij op ambtelijk niveau kennis kunnen bijdragen om ervoor te zorgen dat de gemeente de metingen goed en op een correcte manier kan uitvoeren. Volgens mij hebben wij daarvoor uw motie niet nodig. Dat is zonde van het papier en zonde van de tijd.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het zal u niet verbazen dat ik het helemaal niet eens ben met de heer El Yassini. Als wij van onze zijde als PVV ons niet druk maken om dit probleem, dan had ik de VVD hier niet vooraan de katheders zien staan.

De heer EL YASSINI (VVD): Dan zou u moeten meedoen met de gemeenteraadsverkiezingen van de gemeente Houten. Dat zie ik u ook niet doen. Als het gaat om verantwoordelijkheid, zeg ik tegen de PVV dat het vandaag de dag was om die te leveren. Helaas, het is te laat. Dan zullen jullie moeten meedoen met de gemeenteraadsverkiezingen als het echt zo belangrijk is. Nu probeert u via de provincie op de stoel te gaan zitten van de gemeente. Als het Rijk dat bij ons doet, staat de PVV ook op de achterste poten, maar als het gaat om de gemeenten, dan doen wij het maar al te graag. Laten wij nu het bevoegd gezag het bevoegd gezag laten zijn en daar waar nodig ondersteuning bieden. Respecteer de wet nu eens.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Eén constatering: de heer Scherer heeft het er nu continu over dat de provincie in gesprek moet met de inwoners, maar dat staat niet in de motie. U draagt dit niet op. Dat begrijp ik dan niet helemaal.

Ik heb ook een vraag. Wat wilt u met de resultaten van het onderzoek gaan doen? Als die voldoen aan de eisen, zegt u dan dat het blijkbaar inderdaad allemaal goed is gedaan door Eneco? Bent u dan tevreden?

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dat is een buitengewoon slimme vraag van de heer Hoefnagels. Op dit moment hebben we te maken met overlast voor inwoners. Dat zult u niet ontkennen. Als blijkt dat die overlast blijkbaar is gebaseerd op inbeelding of psychologische overlast, als deze machines aan alle eisen voldoen, dan hebben wij voor deze inwoners het uiterste gedaan. Dan kunnen wij niet verder. Ik denk echter dat wat u zegt niet bestaat. Daarmee ontkent u namelijk in principe dat deze inwoners klagen. Ik vind uw suggestie ongelooflijk raar. U heeft volgens mij nog nooit met deze inwoners gesproken. Denkt u werkelijk dat zij overdrijven? Denkt u dat het niet waar is

dat zij niet wakker liggen? Denkt u nog steeds dat het het geluid van een koelkast betreft? Ik snap uw houding niet.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Er wordt mij een aantal vragen gesteld en er worden insinuaties gedaan. U heeft mij helemaal niet horen zeggen dat ik hen niet geloof. De vorige keer heb ik ook de opmerking gemaakt dat het zo is dat er allerlei installaties zijn die geluid maken. Installaties, wegen, alles maakt geluid. Hetzelfde RIVM waarnaar u verwijst heeft onderzoek gedaan naar geluidsoverlast van wegen. In Nederland hebben tussen de 500.000 en 1.000.000 mensen ernstig last van geluid. De helft daarvan wordt ernstig gestoord in de slaap. Datzelfde gebeurt uiteraard ook in Houten. Ook als je aan alle eisen voldoet of daar nog tien decibel onder zit, dan nog zijn er mensen die daardoor ernstig gestoord worden. Wat dat betreft ben ik het eens met wat de heer El Yassini heeft gezegd. Op het moment dat je niet zegt wat je met de uitkomsten gaat doen, ben je bezig met symboolpolitiek.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil best zeggen wat ik met de uitkomsten van het onderzoek wil doen, maar dan wil ik eerst die uitkomsten van het onderzoek zien. De insteek is om de overlast van deze mensen te doen beëindigen. Het lijkt erop dat dit alleen mogelijk is door deze windmolens dan bepaalde uren, bijvoorbeeld twaalf uur per dag, in elk geval in de nacht, uit te zetten.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag over de meting. De heer Scherer zegt dat het gaat om een RIVM-meting. Zojuist heeft de gedeputeerde aangegeven dat de gemeente Houten samen met de provincie de metingen zal gaan doen. Zit er naar uw mening verschil tussen de metingen? Ik hoor u namelijk niet zeggen dat het om een andere meting gaat.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! U weet het: meten is weten. Je kunt op heel veel manieren meten. Er zijn metingen gedaan in Houten. Die zijn echter niet gedaan in overleg met de inwoners. Er is bijvoorbeeld niet aan de gevels van de huizen gemeten, waar mensen wonen die zo'n overlast hebben. Je kunt dus op verschillende manieren meten. Daarom vinden wij het van belang dat de inwoners erbij betrokken worden en dat zij inspraak hebben in de manier waarop er gemeten gaat worden. Ik weet niet of u het RIVM-rapport kent. Ik heb het bij me. Ik wil het best aan u lenen. Dat rapport geeft uitgebreid aan hoe je dit soort metingen moet uitvoeren. Het geeft overigens ook aan – als het mag even via u richting de heer Hoefnagels – dat de overlast van geluid vooral de irritatie van het lawaai betreft. Het zit hem in de irritatie. Die irritatie veroorzaakt gezondheidsklachten. Het RIVM is toch een gerespecteerd instituut, neem ik aan.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat mij om de meting die uitgevoerd wordt door de gemeente. Die gaat volgens bepaalde richtlijnen die Europees of landelijk gelden. Met die meting wordt er gemeten. Wilt u een andere meting? Wat is dan de meerwaarde? Ik hoorde net een collega zeggen: wilt u in de slaapkamers van de inwoners gaan meten? Zijn er concrete aanwijzingen dat men wil dat er zo en zo een meting wordt gedaan?

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik werd verrast door de mededeling van de gedeputeerde. Ik denk dat het verstandig is dat ik nu eerst gelegenheid laat aan de overige partijen om te reageren en dat ik daarna nog even met mijn fractie overleg wil hebben over het handhaven van de motie.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De heer Scherer haalde het net al aan. Ik ga niet hetzelfde verhaal houden als de heer Scherer. Ik kies daarvoor mijn eigen toon en mijn eigen woorden. Met één ding ben ik het echter wel eens en dat is dat als de mensen die aangeven bij volksvertegenwoordigers, die wij allen zijn, zich ergens niet serieus genomen voelen en dat zij overlast ervaren, daarop een serieuze reactie zouden moeten willen hebben. Dat is het eerste punt.

Even de geschiedenis van de windmolens in Houten. We kunnen hier volgens mij zeggen dat het hierbij gaat om verstoorde verhoudingen. Eerst zouden er windmolens komen. Toen zouden ze er toch weer niet komen. Er heeft nota bene ook nog een uitspraak van de rechter aan ten grondslag gelegen.

Daarna kwam er een nieuwe wet, de Crisis- en herstelwet. Toen kwamen toch de windmolens er weer. De mensen – ik noem hen maar even de klagers – hebben in de tussentijd, toen zij dachten dat er geen windmolens zouden komen, hun huis gekocht. Dan kun je zeggen dat je het dan vanzelf krijgt. Ik denk dat als je er rustig vanaf een afstandje naar kijkt, ziet dat er veel wantrouwen is gegroeid. Er is veel wantrouwen gegroeid in de richting van het Rijk, want hoe halen ze het toch in hun hoofd om ineens andere wetgeving te hanteren, zodat ze die dingen toch naast hun deur hadden staan? Aan de andere kant is er de uitvoerende organisatie, namelijk de gemeente, die meewerkt aan het realiseren van deze windmolens.

Wij hebben hier in de provincie ook een behoorlijke ambitie voor het realiseren van windmolens. Mede om die reden denk ik dat het goed is om bij dit soort processen, die bij mensen vandaan komen die aangeven dat zij deze ervaring hebben, een luisterend oor te bieden. Wij hoeven niet mee te praten. Wij hoeven geen dingen te bieden die wij als provinciale overheid niet te bieden hebben, simpelweg omdat het er niet is. Wij zijn het echter werkelijk verplicht om op zijn minst eens te luisteren wat deze mensen te zeggen hebben. Iedereen die zegt dat het anders is, heeft het echt mis. Het lastige is dat datgene waarmee het traject in de gemeente nu bezig is al zo veel wantrouwen heeft, dat het heel erg moeilijk wordt om dit traject nog goed te volbrengen. Welke meting er ook gedaan wordt, deze mensen voelen zich niet serieus genomen en zullen dus ook net zo lang blijven klagen zolang dit geen goed gevoel geeft en het een en ander niet goed is afgehecht en mensen recht gedaan is.

De CDA-fractie vraagt niet om dingen die niet kunnen. Ik ben ontzettend blij met de toezegging van gedeputeerde De Vries dat hij zijn inzet daarop in elk geval wil plegen. Voordat er echter inzet gepleegd wordt, zou ik willen vragen – en dat mag niemand ook maar iets kosten – om je oren eens open te zetten als je met mensen praat. Praat niet alleen, maar luister ook naar wat mensen te vertellen hebben. Ik denk namelijk dat als je daarover goed samen spreekt, wellicht een aantal voor de hand liggende oplossingen vrij dichtbij zal zijn. Het hoeft niet direct de oplossing te zijn om de machines maar uit te zetten. Misschien zijn er wel heel andere creatieve oplossingen. Maak in elk geval dit proces goed af; daarvan hebben wij op de lange duur volgens mij nog heel veel plezier. Doe dat in elk geval alsjeblieft voor de ambitie die wij hier in deze provincie nog hebben, want we hebben nog heel wat wegen te gaan.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Zegt mevrouw Doornenbal nu dat GS, de gedeputeerde, in gesprek gaat met de buurtbewoners, dat er meer vertrouwen is in de provincie dan in de gemeente?

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben daar nog geen vuile handen gemaakt. Dat is misschien wel de gemakkelijkste weg, maar het Rijk kwam met de Crisis- en herstelwet, de gemeente is op dit moment de uitvoerende organisatie voor de windenergie in Houten. Die dingen staan er al en er is nu een aantal metingen. Er is wantrouwen. Op dit moment denk ik dat het voor de provincie nog niet te laat is om daar in elk geval met een open oor en een open mind naar te luisteren. Ik denk dat wij er best kans toe maken als wij het proces zo ingaan. We kunnen ervan leren. Misschien komen de windmolens alsnog in Lage Weide of Rijnenburg of Vianen. Dit komt terug, dus leer ervan. Dat is de boodschap.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Eerst moet mij van het hart dat een aantal uitspraken van de heer Scherer mij bijzonder getroffen heeft. Ik wijs op zijn betoog over de grondrechten, dat het een grondrecht is dat mensen geen last hebben van geluidsoverlast. Ik constateer ook dat in de eerste overweging staat dat het de taak van de overheid is zorg te dragen voor bescherming en verbetering van het leefmilieu. Ik moet eerlijk zeggen dat ik stiekem even onder dat fraaie blauwe krijtpak heb gekeken of ik niet een klein geitenhaartje zag opdoemen. Ik ben namelijk ook in het bijzonder geïnteresseerd in de politieke consequenties die hieruit voortvloeien, met name als wij gaan praten over verbreding van de A27, de westelijke ontsluiting in Amersfoort, de nieuwe verkeersprojecten, enzovoort, om te zien wat deze buitengewoon hartstochtelijk beleden intentie ook daarvoor zou betekenen.

Als wij naar Houten kijken, stel ik vast dat er een aantal zakelijke vragen wordt gesteld in de motie. Ik hoor de gedeputeerde ook zeggen dat wij dit doen en dat wij hierin met de gemeente Houten samenwerken. Wij wilden bereiken dat er gemeten wordt, dat er goed onderzoek plaatsvindt en dat er op basis daarvan conclusies kunnen worden getrokken. Nu die toezegging door het college is gedaan, wil ik graag van de PVV-fractie vernemen wat het materiële verschil is tussen wat zij vraagt in de motie, namelijk dat de geluidsmetingen verricht worden conform de maatstaven in een algemene maatregel van bestuur, het zogenaamde activiteitenbesluit van oktober 2011 aan de ene kant en aan de andere kant onderzoek te doen in de gemeente Houten naar aard en omvang van de overlast, zoals bedoeld in het informatierapport van het RIVM met een lang nummer. Ik zou graag aan de heer Scherer willen vragen – ik heb zojuist al een beetje uit zijn opmerkingen begrepen dat de fractie van de PVV in beraad gaat – of hij hier glashelder kan aangeven wat het materiële verschil is tussen deze vragen en datgene wat door gedeputeerde De Vries in combinatie met de gemeente Houten wordt gedaan. Ons stemgedrag zal onder meer van dat antwoord afhangen.

De heer DE HEER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De ChristenUnie zal zich beperken tot de hoofdzaak van deze interpellatie. Ik waardeer het dat de PVV heeft gepleit voor een onafhankelijke meting van de geluidsoverlast. Ik reken erop dat de PVV zich voortaan zal blijven inzetten voor het bestrijden van aantasting van het leefmilieu, om welk soort overlast of vervuiling het dan ook gaat. De term grondrecht is nu eenmaal een zwaar woord, waaraan niet alleen windmolens vastzitten. Ik waardeer de adequate reactie van het college. Ik neem aan dat de provincie samen met de gemeente kan zorgen voor prima metingen. De ChristenUnie is niet van plan om de motie te steunen. Vanwege de toezegging van het college is de motie overbodig. Ik hoop dat de PVV de motie alsnog intrekt. De verleiding is heel groot om nu breed in te gaan op alles wat andere fracties zojuist ook hebben geroepen. Er is nu geen spreektijdbeperking, dus ik heb nu de kans, maar ik zal daaraan niet toegeven.

De VOORZITTER: Het lijkt mij verstandig dat nu eerst de gedeputeerde reageert en dat daarna de eindafweging van de heer Scherer aan de orde komt.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Soms is het heel prettig om even relaxed achterover te leunen als er een interpellatiedebat wordt gevoerd door de Staten zelf. Ik kan er nog van zeggen dat wij feitelijk de afspraak hebben gemaakt met Houten om conform de normen die daarvoor gelden de geluidsmetingen uit te voeren en het op die manier te doen. We hebben ook met Houten afgesproken dat er nog een nadere informatieavond zal komen voor de inwoners om er met hen over te spreken hoe wij het gaan doen en hoe het er gaat uitzien. Ik denk dat de provincie Utrecht actief betrokken is bij de gemeente Houten om dit traject in te gaan en dat er op die manier voor wordt gezorgd dat wij inzicht krijgen waar het probleem vandaan komt. Als wij die meting hebben gedaan, kunnen wij vaststellen of het om de windmolens gaat of dat het daar niet om gaat of wat het dan anders is. In elk geval kunnen wij uitvogelen hoe het precies in elkaar zit.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zojuist van mevrouw Doornenbal gehoord dat er bij de inwoners toch wel meer vertrouwen is in de provincie dan in de gemeente. Gaat de gedeputeerde zelf rechtstreeks contact opnemen met de inwoners? Daar gaat het namelijk om: er is weinig vertrouwen in de gemeente.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Dat klopt, maar wij moeten ons wel realiseren dat de gemeente het bevoegd gezag is. De gemeente is het eerste aanspreekpunt in deze kwestie, ook voor de gemeenten. Wij doen samen met hen het onderzoek om daarmee te schragen en daarmee aan te geven dat wij in gezamenlijkheid dat onderzoek willen doen en daarmee ook het college kunnen ondersteunen. De wethouder werd al aangehaald. Mocht er behoefte aan zijn, dan wil ik overwegen om er persoonlijk bij betrokken te raken, maar dan wil ik dat wel op uitdrukkelijk verzoek doen, ook vanuit de gemeente zelf. Ik wil namelijk niet de situatie krijgen waarbij ik voor een wethouder vooruit ga lopen als hij er zelf ook actie op onderneemt. Dat moet helder zijn, want anders gaan wij elkaar voor de voeten lopen en in de wielen rijden.

De heer EL YASSINI (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Vanuit de VVD-fractie wil ik aan gedeputeerde De Vries vragen om persoonlijk aanwezig te zijn, ook om te laten zien, als een symbool naar de inwoners toe, dat zij serieus worden genomen. Mevrouw Doornenbal zei het net ook al: er heeft het een en ander plaatsgevonden met de gemeente. Wij als provincie maken daar min of meer een frisse start. U kunt laten zien dat wij vanuit de ambtelijke organisatie de gemeente steunen met expertise en kennis waar dat nodig is. Op bestuurlijk niveau hebben wij maar zeer beperkte mogelijkheden. Het bevoegd gezag is de gemeente. Wij zullen vanuit de ambtelijke organisatie de ondersteuning bieden die nodig is. Als mensen dat persoonlijk van de gedeputeerde horen, heeft dat direct een effect en betekent het dat wij voor de toekomst die vertrouwensbreuk helpen verbeteren.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Dat doe ik dus alleen, zoals ik heb gezegd, op uitdrukkelijk verzoek van de wethouder. Ik vind dat ik daar niet in zijn plaats moet gaan staan. Het is zijn eerste verantwoordelijkheid. Als dat verzoek er is, wil ik het overwegen en zal ik het ook in het college delen en er actie op ondernemen.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in mijn vorige termijn al gevraagd om even te mogen overleggen met mijn fractie. Of dat aansluitend is of na de volgende interpellatie, laat ik aan u over.

Reagerend op de heer Meijer: dank voor uw waarderende woorden. De mooie zorg die ik uitsprak, die de overheid heeft, is niet uit mijn koker tevoorschijn gekomen. Dat gaat om artikel 21 van de Grondwet.

Dan in de richting van de gedeputeerde: ik waardeer het zeer dat u zich hiervoor nu toch gaat inzetten. U zegt dat het initiatief bij de wethouder moet liggen. Ik dacht dat wij vandaag agendapunt 9 hadden besproken, dat te maken heeft met het interbestuurlijk toezicht. Ik denk dat daar toch mogelijkheden zijn, waarbij u toch wat verdergaat dan dat uw collega u uitnodigt om u erbij te betrekken. Die taak mag u volgens mij best op u nemen.

De VOORZITTER: Dit was niet het antwoord dat ik verwachtte. Dit was een derde termijn.

Mevrouw DOORNENBAL (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Allereerst denk ik dat wij ons allemaal ontzettend aangesproken moeten voelen dat wij er aan onze oren bij getrokken zullen worden door de inwoners. Op het moment dat de inwoners het wantrouwen houden, weten de inwoners in elk geval dat zij hun ei bij ons kwijt kunnen en dat wij ons ook vrij zullen voelen in de richting van het college. Op het moment dat wij merken dat het heel erg stinkt, dan betekent dat niet dat wij alleen maar onze oren die kant op moeten laten hangen, maar wij zullen het in elk geval heel erg serieus nemen dat dit wel echt goed en serieus wordt opgepakt. Ik dank gedeputeerde De Vries en wens hem heel veel succes om het stukje vertrouwen weer op te pakken.

De VOORZITTER: Na de volgende interpellatie schors ik vijf minuten om de stemmingslijst klaar te maken. Dan kan de PVV op dat moment fractieoverleg hebben. Wij horen dan in de stemverklaringen hoe het ervoor staat.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik vind het wel belangrijk dat wij de reactie van de PVV horen, voordat wij onze keuze kunnen bepalen. Dus dat er tussen datgene wat de PVV ons meedeelt en het moment dat wij onze stem bepalen, er voldoende tijd is.

De VOORZITTER: Ik zal er rekening mee houden.

Interpellatie van de fractie van de PVV inzake Buitenlandbeleid Vitens.

De VOORZITTER: Deze interpellatie over het onderwerp Vitens is aangevraagd door de PVV. Ik geef graag het woord aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Er wordt ons wel eens verweten dat wij een 'one issue' partij zijn. 'One issue' blijkt soms islam te zijn, 'one issue' blijkt soms de EU te zijn. Nu bleek het vandaag echter over de belastingen te gaan. Zo zie je maar.

Vitens houdt ons in deze collegeperiode nogal bezig. Eerst was daar de directeur die ruim boven de Balkenende-norm zat en later ging men als monopolist en semi-staatsbedrijf een voetbalclub sponsoren. Nu gaat Vitens ook in de politiek. Vitens was een samenwerkingsverband aangegaan met het Israëlische waterbedrijf Mekorot. Doelstelling van de samenwerking was om gezamenlijk voordelen te behalen bij 'smart grids', waarmee efficiencyvoordelen zouden kunnen worden behaald en waarmee dus uiteindelijk de Nederlandse watergebruiker goedkoper uit zou kunnen zijn. Wij zijn niet zo enthousiast over al die buitenlandse activiteiten van Vitens, maar als de Nederlandse watergebruiker er ook voordeel bij kan hebben, dan is er iets voor te zeggen. Echter, nog voordat goed en wel de samenwerking was opgetuigd, hield Vitens er alweer mee op. Uit verklaringen van Vitens blijkt dat men zich heeft laten beïnvloeden door een rapport van de Verenigde Naties, om vervolgens tot de conclusie te komen dat men politiek neutraal wil blijven. Datzelfde rapport was echter voor de regering Obama – toch niet de grootste supporter van de Israëlische regering – reden om de VN te veroordelen voor haar bevooroordeelde houding en haar obsessieve focus op Israël. De Verenigde Staten hebben de bespreking van het rapport geboycot. De opdracht voor het rapport werd gegeven door de mensenrechtenraad van die Verenigde Naties. Saudi-Arabië is lid van die mensenrechtenraad van de Verenigde Naties. Saudi-Arabië heeft nooit de universele verklaring voor de rechten van de mens ondertekend. Een land waar het onder andere strafbaar is een bijbel in je bezit te hebben, waar een vrouwelijk getuigenis in een rechtbank slechts half zo zwaar weegt als die van een man. Daarnaast was de opdracht voor het rapport zo geformuleerd dat er wel een veroordeling uit moest komen. Uit niets blijkt dat Vitens daarvan kennis heeft genomen, terwijl minister Ploumen van activisme en boycotzaken Vitens daarop heeft gewezen. In die mensenrechtenraad zitten Saudi-Arabië, Libië, Qatar, Cuba, Nigeria, China en Rusland.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik een ordevraag stellen? We hebben de hele wereldorde al voorbij horen komen, maar volgens mij praten wij nu over Provinciale Staten van Utrecht.

De VOORZITTER: Wij checken of dit in Utrecht ligt.

Mevrouw VLAM (VVD): Wij wel, maar dit betoog liep alle kanten op. Ik weet niet of dit het juiste platform hiervoor is. Wellicht kunnen onze collega's in de Tweede Kamer hieraan nog wat handvatten geven. Ik vind het best om af en toe het verhaal van de heer Dercksen aan te horen, maar dit liep werkelijk alle kanten op.

De VOORZITTER: De heer Dercksen gaat nu naar de Utrechtse dimensie ervan.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik ga gewoon verder met mijn verhaal, want ik leg u uit waarom Vitens tot zijn besluit is gekomen. Misschien wilt u het niet horen, zoals u wel meer dingen niet wilt horen. Als u mij het woord wilt ontnemen ... dat gaat de voorzitter niet doen, zo hoor ik in mijn rechteroor.

Ik noemde een aantal landen – misschien moet ik ze herhalen, speciaal voor mevrouw Vlam – die in de mensenrechtenraad zitten. Dat zijn landen waar het woord mensenrechten nog moet worden uitgevonden. Israël is al vaker veroordeeld dan alle andere landen bij elkaar. Sudan pleegde genocide in Darfur. Het kabinet beloofde dat land met € 150.000.000 gratis geld. Sudan werd echter niet veroordeeld. De luid bejubelde Arabische Lente is uitgedraaid op een islamitische horrorwinter. De VN negeert het voor een groot deel. De veiligheidsmuur in Israël, ter beveiliging van haar eigen burgers, die moest worden gebouwd, werd door de VN veroordeeld. De muur die Egypte echter bij Gaza bouwt, wordt niet veroordeeld. De muur die Marokko bouwt bij de westelijke Sahara, wordt niet veroordeeld. Iran was de voorzitter bij de VN van de conferentie voor ontwapening. Iran. Kortom, je

hoeft je niet al te lang te verdiepen in de materie om vast te stellen dat de Verenigde Naties gekaapt worden door met name de islamitische wereld.

Dan Mekorot zelf. Terwijl het NOS-journaal de woordvoerster van Hamas de ruimte laat om Israël te schofferen toen er overstromingen waren in de Gazastrook, leverde Mekorot pompen aan de Gazastrook. Van de NOS mocht u het niet weten. Nog wat feiten: Mekorot levert meer water aan de Palestijnen ...

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het wel eens met mijn collega van de VVD dat dit misschien wat ver gaat. Nu wij het echter toch over het Midden-Oosten en alle Arabische gebieden hebben, is mijn vraag of de heer Dercksen ook de nieuwe grondwet van Tunesië heeft gelezen en de vooruitgang die er is. Dit is een uitermate serieuze vraag. U beroept zich op heel veel kennis over deze landen, dus ik stel deze vraag graag.

De heer DERCKSEN (PVV): Daar is een stap voorwaarts gemaakt, als ik de berichten mag geloven.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Waar ziet u die stap voorwaarts dan in?

De heer DERCKSEN (PVV): Nu heb ik het over Vitens. Vitens levert niet in Tunesië. Ik leg u uit hoe de Verenigde Naties tot dit soort besluiten zijn gekomen.

De VOORZITTER: Wilt u uw verhaal nu echt toespitsen op het onderwerp waarover u wilt spreken?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het over Mekorot. Mekorot is onderwerp van de discussie. Ik heb nog wat feiten over Mekorot. Zij levert meer water aan de Palestijnen dan waartoe zij verplicht is volgens de akkoorden van Oslo. De bronnen die gebruikt worden bij de nederzettingen zijn geautoriseerd door de Joint Water Committee. Daarin zitten Palestijnen en Israëliërs. Zij bepalen de prijs van het water. Die prijs ligt in de regel lager dan in de meeste Israëliëse gemeenten.

Ik zou hier niet alleen de Staten, maar ook Vitens, willen oproepen om zich niet om de tuin te laten leiden door de Verenigde Naties. Mekorot laat zich nooit politiek uit en dat zou ook Vitens zo moeten doen. Mekorot levert water aan Israël en Palestijn. Het zou mooi zijn als Vitens zich ook zou beperken tot het leveren van water. Vitens heeft echter aangegeven politiek neutraal te zijn en dat kan niet als je de medewerking met Israël staakt en verdergaat met Hamas en Fatah, want dat doet het nog steeds. Daartegen past een krachtig protest. Wij vragen GS dan ook om krachtig te protesteren bij de directie van Vitens en zo nodig een aandeelhoudersvergadering daartoe bijeen te roepen. Daartoe dienen wij een motie in. Dat doen wij gezamenlijk met de collega's van de SGP en de ChristenUnie.

Motie M3 (PVV, SGP, ChristenUnie): Vitens.

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 3 februari 2014, ter bespreking in een interpellatiedebat van het beleid van Vitens;

constaterende:

- *dat de provincie Utrecht aandeelhouder is van Vitens NV;*
- *dat Vitens besloten heeft om de samenwerking met het Israëliësch waterbedrijf Mekorot te beëindigen;*
- *dat Vitens aangegeven heeft dat dit besluit is genomen op basis van politieke overwegingen;*

overwegende:

- *dat het ongepast is dat een (semi-)publiek bedrijf als Vitens buitenlandse politiek bedrijft;*
- *dat voor Israël dezelfde normen moeten gelden als voor andere landen;*

dragen GS op:

om zich maximaal in te spannen om Vitens ertoe te bewegen de samenwerking met Mekorot te hervatten door:

- 1. het gevoelen van Provinciale Staten van Utrecht op korte termijn in de aandeelhoudersvergadering van Vitens onder de aandacht te brengen;*
- 2. het bijeenroepen van een aandeelhoudersvergadering, dan wel alleen, dan wel, indien nodig, in samenwerking met andere aandeelhouders (zie artikel 36.2 van de statuten van Vitens) en op te roepen tot herziening van het genomen besluit.*

En gaat over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M3 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer DE VRIES (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Vitens. Het is een discussie die inmiddels ook in andere provincies is gevoerd, waarbij ook de vraag is gesteld zoals die door de heer Dercksen is gesteld en aan de orde is gekomen naar aanleiding van een bezoek dat Vitens een tijd geleden samen met minister Ploumen heeft afgelegd aan Israël. Daarover zijn ook vragen gesteld door de PVV. Deze zijn beantwoord door het college. Bij de beantwoording van die vragen van de PVV is ook de brief, zoals die door Vitens op 7 januari is geschreven en waarin het zijn besluit heeft onderbouwd, toegevoegd geweest. Het college is van mening dat die brief prima inzicht biedt in de afweging die Vitens heeft gemaakt en welke redenen het ervoor had om het op die manier te doen. We omschrijven die redenen ook. Ik zie dan ook geen enkele aanleiding om nu bij Vitens te protesteren tegen de keuze die het heeft gemaakt, nog los van het feit dat wij van mening zijn dat dit soort zaken behoort tot de bedrijfsvoering van het bedrijf en dat wij niet op die stoel moeten gaan zitten.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De VVD wil best graag een dialoog over Vitens aangaan, maar dan gaat het over Vitens en de drinkwatervoorziening voor onze Utrechtse burgers. Hetgeen nu is geagendeerd door de PVV gaat over een 'on hold' zetten van Vitens en een intentieverklaring over samenwerking. Dat element valt compleet binnen de bedrijfsvoering van Vitens en dat valt onder de bedrijfsmatige verantwoordelijkheid. Daarover gaan wij als Staten niet. Verder wil ik vanuit de VVD betogen dat, zoals ik al in mijn orde vraag aanroerde, wij niet gaan over buitenlands beleid. Als u een betoog hebt over wat er in het Midden-Oosten gebeurt of in andere gebieden, of Vitens daar nu werkt of niet werkt, of dat andere partijen in Nederland daar werken, dan wens ik u veel succes bij uw fractie in de Tweede Kamer. Als provincie gaan wij daar niet over.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! In verschillende andere provincies is dezelfde motie aan de orde geweest en is die ook door de VVD gesteund. In die zin ben ik een beetje verbaasd door de afweging die de VVD nu maakt.

Mijn concrete vraag is de volgende. In Nederland hebben wij nu te maken met een maatschappelijke discussie over de keuze van Vitens om die intentieverklaring niet om te zetten in een daadwerkelijke samenwerking. Daardoor krijg je een beetje een sfeertje waarin het onder bedrijven misschien normaal gaat worden om een boycot richting Israël in te stellen. In de politieke opinie dreigt Israël nu een soort schurkenstaat te worden. De vraag is aan ons als Staten: geven wij een signaal af richting de maatschappij dat wij daarvan als aandeelhouder iets vinden of kruipen wij in onze schulp en gaan wij alleen maar over het Utrechtse deel van Vitens praten?

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op de woorden van de heer Schaddelee het volgende. Zoals u wellicht geïnformeerd bent, is het inderdaad in meerdere provincies aan de orde geweest. In Overijssel is de motie inderdaad gesteund, maar in Gelderland niet. Het is dus niet zo dat daarover gelijkkluidend gestemd en geoordeeld is. Elke provincie maakt daarin haar eigen afwegingen; ik neem aan de provinciale fractie ook. Voor onze fractie is het van belang dat wij niet treden in de bedrijfsvoering van Vitens aan de ene kant en aan de andere kant hebben wij als provincie en als Provinciale Staten niets te zoeken in het buitenlandbeleid, zoals dat door Nederland en door bedrijven in Nederland gevoerd wordt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht dat bij de VVD toch wel de kennis zat over wat de rol van aandeelhouders is. Die rol van aandeelhouders is natuurlijk net zo breed als je zelf wilt dat die is. Als je als aandeelhouder wilt dat je bestuur iets niet doet of wel doet, dan vertel je ze dat. U kunt dus niet zeggen dat wij die rol niet hebben. U moet zeggen: "Ik heb er geen zin in en wij willen die rol niet oppakken."

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De rol als aandeelhouder is duidelijk. Daarover hebben wij al eerder gesproken. Als Provinciale Staten zijn wij niet de aangewezen persoon om Vitens vanuit die rol aan te spreken of anderszins. Het is een verantwoording van het bedrijf en de bedrijvenstructuren zoals die zelf zijn. Of het er nu om gaat om iets wel te doen, zoals in dit geval het samenwerken met Mekorot, of om iets niet te doen, bijvoorbeeld in shirtreclame, dan is dat toch echt aan de bedrijfsvoering zelf die daarop binnen de vergadering een antwoord geeft. Wij zullen daar als Staten niet in moeten treden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat ik mijn vraag moet herhalen. De vraag was namelijk: u als VVD-aanvoester moet toch weten wat de rol van aandeelhouder is? Klaarblijkelijk wilt u daarop geen antwoord geven en kan er geen andere conclusie zijn dan dat u het gewoon niet wilt doen. Klaarblijkelijk wilt u niet samenwerken met Israël, maar legt u Vitens geen strobreed in de weg om met de terroristen van Hamas en met Fatah wel samen te werken. Dat is dan de conclusie.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik ageer nu toch scherp tegen de woorden die mij ogenschijnlijk in de mond worden gelegd door de heer Dercksen. Daarvan wil ik mij verre houden. Als Staten gaan wij niet over het buitenlandbeleid, of dit nu binnen bedrijven is of anderszins. Dat is aan de bedrijven zelf. Ik distantieer mij in dezen van de uitspraken van de heer Dercksen.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! De PVV heeft schriftelijke vragen gesteld over het besluit van Vitens om geen samenwerking aan te gaan met het Israëlische waterbedrijf Mekorot. Daarop is door GS de brief van Vitens aan de Staten gezonden, waarin Vitens aangeeft, in lijn met het Nederlandse rijksbeleid in deze regio, noch een pro-Israëliisch noch een pro-Palestijns standpunt in te nemen en dat zij dit tot op heden ook niet heeft gedaan. Voor D66 is dit een logisch besluit dat past in een bedrijf dat onafhankelijk wil blijven in zijn buitenlandse werkzaamheden. Het past Provinciale Staten niet om een eigen buitenlands beleid te voeren dat afwijkt van het rijksbeleid. Laten wij ons als PS houden bij onze kerntaken. Wat betreft Vitens betekent dat: zorgen voor schoon drinkwater uit de kraan. Laten wij de invulling van het beleid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen overlaten aan de directie van Vitens en dit steunen, zolang dit niet in strijd is met het rijksbeleid.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben geen buitenlandwoordvoerder van de CDA-fractie. Daarmee wil ik eigenlijk gezegd hebben dat ik het onjuist vind dat in de Staten van Utrecht een poging wordt gedaan om buitenlandbeleid te formuleren. Ik wil dit graag overlaten aan de Tweede Kamer. Dat wil ik als eerste gezegd hebben.

Ten tweede ga ik in op de motie van de drie partijen, zoals die voorligt. Ik wijs daarbij op een aantal onjuistheden. Onjuistheden die een aantal suggesties wekken die volgens mij goed zijn om uit te spreken van deze kant, ook om ervoor te zorgen dat misvattingen over waarmee Vitens bezig is geweest, weg te werken. Er wordt gesproken over samenwerking met het Israëlische waterbedrijf Mekorot. Daarvan is geen sprake geweest. Er was een intentie tot samenwerking. Vitens heeft gezegd, juist niet vanwege politieke overwegingen, maar juist vanwege overwegingen buiten die politieke discussie te blijven, die intentie niet om te zetten in een samenwerking. Het tweede punt dat net ook gesuggereerd is, dat Vitens wel zou samenwerken met de Palestijnse Water Autoriteit, is ook onjuist. De suggestie die gedaan is dat er met Palestijnen wordt samengewerkt, is dus feitelijk onjuist. Vitens had ook daarmee een intentie tot samenwerking en heeft ook die intentie, net als die met Mekorot, 'on hold' gezet. Hetgeen gesuggereerd wordt, is dus onjuist en hoort in de Tweede Kamer besproken te worden en niet hier.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou graag weten om welke niet-politieke redenen Vitens heeft besloten om de samenwerking met Mekorot te staken. Het is juist dat men zich oriënteerde op de samenwerking met het Palestijnse waterbedrijf. Dat evalueert men nog. Met Mekorot evalueert men niet; daarmee is men opgehouden. Als u daartussen geen verschil ziet, dan wordt het een wat ingewikkelde discussie, maar zo liggen de feiten.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Feit is dat Vitens de samenwerking met beide waterleidingbedrijven 'on hold' heeft gezet. Voor wat betreft de ene is dat gedaan op basis van de overweging dat het niet wil worden meegesleept in een politieke discussie. Vitens zegt namelijk: "Wij zijn geen bedrijf dat politiek voert. Wij zijn een waterleidingbedrijf." Bij de Palestijnse Water Autoriteit is om dezelfde reden gezegd dat de samenwerking 'on hold' wordt gezet. Het verschil in de samenwerking tussen Mekorot en de Palestijnse Water Autoriteit is wel een heel belangrijk verschil. De beoogde samenwerking tussen Mekorot en de Palestijnse Water Autoriteit had een ander karakter. Voor wat betreft Mekorot – dat heeft u ook zelf gezegd – zou er een voordeel in hebben kunnen zitten qua kennisuitwisseling. Bij de Palestijnse Water Autoriteit was het de intentie, wat mogelijk nog zou kunnen, het maatschappelijk verantwoord ondernemen van Vitens. Dat doet het overigens ook in vijftien andere landen middels VEI (Vitens Evides International). VEI zou in dit geval ook de onderneming zijn die de overeenkomst zou uitvoeren. Niet Vitens, niet Evides, maar de samenwerking tussen Vitens en Evides.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Laat ik mijn vraag anders stellen. Vindt u het getuigen van maatschappelijk verantwoord ondernemen door projecten te hebben in Suriname? Suriname wordt geleid door een in Nederland veroordeelde drugs crimineel. Vindt u het maatschappelijk verantwoord ondernemen om projecten te hebben in Afrika, in landen waar de doodstraf staat op homoseksualiteit? Vindt u het maatschappelijk verantwoord ondernemen om samen te werken met Hamas, dat op de terreurlijst van de EU staat?

De heer WESTERLAKEN (CDA): Wat u nu doet, vind ik zeer suggestief. Dat is punt één. Ten tweede wekt u de suggestie dat Vitens samenwerkt met een dictator, met terroristen et cetera. Hetgeen u zegt, is onjuist. Vitens doet die dingen niet voor die overheden. VEI heeft die overeenkomsten met de waterleidingmaatschappijen ter plekke, om daarmee de millenniumdoelen, zoals wij die in VN-verband hebben vastgesteld – misschien ook bij u bekend – over zuiver drinkwater en sanitatie, tot een goed einde te brengen. Dit met een volledige inspanning daarvoor, los van de waterleidingbedrijven die genoemd zijn. Het gaat via VEI. Daarin wordt ook geparticipeerd door Ontwikkelingssamenwerking Nederland en de Wereldbank. Het zou ook betekenen dat u zegt dat de Wereldbank en andere internationale instellingen terroristen en dictators steunen. Dat vind ik een vrij suggestieve opmerking.

De heer DERCKSEN (PVV): Dus eigenlijk zegt u dat het in al die landen wel mag en dat wij dan niet naar de politiek kijken, maar dat wij de mensen helpen. Als het echter eenmaal gaat over Israël, dan kijken we er met een andere bril naar. Dan is het wel politiek, want dan stoppen wij de samenwerking. Dat is niet suggestief. Ik vind dat een heel foute keuze van het CDA.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Ik kan hierop niets anders meer zeggen dan ik al gezegd heb. Alles wat ik nog meer zeg, wordt door de heer Dercksen toch verkeerd geïnterpreteerd.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht ik wacht het even af, want u had een paar opmerkingen over de motie. Ik dacht: hoe zouden we de motie moeten aanpassen om de steun van het CDA te kunnen krijgen? Ik neem aan dat het CDA ook een positief signaal wil afgeven in deze discussie. Ik zit even te zoeken naar welke schuifruimte er is. U maakte een opmerking dat u geen buitenlandwoordvoerder bent van het CDA. Ik ben ook geen buitenlandwoordvoerder. We zijn hier volgens mij als aandeelhouders aan zet.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijn antwoord is heel simpel. Ik heb het ook al gezegd. Nog los van de fouten die in de motie zitten, vind ik het heel belangrijk dat Vitens zijn werk kan voortzetten voor wat betreft maatschappelijk verantwoord ondernemen. In die zin hoeft de motie niet te worden aangenomen om daarmee de gedeputeerde opdracht te geven Vitens kenbaar te maken wat wij hiervan vinden.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Dat zou dan toch juist helpen? U zegt dat u Vitens in stelling wilt brengen om maatschappelijk verantwoord te kunnen ondernemen. Zou het dan juist niet kunnen helpen om de lucht schoon te vegen en een signaal af te geven, zodat het met een schone lei verder kan?

De heer WESTERLAKEN (CDA): Dan blijven we toch dezelfde discussie houden. Het is het om elkaar heen draaien.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag voor de heer Schaddelee. Hij geeft zelf al aan dat hij geen buitenlandwoordvoerder is van zijn fractie. Ik ben dat ook niet van mijn fractie. Zou het dan niet goed zijn dat u contact opneemt met uw landelijke fractie om te kijken of die iets kan doen aan het buitenlandbeleid? Als u daarop staat, zorg dan dat het daar opgelost wordt. Dan kunt u verder alles regelen wat u wilt. Dan zal Vitens op andere gronden weer besluiten nemen. Dat horen wij niet hier te behandelen, maar dat hoort men in Den Haag te behandelen. Dat is al ettelijke malen gezegd, maar het blijkt moeilijk te zijn om te luisteren. Hé, dat moesten we net wel doen in Houten.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Ik reageer hierop graag. Bedankt voor deze kans, want dan kan ik gelijk even reclame maken voor dat wat de ChristenUnie landelijk doet. Landelijk zijn wij namelijk ontzettend actief op dit dossier. Landelijk hebben wij het signaal doorgegeven naar de provincie en de gemeenten: "Beste provincie, best statenlid of raadslid, ben je nu toevallig actief in een gemeente of provincie die aandeelhouder is, steek dan ook even je vinger op." De aandeelhouders gaan er namelijk over. De staat gaat niet over Vitens.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! De motie van de PVV stelt dat Vitens politiek zou bedrijven. Om die reden dient Vitens teruggefloten te worden. De feiten zijn onzes inziens evenwel anders. Anderen hebben het ook al opgemerkt. Vitens opereert binnen de grenzen van het rijksbeleid en overlegde met het Rijk over zijn beleid toen het eigen beleid discussie opriep. Wat men nu doet, past binnen het huidige beleid en is afgestemd met de regering. Dit is geen politiek bedrijven, maar het is zich schikken naar het regeringsbeleid. Dat de PVV dit niet bevalt, lijkt mij niet onze zorg. Ik wil nog verder gaan: als wij deze motie zouden aannemen, doen wij juist datgene wat de motie zegt te willen voorkomen. Door namelijk uit te spreken dat Vitens de samenwerking weer moet oppakken, dwingen wij Vitens om de adviezen van Buitenlandse zaken te negeren en dus een eigen politiek te bedrijven. De facto bedrijven wij als Staten dan ook een buitenlandse politiek.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! De SP maakt bezwaar tegen het voorstel van de PVV om Vitens op te roepen de samenwerking met Mekorot te hervatten. Wij vinden, net als een aantal andere fracties, dat er voor de provincie geen rol is weggelegd in deze kwestie. Het is een zaak van internationaal recht. Het is verstandig dat bedrijven zoals Vitens, maar ook Royal Haskoning en PGGM, het advies volgen van de rijksoverheid om niet samen te werken met Mekorot. Het punt is dat Vitens het risico loopt om te worden aangeklaagd op grond van de vierde Geneefse Conventie, wanneer zij zaken doet met Mekorot. Mekorot onttrekt water aan de bezette Palestijnse gebieden en als gevolg daarvan hebben de inwoners van deze gebieden een gebrek aan drinkwater en water om hun grond te bewerken. Dat is een overtreding van de vierde Geneefse Conventie. Een bedrijf dat meewerkt aan zo'n overtreding is zelf ook strafbaar.

Gelukkig heeft Vitens dat zelf wel goed begrepen. In een reactie op deze zelfde motie die in Overijssel is aangenomen, zei een woordvoerder – en ik citeer –: "Je zou verwachten van de politieke partijen in de provincie Overijssel dat zij absoluut niet willen dat wij zaken doen met een bedrijf dat door de VN-

mensenrechtenraad wordt beschuldigd van een flinke waslijst aan schendingen van mensenrechten en internationale verdragen." De transacties van Mekorot zijn een grote hindernis bij de vredesbesprekingen tussen Israël en de Palestijnen. Als wij het internationaal recht al niet de doorslag laten geven, dan toch hopelijk het doel dat wij allemaal nastreven: vrede in het Midden-Oosten.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag dat mevrouw Mineur even toelicht wat nu precies dat internationale recht inhoudt. Het Internationaal Gerechtshof heeft namelijk een uitspraak gedaan richting de algemene vergadering van de Verenigde Naties. Dat is geen juridische uitspraak, maar dat is een niet-bindend advies. Nu begrijp ik wel dat de partijen aan de linkerkant van het politieke spectrum dat maar graag elke keer internationaal recht willen noemen, maar de feiten zijn dat het een niet-bindend advies is aan de algemene vergadering van de Verenigde Naties. Ik heb u net uitgelegd welke landen in de mensenrechtenraad zitting hebben. Dat zou toch enige weging aan het oordeel moeten geven.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het punt is dat Vitens zichzelf blootstelt aan een rechtszaak doordat het in overtreding is en omdat het ingaat tegen de vierde Geneefse Conventie. Misschien is hetgeen u zegt waar. Het punt is dat Israël het risico loopt om te worden aangeklaagd. Op basis van advies van de rijksoverheid maakt Vitens zelf deze afweging. Dat is volgens mij een terechte afweging. Daarin hebben wij ons verder niet te mengen. Vitens gaat daar zelf over en daarmee is het klaar.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De ChristenUnie wil het verzoek van de PVV van harte ondersteunen. Vandaar dat wij medeondertekenaar zijn van de motie. Het zou zeer te betreuren zijn als Vitens met deze stap een trend zet. Laat Utrecht, net als verschillende andere provincies, nu eens een helder signaal afgeven. Niet om zich te mengen in de bedrijfsvoering van Vitens, maar wel om te voorkomen dat er een sfeer ontstaat waarin Israël wordt weggezet als schurkenstaat en er een sfeer ontstaat waarin een boycot normaal gaat worden.

Doordat Vitens wel met Palestijnse bedrijven, of althans die intentieverklaring nog 'on hold' heeft, maar niet met Mekorot wil samenwerken, mengt Vitens zich, bewust of onbewust, in een politiek conflict. Dat is niet de doelstelling van Vitens als bedrijf. Vitens moet zich bezighouden met de publieke zaak en niet met de politiek. Mekorot levert zowel water binnen als buiten de groene lijn. De groene lijn is de grens tussen de staat Israël met de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever. Sorry, toch een beetje buitenlandbeleid. Het leveren van water staat los van de aanspraak die Israël op die gebieden maakt. Israël is verantwoordelijk voor het leveren van essentiële voorzieningen. Voldoende en schoon drinkwater is immers essentieel voor de volksgezondheid. Het is niet logisch dat Israël de bewoners buiten de groene lijn in de kou laat staan. De toekomst van de inwoners van de bezette gebieden moet in onderhandelingen worden besproken en niet via boycots van bedrijven.

Israël en de Palestijnen hebben beide profijt bij samenwerking ten behoeve van economische vooruitgang. Een duurzame water- en energievoorziening is daarbij essentieel. Vitens bedrijft door het beëindigen van de samenwerking met Mekorot politiek. Dat moet het niet doen. Vitens moet water leveren.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Vanzelfsprekend respecteer ik het standpunt van de ChristenUnie inzake Israël. Ik deel ook de grote zorgen over de situatie aldaar. Ik heb echter de volgende vraag. Hoe weegt de ChristenUnie en de heer Schaddelee nu in het bijzonder het feit dat Vitens tot deze stap is gekomen in overleg met de regering en dat Vitens heeft gezegd dat het even kijkt hoe de zaken zich ontwikkelen en dat het een evaluatie van zijn standpunt zal opstellen in samspraak met de regering? De ChristenUnie heeft toch een etatistische traditie. Ik proef nu dat u zegt dat de regering dat allemaal wel kan vinden, maar dat het daarover nu niet gaat. U wilt coûte que coûte een uitspraak om de zorgen die u heeft over Israël tot uiting te brengen. Ik vind dat heel strijdig met de traditie waarin de ChristenUnie staat. Ik kan mij niet herinneren dat er momenten waren dat werd gezegd dat u niet aan rijksbeleid doet.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De ChristenUnie is uitermate gezagsgetrouw. Zo kent u mij waarschijnlijk ook wel. Wij stemmen bijna altijd in met wat het college vindt. Landelijk is het ook heel fijn dat de ChristenUnie loyaal is. Loyalisten zijn een van de geliefde oppositiepartijen, waar het gaat om het steunen van de regering. Daarin wil ik nu echter niet treden. Nu gaat het erom – en dat is volgens mij wat hier in de zaal voor ons ligt – dat er een maatschappelijk debat aan de gang is over de staat Israël, hoe zich dat verhoudt tot de Palestijnse gebieden en hoe bedrijven in dat spanningsveld – ik zou bijna zeggen: in dat mijnenveld – moeten opereren. Moeten zij dan helemaal aan de zijlijn staan en bewust mijden, een beetje met de sfeer van een boycot? Of moeten zij juist participeren en ervoor zorgen dat je door zakelijke contacten met elkaar in gesprek komt, de boel aantrekt en waar economische vooruitgang is, ontstaat ruimte voor vrede? Dat zou mijn insteek zijn, namelijk als Staten van Utrecht een signaal afgeven in de maatschappelijke discussie die speelt.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dan toch nog even een vraag. Ik begrijp deze analyse. Ik denk ook dat dit een discussie is die zeker gevoerd wordt, niet alleen vandaag en niet alleen naar aanleiding van Vitens, maar al jaren. Nadat wij enorm veel geld hadden gestoken in een haven in Palestina, in de Westelijke Jordaanoever, die vervolgens in zee werd gebombardeerd, zijn die vragen er steeds opnieuw. Nu is het echter een kwestie van een bedrijf dat daarmee bezig is. Geconstateerd wordt dat wat het doet inbreuk maakt op die discussie. Dat bedrijf volgt het advies van Buitenlandse zaken en zegt: rust, wij doen even helemaal niets. Dat negeert u. Daarom verbaast het mij ook dat u daarover zo blijft doorgaan, omdat dit toch een advies is dat normaal gesproken door de ChristenUnie als argument zou worden gehanteerd om te zeggen dat dit hier niet aan de orde is.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben het daarmee zeer eens. Je moet zwaar meewegen wat de regering daarbij voor advies geeft. Dat is volgens mij echter niet helemaal zonder enige discussie gebeurd in de Tweede Kamer. Daarover heeft een heel debat plaatsgevonden, waarvan de uitkomst naar mijn idee nogal diffuus was. Er was niet heel duidelijk steun voor deze inzet van minister Ploumen. Dat is het eerste punt. Het tweede punt is dat wij hier als Staten niet zozeer moeten koersen op wat het regeringsbeleid is en waarop wij ten aanzien van de landelijke regering moeten sturen, maar op wat wij hebben te doen als aandeelhouder van een bedrijf dat in het oog van de maatschappelijke discussie staat. Dan zeg ik: laten wij dan een signaal afgeven en zeggen dat wij niet in een sfeer van boycot moeten terechtkomen. Ga die samenwerking aan en ga kijken of je op een zakelijke manier kunt bijdragen aan de vrede.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Mijn vraag is dan: wat moet een bedrijf dan nog meer doen dan in zo'n situatie de richtlijnen van de regering volgen?

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Volgens mij is het voor een bedrijf heel gezond als je allereerst luistert naar je aandeelhouders – dat zijn wij; zo zijn we hier nu bij elkaar – en dat je daarnaast kijkt wat de maatschappelijke context is en hoe de klanten en het 'Umfeld' daarover denken. Daarvan wordt ook nog wel wat gevonden. Daarna kun je dan bekijken wat de exacte regelgeving is op dat punt. Die regelgeving is nog niet zo glashelder. Wij hebben volgens mij landelijk gezien geen wet of bepaling die verbiedt om zaken te doen met Israëlische bedrijven. Het is alleen kennelijk tijdens een handelsmissie, in contacten met de minister, gezegd dat maar een beetje rustig aan moet worden gedaan.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik vind het jammer dat de discussie zo loopt. Ik denk namelijk dat het onze rol als statenleden c.q. als aandeelhouder van Vitens in die verantwoordelijkheid is om bewust te moeten zijn. Dat betekent volgens mij dat Vitens een beslissing heeft genomen waarbij wij als statenleden, als college en als aandeelhouder vragen kunnen stellen. Die vragen horen er gewoon bij. Voert Vitens consistent beleid op basis van de juiste informatie? Als wij kijken naar de informatie op basis waarvan Vitens dit besluit heeft genomen, dan kunnen wij niet anders dan constateren dat mijn bronnen in Den Haag het volgende vertellen. Vitens heeft aan de regering ambtelijk gevraagd of het voortzetten van deze overeenkomst past binnen het beleid van het

kabinet, ja of nee. Daarbij heeft Vitens ambtelijk het signaal ontvangen: nee. Op basis van die informatie heeft Vitens het besluit genomen om de samenwerking stop te zetten. Dat begrijp ik.

Het feit doet zich echter voor dat op basis van de politieke context van buitenlands beleid de minister op 3 februari onder andere de vragen van de SGP beantwoordt heeft over deze kwestie, waarbij minister Timmermans van Buitenlandse zaken expliciet het volgende heeft gezegd. "De vraag luidt als volgt. Deelt u de mening van Mekorot in technologisch opzicht behoort tot de meest geavanceerde waterbedrijven ter wereld en water levert aan zowel Joden als Palestijnen? Acht u het verbreken van deze samenwerking een gewenst uitvloeisel van uw beleid ten aanzien van de zogenaamde betwiste gebieden in Israël?" Dat is volgens mij de essentiële vraag op basis waarvan je beleidsbeslissingen neemt. Het antwoord van minister Timmermans op dit punt is als volgt. "Het kabinet ziet de beslissing van Vitens niet als een uitvloeisel van zijn beleid. Het kabinet hecht eraan te benadrukken dat het, conform staand beleid, tegenstander is van boycot van Israëlische bedrijven en instellingen. De afgelopen samenwerkingsfora zijn ingegeven door de wens de betrekkingen met beide partijen te verbreden." Het ministerie geeft hier duidelijk aan dat de stap die Vitens heeft genomen geen gewenste stap is en niet past in het buitenlands beleid. Dan weet ik dat het nu het punt als aandeelhouders is gekomen om te overleggen over wat wij gaan doen.

Als deze tegenstelling nu komt, met ambtelijke informatie, waarop ik het besluit begrijp, en er vervolgens vanuit bestuurlijke verantwoordelijkheid wordt gezegd dat dit niet juist is en dat het om foutieve informatie gaat en dat men het juist toejuicht en belangrijk vindt, dan zijn wij als aandeelhouders volgens mij aan zet om te zeggen dat als dat zo is, wij ervoor moeten zorgen dat Vitens, waarvoor wij medeverantwoordelijk zijn, consistent beleid voert en beleid voert op de juiste gronden. In mijn beleving is deze informatie voor ons als aandeelhouder geen andere informatie dan dat wij gaan spreken met de aandeelhouders over de vraag of wij dit nu goed hebben gedaan. Als wij dit goed hebben gedaan, wat zijn dan de beleidslijnen die wij consistent doorvoeren, ook naar andere partijen? Dat vind ik namelijk wel: als je de beslissing neemt op basis van dat je zegt dat wij het niet meer moeten doen, dan moet je dit ook consistent doorvoeren naar alle partijen. De indruk ontstaat – ik zeg heel bewust dat de indruk ontstaat – dat dat niet altijd gebeurt.

Ik heb niet alles kunnen natrekken, maar u hebt volgens mij vanmorgen allen deze brief op uw tafel gevonden. Die lag op mijn tafel en is volgens mij gegaan naar de Provinciale Staten van Utrecht, gedateerd 7 januari 2014, waarin WAAR (Werkgroep voor Accuratesse en Autenticiteit in Reportages) aangeeft in haar schrijven dat het in dit licht niet te begrijpen is waarom Vitens aan de politieke context voorbijgaat, als zij een overeenkomst sluit met het bedrijf Coastal Municipalities Water Utility, een overheidsorgaan van de Hamas-regering. Op zich heb ik op dit moment geen waardeoordeel over deze kwestie, want ik heb het niet nagetrokken; daarvoor heb ik de tijd niet gehad. Ik vind echter wel dat, waarvoor wij verantwoordelijk zijn als aandeelhouders, wij consistent beleid moeten voeren. Ik roep u allen op om te zeggen dat als het ministerie op dit moment deze informatie verstrekt, wij op dit moment niet anders kunnen dan het punt agenderen om er samen goed over te spreken. Ik hoop dat u dat met mij eens bent.

Deze informatie is recent. De SGP-kamerfractie is vanmorgen bij Vitens geweest en Vitens heeft gevraagd wat het nu moet doen. Dat is de vraag. Vitens zit nu tussen een minister die aangeeft dat het goed is en een ambtelijke organisatie die eerder heeft aangegeven dat het niet goed is. Het zit er nu tussen. Volgens mij moeten wij dus juist de verantwoordelijkheid nemen om het bestuur even een stap verder te helpen.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een opmerking. De heer Van Wikselaar heeft het over een brief van WAAR. Die hebben wij inderdaad een paar weken geleden gekregen. Misschien heeft u vanmorgen geen tijd gehad, want gisteren hebben wij nog een brief gekregen, althans ik heb hem gekregen via de mail. Die hebt u vast en zeker gisteren niet gezien. Die was van de Stichting Een Ander Joods Geluid. Die was precies tegenstrijdig met hetgeen u nu zegt over WAAR. Het is nu eenmaal zo dat het buitenlandse politiek is. Er zijn heel veel verhalen over. Laten we ons er niet mee bemoeien.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat er mij om wat ik ook heb gezegd: ik heb het niet kunnen verifiëren. Voor mij is dit op dit moment geen punt om in te gaan op die brief. Dat heb ik heel bewust aangegeven. Ik heb alleen gezegd dat als er signalen komen, je deze wel moet onderzoeken. Ik heb alleen nog geen tijd gehad om dat te kunnen doen. Ik heb gezegd dat als het ministerie wisselende geluiden afgeeft, waarop wij echt beleidsbeslissingen nemen, ik dan van mening ben dat wij als aandeelhouder moeten zeggen dat wij het beleid nog eens even goed tegen het licht moeten houden en dat wij het moeten heroverwegen. Volgens mij is dat onze plicht voor eenieder, los van ons eendoordeel dat straks zal komen.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Collega Van Wikselaar verwijst naar een debat in de Tweede Kamer, waarbij de minister van Buitenlandse zaken in het algemeen heeft gezegd dat ervoor moet worden gezorgd dat die contacten, die handelsrelaties en die samenwerking tussen bedrijven voortgezet worden. Zolang het ministerie van Buitenlandse zaken of enig ander echter niet heeft gezegd dat zij datgene wat zij tot nu toe als advies hebben gegeven terugtrekken en zij een ander advies geven, dan blijft het advies staan dat Vitens ontvangen heeft, ongeacht welk debat en in welke context. Wil je daaraan meer betekenis toekennen, dan moet je precies bekijken in welke context de opmerkingen van de een en de ander zijn gemaakt. Zolang dat niet wordt uitgedrukt, zo werkt Buitenlandse Zaken, namelijk dat het helder aangeeft wat de instructie is en duidelijk maakt wat de richtlijn is en wat niet, blijft staan wat er is gezegd.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! "Vraag 4. Bent u ervan op de hoogte dat de twee waterbedrijven graag wilden samenwerken op het gebied van onderzoek en innovatie, vooral gericht op de informatievoorziening naar de klant toe? Kunt u uitleggen op welke wijze het verbreken van een dergelijke samenwerking het vredesproces tussen Israël en de Palestijnen op enigerlei wijze bevordert?" Het antwoord van het kabinet is als volgt: "Het kabinet is op de hoogte van de samenwerkingsovereenkomst tussen Vitens en Mekorot. Zie ook het antwoord op vraag 2. " Ik zal desnoods deze vragen via de mail doorsturen aan de griffie. We moeten vandaag echter besluiten nemen. "Het kabinet is voorstander van projecten die samenwerken tussen Israël en Palestijnen stimuleert en ondersteunt zelfs een aantal van dergelijke projecten, ook in samenwerking met Mekorot." Zou onze overheid dit schrijven op het moment dat zij van mening is dat wij dit nu tijdelijk moeten stoppen? Dan zouden zij dit niet schrijven anno 3 februari 2014.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Nou, dat weet ik niet. Zolang er geen instructies zijn geweest van Buitenlandse zaken of richtlijnen die anders zijn dan Buitenlandse zaken tot nu toe naar Vitens heeft gestuurd, dan zie ik niet in wat dit precies betekent. De dingen die u nu uitspreekt, kunnen ook in algemene zin bedoeld zijn. Het gaat hier om een heel specifieke situatie.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Als het in algemene zin is bedoeld en het gaat om de kwestie Mekorot die zich niet houdt aan de Geneefse Conventie en vul alles maar in, dan zou naar mijn overtuiging de kwaliteit van het ministerie wel zo zijn dat zij expliciet Mekorot als een goede zaak in deze brief niet zo verwoorden. Ik kan mij dat niet voorstellen.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Er is geen onderwerp dat zo ingewikkeld is als de situatie in Israël. Dat is absoluut een feit. Over dit onderwerp doet ontzettend veel informatie de ronde. Iedereen spreekt elkaar tegen. Het is ontzettend lastig om daarin een positie in te nemen. Het is een emotioneel beladen onderwerp. We hebben nu twee regeringspartijen die ook op dit onderwerp recht tegenover elkaar staan. Ik zie een minister die laveert tussen twee partijen en probeert beide partijen te vriend te houden.

Wat mijn fractie betreft kunnen wij niet anders dan ons baseren op internationale oordelen. Daarbij hoort inderdaad de mensenrechtenraad van de VN. Ik kan mij zelfs nog wel voorstellen dat de minister zegt dat het goed zou zijn als er zou worden samengewerkt. Daarvan is op dit moment echter geen sprake. Het gaat over water dat wordt onttrokken aan de bezette gebieden. Dat is volgens de Geneefse Conventie niet toegestaan. Zeker niet als dat betekent dat je onder de 100 liter per dag komt die de Wereld Gezondheids Raad, de WHO, aanhoudt als hoeveelheid die je nodig hebt om van te kunnen

leven. In de bezette gebieden gaat het over 73 liter per persoon. Dat is veel te weinig. Dat wordt veroorzaakt door het feit dat Mekorot water onttrekt aan dat gebied.

Laat ik het voorzichtig formuleren: ik snap heel goed dat het ministerie van Buitenlandse zaken Vitens adviseert om niet met Mekorot samen te werken om die redenen.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik reageren? Ik lees niet anders in deze brief dan dat juist het ministerie op dit moment, 3 februari 2014, het signaal afgeeft om rustig met Mekorot te kunnen samenwerken. U baseert uw standpunt op een nog niet officiële veroordeling die plaatsvindt, maar u neemt het mij kwalijk dat ik met een officieel schrijven van het ministerie probeer aan te geven hoe wij hier het beleid moeten voeren. Dat is wel een beetje tegenstrijdig.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik moet mij nu baseren op iets wat ik u hoor voorlezen. Dat is ook vrij ingewikkeld, dat kunt u zich voorstellen.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik een voorstel doen aan alle partijen? Als deze zaak zo ingewikkeld is, wat is er dan tegen dat de gedeputeerde, de aandeelhouders en Vitens eens even met elkaar bespreken hoe zij hier nu samen in staan? Vinden wij dat wij het 'on hold' moeten zetten of moeten wij toch weer een stap voorwaarts zetten in iets waarvan het belang in feite goed is? Wanneer doe je dat? Ik vind dat nu, op basis van de voorliggende informatie, niemand van ons in staat is om een heel afgewogen eindoordeel neer te leggen. Wij zien alleen dat Vitens stappen neemt, waarvan je je zou kunnen afvragen of dit nu de juiste stap is op basis van de juiste informatie, waarbij Vitens zelf aangeeft dat het tegenstrijdige informatie heeft van ambtelijk niveau en van de verantwoordelijke minister. Dan zeg je toch altijd: ga nog eens overleggen om te bekijken wat de werkelijke stand van zaken is?

De VOORZITTER: Ik reageer even op dit voorstel. Volgens mij doen wij nu datgene wat u vraagt. Wij doen dat alleen niet buiten dit huis, maar gewoon in een openbaar debat.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou graag willen voorstellen te vragen om hetgeen waarover de heer Van Wikselaar beschikt, door de griffie per mail te laten verspreiden. Kunnen wij daarna vijf minuten schorsen, zodat wij een leespauze hebben en daarvan kennis kunnen nemen? Ik begrijp van verschillende partijen dat zij zwaar hechten aan de mening van de minister en het ministerie. Ik zou willen dat wij die dan ook meenemen in het debat.

De VOORZITTER: Gaat u allen akkoord met een schorsing van een paar minuten, zodra er iets op de mail beschikbaar is en kan worden verstrekt?

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Het kan toch niet waar zijn dat wij nu staande de vergadering stukken die iemand aanlevert nog bij de beraadslaging laten betrekken? Sorry, dan moet het onderwerp naar de volgende vergadering. Dan hebben wij tijd om erover na te denken en dan kunnen wij er goed naar kijken. Dit zijn nieuwe stukken. Ik zou zeggen: laten wij het onderwerp verdagen tot de volgende keer.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Het zijn stukken die wij nu nog geen van allen kennen, maar die nu verspreid worden. Ik neem aan van de heer Van Wikselaar dat dat zo is. Zijn wij dan impliciet niet een debat over buitenlandzaken aan het voeren, dus over iets wat in de Tweede Kamer thuishoort?

De VOORZITTER: Dat laatste laat ik aan uw afweging over. Ik kijk even rond naar aanleiding van de opmerking die de heer Hoefnagels heeft gemaakt. Hij vindt dat wij het debat dan moeten schorsen en dat wij er de volgende keer dan aandacht aan moeten besteden.

Interruptie: Dat lijkt mij een goed voorstel.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij de VVD. Wij zijn hier geen buitenlanddebat aan het voeren. Wij moeten het doen met de informatie die wij hebben. Dat is voldoende.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij zijn wij toch wel buitenlands beleid aan het voeren. Dit hoort volgens mij thuis in de Tweede Kamer.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn voor het uitstellen van het besluit hierover en het hier niet verder te bespreken. Juist deze nieuwe informatie geeft aan dat de eerste bal nu weer bij Vitens ligt om nadere afwegingen te maken. Ik denk dat het op dit moment heel wijs is om tot uitstel te komen van dit hele verhaal, om eerst te kijken naar nieuwe informatie en te kijken wat Vitens doet. Dan is er voor ons nog tijd genoeg om ernaar te kijken.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik kom even terug op wat ik zojuist heb gezegd.

De VOORZITTER: Ik wil graag dat u nu even reageert op het ordevoorstel om er nu mee te stoppen en dit debat de volgende keer voort te zetten op basis van de dan beschikbare informatie.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Als het voorstel is om de volgende keer wederom een buitenlandbeleiddebat te voeren, dan moet dat maar. Ik vind het voorstel van de VVD een stuk beter. Als het echter gaat om de vraag of wij nu doorgaan en vijf minuten schorsen om het stuk te lezen, of dat wij gaan uitstellen, dan kies ik voor uitstel. Als het voorstel is om nu die vijf minuten schorsing niet te nemen en het stuk niet erbij te nemen, maar om op basis van wat wij nu voor hebben liggen een besluit te nemen, dan stem ik daarvoor. Dan verzoek ik aan te geven wat de opties zijn.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben niet voor het uitstel van het debat. Er ligt een motie die naderhand van nadere informatie wordt voorzien. Zo kunnen wij bezig blijven. Ik ben het geheel met de VVD eens. Het is al snel een buitenlanddebat. Ik stel voor dat wij over de motie stemmen. Dan zien wij wel hoe het gaat.

De VOORZITTER: Mevrouw Mineur knikt.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Dat is inderdaad wat ik al zei. Ik blijf die mening toegedaan.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou er in elk geval voor zijn dat wij kennismaken van de informatie van de heer Van Wikselaar. Of wij dat over vijf minuten doen of in een volgende vergadering, maakt mij niet uit. Behandeling in de volgende vergadering zou wel mijn voorkeur hebben, omdat wij dan ook een reactie van Vitens hebben kunnen afwachten.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij de heer Buiting. Ik kan mij voorstellen dat wij er de volgende keer verder over spreken.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij niet voorstellen dat wij nu besluiten nemen op basis van nieuwe informatie die wij nog tot ons moeten nemen en die wellicht een ander licht op de zaak werpt. Dat zou ik politiek gezien niet juist vinden. Ik pleit er daarom voor de behandeling van dit onderwerp uit te stellen en er de volgende keer op terug te komen als iedereen alle gedeelde informatie tot zich kan nemen.

De VOORZITTER: Er is een ruime meerderheid die het debat nu wil stoppen, zodat wij er de volgende keer opnieuw het debat over kunnen aangaan.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Nee, wij zijn ook niet gevraagd. Wij zijn tegen.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft gelijk. Ik had u gevraagd wat u vindt van het ordevoorstel dat is gedaan om er nu mee te stoppen en er in een volgende vergadering mee door te gaan. Ik ben het rijtje langsgegaan. U heeft gelijk. Ik had het u ook moeten vragen. Die omissie zal ik zo goed maken. Op basis van de uitspraken die tot nu toe zijn gedaan, is er een ruime meerderheid die zegt dat wij er nu mee moeten stoppen.

De heer KILIÇ (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij is het andersom.

Mevrouw MINEUR (SP): Nee, nee. Wij gaan nu stemmen. Wij gaan er geen buitenlanddebat van maken.

De VOORZITTER: Ik loop u opnieuw langs. Als u dus gewoon netjes wilt gaan zitten, dan zal ik de vraag keurig formuleren. De vraag ligt voor om of nu te stemmen of het debat de volgende keer voort te zetten. Daarover zou ik graag een uitspraak van u willen hebben.

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Nu stemmen, dan zijn we ervan af.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Nu stemmen.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik stel voor om het uit te stellen, zodat de bal eerst weer bij Vitens ligt.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de Voorzitter! Nu stemmen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Uitstel.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Nu stemmen.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! Nu stemmen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De volgende keer.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Uitstel.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Nu stemmen.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! De volgende keer.

De VOORZITTER: We hebben even geteld. Een meerderheid is ervoor om nu te stemmen. Dan ronden wij het debat nu af.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de motie graag willen intrekken.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Dit besluit wordt mede ondersteund door de fracties van SGP en ChristenUnie.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Betekent dit dat wij de volgende keer die motie opnieuw mogen verwachten, dat er dan weer een discussie is en dat de motie dan opnieuw wordt ingetrokken, enzovoort, enzovoort? Is dat het idee?

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Als de gelegenheid zich voordoet, sluit ik niet uit dat wij de volgende keer weer over een dergelijk onderwerp komen te spreken.

De VOORZITTER: Op het moment dat de aanvrager van het debat de motie intrekt ...

Mevrouw VLAM (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Als deze motie opnieuw wordt ingediend, gaan wij niet deelnemen aan het debat.

De VOORZITTER: Dat zien we dan de volgende keer. Dan lijkt het mij echter niet verstandig het debat nu nog voort te zetten, want er ligt niets meer voor. Ik wil graag vijf minuten schorsen.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik even kort een verklaring afleggen voor mijn interpellatiedebat?

De VOORZITTER: Als u daar al uit bent, heel graag.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben toch de inschatting dat onze motie voor een behoorlijk deel door de gedeputeerde wordt ontvangen en dat hij het verzoek gaat uitvoeren. Daarmee zijn wij blij. Wij houden onze motie dus aan. Wij brengen hem niet in stemming en wij trekken hem ook niet in. Wij vragen nadrukkelijk aan de gedeputeerde, gelijk ook de VVD en het CDA hebben gedaan, om zich toch wel echt te bemoeien, zelfs met de problemen van de inwoners van Houten.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik een vraag van orde stellen? Die vraag van orde is: bestaat het begrip van aanhouden in ons reglement van orde?

De VOORZITTER: Daarover hebben wij hier even discussie. Ik heb begrepen dat het tot de bestaande afspraken behoort dat het of een kwestie is van doorzetten of van intrekken, maar niet van aanhouden. We hebben dezelfde twijfel als de heer Meijer.

De heer SCHERER (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb eerder een motie aangehouden en toen waren er geen bezwaren.

De VOORZITTER: Wij gaan dat even checken, want er is toch een pauze van vijf minuten. We hebben een pauze van vijf minuten, om ervoor te zorgen dat de stemmingslijst in orde wordt gemaakt.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Met het oog op die stemmingslijst is het misschien goed om nog even aandacht te hebben voor de discussie rondom de referendumverordening en de amendementen die daarbij zijn ingediend.

De VOORZITTER: Doelt u op het feit dat amendement A2 gelijk is aan amendement A5?

De heer DE KRUIJF (PvdA): Onder andere. Er zijn echter meer punten die nadat wij hier uitvoerig overleg hebben gevoerd en nadat er in de pauze nog even is doorgesproken, ertoe geleid hebben dat er toch wel wat wijzigingen optreden in de beschikbare en in te dienen amendementen.

De VOORZITTER: Ik kan alleen maar uitgaan van de amendementen die zijn ingediend. Die kan ik stemmingklaar maken. Op het moment dat er bij het afleggen van de stemverklaringen of daarvoor een ordedebat is en eventueel moties worden ingetrokken, aangevuld of gewijzigd, zien wij het op het moment dat dit aan de orde is.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dat u iedereen nu gaat laten nadenken over amendementen waarvan wij nu al weten dat die worden ingetrokken'

De VOORZITTER: Zolang er niemand opstaat en zegt dat hij of zij die amendementen intrekt, dan heb ik als voorzitter alleen maar te maken met wat er is neergelegd.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik doe het bij deze. Ik wilde even het woord hebben om dat dus te doen.

De VOORZITTER: Dat woord krijgt u onmiddellijk.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Kijk eens aan.

De VOORZITTER: Er moet even heel goed worden geluisterd, want dit is van belang voor de stemmingen.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Er blijkt even een misverstand te bestaan over waarom ik het woord aan u vroeg. Het gaat om het volgende. Wij hebben uitvoerig met elkaar gesproken over de referendumverordening. In de pauze zijn we nog even doorgegaan. Daarbij hebben wij ons als PvdA-fractie samen met de SP-fractie heel grondig ten doel gesteld om in elk geval een goede en acceptabele referendumverordening mogelijk te maken en deze van voldoende draagvlak te voorzien. Dat heeft er bij ons toe geleid dat wij komen tot de volgende overwegingen. Wij begrijpen overigens dat het voor iedereen een lastige overweging is. De grootste pijn zat bij ons echter bij die eerste instap. Die drempel was voor ons veel te hoog. Die pijn zat ook bij het artikel 2.1.1 en bij de getallen die genoemd zijn. Artikel 2.1.1 is in wezen heel concreet weggezet in de toelichting. Die pijn is wat ons betreft weg. Dat heb ik al eerder aangegeven. De overige amendementen zouden wij dan als volgt willen aanpassen.

Amendement A1. Hierin wordt verwezen naar de getallen en wordt besloten tot het aanpassen van artikel 1.2. De zin wordt dan: *"in die zin dat "vierduizendvijfhonderd" wordt veranderd in "drieduizend."*

De VOORZITTER: U trekt het oorspronkelijke amendement dus in en dient een nieuw amendement in, waarbij het aantal van 3000 wordt genoemd. Alles wat daarna staat vervalt en de toelichting blijft gelijk?

De heer DE KRUIJF (PvdA): Ergens moet het woordje 'de' veranderd worden in 'het' en het woord 'getallen' moet 'getal' worden. Als het amendement aangepast wordt qua genoemde wijzigingen, dan is het akkoord.

Vervolgens betekent dat voor ons dat het amendement A2 niet langer nodig is. Dat amendement trekken wij in. Dat geldt ook voor amendement A3. We zijn met ons tweeën bereid die amendementen in te trekken. Misschien dat dit ook wel geldt voor het amendement A5 dat is ingediend door de PVV.

De VOORZITTER: De amendementen A2 en A3 zijn ingetrokken en maken geen deel meer uit van de beraadslaging. Ik geef het woord aan de heer Dercksen over amendement A5.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ja, dat is correct. Dat amendement trekken wij in.

De VOORZITTER: Het amendement A5 is ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging. Is het voor iedereen duidelijk? Amendement A1 is overgebleven, maar dan met een ander aantal. Het aantal is gewijzigd in 3000. De overige wijzigingen zijn eruit gehaald. De amendementen A2, A3 en A5 zijn ingetrokken.

Ik schors de vergadering voor enkele minuten, om de stemmingslijst in orde te maken.

Schorsing van 20.52 uur tot 21.07 uur.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Ik stel aan de orde de stemming.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog twee amendementen intrekken. In het kader van het amendement A1 trekken wij de amendementen A6 en A7 in.

De VOORZITTER: De amendementen A6 en A7 zijn ingetrokken en maken geen deel meer uit van de beraadslaging.

Stemverklaringen.

De VOORZITTER: Wie heeft er behoefte aan het afleggen van een stemverklaring?

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag een opmerking maken over motie M1, waarin gevraagd wordt om een raadplegend referendum mogelijk te maken. Op zich zijn wij niet voor of tegen zo'n raadplegend referendum. We willen er graag een discussie over voeren. Het is echter natuurlijk feitelijk onmogelijk om via een motie een voorstel te wijzigen. Op dit moment zijn we er dan ook niet voor en zijn we er zelfs tegen. We willen eerst een discussie gevoerd hebben.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat over het gewijzigde amendement A1. Wij vinden nog steeds dat de drempels heel erg hoog zijn. Om dit voorstel mogelijk over de streep te trekken, zullen wij het echter steunen. Daarmee zijn onze andere amendementen, zoals zojuist genoemd, ingetrokken.

De heer NUGTEREN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Even wat betreft het referendum. Ik heb gepoogd onze onderbouwing goed weer te geven waarom wij voor het voorstel van het college voor de verordening waren. Het is een argumentatie die wij nog steeds hoog hebben staan. Anderzijds waarderen wij de stap van de PvdA, SP en PVV om hun geharnaste amendementen wat te versoepelen, zodat wij gezamenlijk tot een verordening kunnen komen die naar mijn idee bijzonder stevig en betrouwbaar is en aanzien zal hebben als die wordt toegepast. Dat zal ongetwijfeld gebeuren, nu wij de entree iets verlaagd hebben. Het blijft uiteindelijk aan de Staten om een 'go or no go' te geven. Dat is een belangrijk punt. Ik denk dat dit echter een goede stap voorwaarts is voor een verordening waaraan wij allen iets hebben.

Voor motie M1 hebben wij dezelfde argumentatie als die door collega De Kruijf is genoemd.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Aangaande het voorstel Hart van de Heuvelrug, wil ik graag een stemverklaring afgeven. Wat ons betreft gaat het voorstel zeker niet ver genoeg. Wat ons betreft zou eerst de harde ontwikkeling geld moeten opleveren voordat je nog meer geld gaat uitgeven en alles wat ik daarover verder gezegd heb. Wij zullen wel voor stemmen, om de schade voor de provincie in financieel opzicht te beperken, maar wij vinden het voorstel inhoudelijk lang niet ver genoeg gaan. Hopelijk komt u straks in de uitwerking aan onze wensen tegemoet.

De VOORZITTER: Ik wijs u nog op één punt. Bij het aantal statenleden staat het getal van 4 bij D66. Inmiddels is de fractie echter weer compleet en moet er een 5 staan.

Stemming.

Provinciale Staten aanvaarden amendement A1. Tegen het amendement hebben gestemd de fracties van de VVD, CDA, ChristenUnie en SGP.

De VOORZITTER: De amendementen A2 en A3 zijn ingetrokken.

Provinciale Staten verwerpen amendement A4. Voor het amendement heeft gestemd de fractie van de PVV.

De VOORZITTER: De amendementen A5, A6 en A7 zijn ingetrokken.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel Referendumverordening Provincie Utrecht, PS2014BEM04, met de aantekening dat de fracties van de VVD, CDA, ChristenUnie en SGP geacht worden tegengestemd te hebben.

Provinciale Staten verwerpen motie M1. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PVV en SP.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel Wijziging Verordening rechtspositie gedeputeerden, staten- en commissieleden provincie Utrecht, PS2014PS01.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel Verordening systematische toezichtinformatie Provincie Utrecht, PS2014BEM03.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel Regie op relatiemanagement en Wet Markt en Overheid, PS2014BEM02.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel Nota reserves en voorzieningen 2013, PS2014BEM01, met de aantekening dat de fractie van de SP geacht wordt tegengestemd te hebben.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel Kantorenleegstand, PS2014MME01.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het voorstel Richtinggevende kaders nieuwe samenwerking Hart van de Heuvelrug, PS2014RGW01, met de aantekening dat de fracties van de PVV, SP, 50Plus en PvdD geacht worden tegengestemd te hebben.

De VOORZITTER: De motie M2 van agendapunt 13.1 is aangehouden door de PVV. Daarmee doen wij verder niets. Op het moment dat u daarop wilt terugkomen, horen wij dat.
De motie M3 over Vitens is ingetrokken.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Even voor alle duidelijkheid. Als de PVV die motie opnieuw in stemming wil brengen, moeten zij hem opnieuw indienen.

De VOORZITTER: Ja, wij hebben elkaar begrepen.

Sluiting.

De VOORZITTER: Ik dank u allen voor uw inbreng en voor de besluiten die genomen zijn. Ik wens u een heel goede avond. Ik sluit de vergadering.

Einde van de vergadering om 21.17 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 10 maart 2014.

De voorzitter,

De griffier,